

Latvijas Republikas Satversmes tiesas
spriedumos ietvertie kritēriji veselības,
vides un ekonomisko interešu
līdzsvarošanai

2022. gada septembris

Pētījuma galaziņojums

LATVIJAS REPUBLIKAS
SAEIMA

Par ziņojuma saturu ir atbildīgi tā autore Ilze Ziemane un redaktore Inese Grumolte-Lerhe.

Pārpublicēšanas, citēšanas vai citādas izmantošanas gadījumā atsauce uz ziņojumu, tā autoriem un Latvijas Republikas Saeimu ir obligāta. Nekomerčiālos nolūkos ziņojumu drīkst pārpublicēt vai citādi izmantot bez īpašas saskaņošanas ar Latvijas Republikas Saeimu un ziņojuma autoriem.

Latvijas Republikas Saeima un ziņojuma autori nav atbildīgi par ziņojumā iekļautās informācijas tālāku izmantošanu un tās radītajām sekām.

Ziņojums neatspoguļo Latvijas Republikas Saeimas kā likumdevēja viedokli.

Visas mantiskās tiesības uz ziņojumu pieder Latvijas Republikas Saeimai.

Rīga, 2022

PĒTĪJUMA MĒRĶIS

Atklāt vides, veselības un ekonomisko interešu saturu un Latvijas Republikas Satversmes tiesas piemērotos kritērijus minēto interešu līdzsvarošanai.

PĒTĪJUMĀ APSKATĪTIE JAUTĀJUMI:

1. Kāds ir vides, veselības un ekonomisko interešu saturs?
2. Kā valsts nodrošina un aizsargā pamattiesības?
3. Kādus kritērijus Latvijas Republikas Satversmes tiesa piemēro, lai līdzsvarotu vides, veselības un ekonomiskās intereses?
4. Kas ir uzskatāms par samērīgu pamattiesību ierobežojumu?
5. Kā tiek nodrošinātas sabiedrībai nozīmīgas intereses?

Satura rādītājs

GALVENIE SECINĀJUMI.....	3
Ievads	11
1. Vērtības, intereses un tiesības.....	12
1.1. Satversmes tiesas loma tiesību un interešu līdzsvarošanā.....	12
1.2. Tiesības dzīvot labvēlīgā vidē.....	15
1.3. Tiesības uz veselības aizsardzību	20
1.4. Ekonomiskās intereses.....	22
2. Satversmes tiesas piemērotie pārbaudes testi	24
2.1. Pamattiesību ierobežojumu izvērtēšana	24
2.2. No Satversmes pamattiesību daļas izrietošie valsts pozitīvie pienākumi.....	29
3. Ekonomiskās un vides intereses	33
3.1. Teritorijas plānojuma atbilstība Satversmes 105. pantam	33
3.1.1. Spriedums lietā Nr. 2006-38-03	36
3.1.2. Spriedums lietā Nr. 2008-05-03	37
3.1.3. Spriedums lietā Nr. 2009-09-03	39
3.1.4. Spriedums lietā Nr. 2012-20-03	41
3.1.5. Spriedums lietā Nr. 2014-04-03	43
3.1.6. Spriedums lietā Nr. 2018-17-03	45
3.2. Teritorijas plānojuma atbilstība Satversmes 115. pantam	47
3.2.1. Sprieduma lietā Nr. 2006-09-03	50
3.2.2. Spriedums lietā Nr. 2007-11-03	50
3.2.3. Spriedums lietā Nr. 2007-12-03	53
3.2.4. Spriedums lietā Nr. 2010-56-03	54
3.2.5. Spriedums lietā Nr. 2013-19-03	56

3.2.6. Spriedums lietā Nr. 2016-24-03.....	57
3.3. Vēja elektrostacijas	59
3.3.1. Spriedums lietā Nr. 2010-48-03.....	61
3.3.2. Spriedums lietā Nr. 2010-54-03.....	64
4. Veselības, vides un ekonomiskās intereses	68
5. Veselības intereses un ekonomiskās intereses	73
5.1. Tiesību uz īpašumu ierobežojumi īpašos (pandēmijas) apstākļos.....	77
5.2. Tiesību uz īpašumu ierobežojumi ārkārtējās situācijas laikā.....	82
5.3. Par veselības aprūpes sistēmas finansēšanu.....	86
5.3.1. Spriedums lietā Nr. 2008-37-03.....	87
5.3.2. Spriedums lietā Nr. 2012-14-03.....	89
5.3.3. Spriedums lietā Nr. 2014-08-03.....	90
Izmantotā literatūra un avoti.....	91

GALVENIE SECINĀJUMI

Latvijas Republikas Satversme (turpmāk arī – Satversme) nodrošina Latvijas valsts iekārtas un tiesiskās sistēmas stabilitāti un ilgtspēju. Valsts tiesiskā sistēma balstās uz vispārējiem tiesību principiem.

Demokrātiskas tiesiskas valsts normatīvo tiesību aktu galvenais mērķis ir taisnīguma nodrošināšana. Par taisnīgu nevar tikt uzskatīts tāds likums, kas nesamērīgi ierobežo personas pamattiesības. Ievērojot taisnīguma principu kā demokrātiskas tiesiskas valsts tiesiskās sistēmas galīgo mērķi, interešu svēršanā jāievēro citstarp konstitūcijas iekšējās saskaņotības princips.

Latvijas Republikas Satversmes tiesa (turpmāk arī – ST) ir atzinusi, ka sabiedrības labklājība ir vērtējama gan no finansiālā, gan vispārcilvēciskā skatpunkta. **Arī ierobežotu resursu gadījumā ir nepieciešams tāds mehānisms, kas nodrošina pieejamo resursu optimālu izmantošanu.** Valstij ir jāsabalansē atsevišķu indivīdu un visas sabiedrības intereses, un uzmanība pievēršama visas sabiedrības labklājībai. Personas labklājība ir būtisks kritērijs gan no indivīda un attiecīgās mājsaimniecības budžeta viedokļa, gan arī valsts līmenī.

Līdztekus materiālās labklājības aspektiem jēdziens “sabiedrības labklājība” ietver arī nemateriālus aspektus, kas nepieciešami harmoniskai sabiedrības funkcionēšanai. Indivīda un sabiedrības veselība ir vērtība, kuras nozīme sabiedrības labklājības nodrošināšanā, turklāt gan tās materiālajā, gan nemateriālajā aspektā, ir neapšaubāma.

→ Tiesības dzīvot labvēlīgā vidē

Satversmes 115. pants paredz, ka valsts aizsargā ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, savukārt Satversmes ievadā noteikts, ka ikviens rūpējas par sabiedrības kopējo labumu, izturoties atbildīgi pret nākamajām paaudzēm, vidi un dabu. Tiesības dzīvot labvēlīgā vidē primāri aizsargā personu un tās iespējas dzīvot tādā vidē, kurā tā var pilnvērtīgi, cilvēka cieņai atbilstoši funkcionēt un attīstīties. Satversmes 115. pantā noteikto tiesību uz labvēlīgu vidi aizskārums ir tulkojams plaši, ietverot faktiski notiekošās darbības, kas var radīt draudus cilvēku veselībai vai videi, kā arī nākotnē paredzētās darbības. No Satversmes 115. panta izriet prasība visos ar vidi saistītajos jautājumos ņemt vērā ne vien tagadējās paaudzes, bet arī nākamo paaudžu tiesības dzīvot labvēlīgā vidē.

ST ir atzinusi, ka Satversmes 115. pants pirmām kārtām publiskās varas institūcijām uzliek par pienākumu izveidot un nodrošināt efektīvu vides aizsardzības sistēmu. Tiesības dzīvot labvēlīgā vidē var ierobežot, samērojot personu vai personu apvienību tiesības ar sabiedrības interesēm attiecībā uz līdzsvarotu saimniecisko attīstību un ekonomisko labklājību. Satversmes 115. pants prasa līdzsvarotu un atbildīgu apkārtējās vides uzlabošanu, ietverot cilvēku dzīvei piemērotu apstākļu un sabiedrības labklājības nodrošināšanu, **turklāt šis pants liedz īstenot ekonomiskās intereses, ja nav rūpīgi izvērtēta ekonomisko pārmaiņu ietekme uz vidi un līdz ar to uz ikvienu sabiedrības locekli un ja sabiedrība netiek pārliecināta par pārmaiņu nepieciešamību.**

Valsts attīstībai un sabiedrības labklājībai ir nepieciešami resursi, tostarp dabas resursi. Pašreizējās paaudzes un nākamo paaudžu iespējas dzīvot labvēlīgā vidē ir daudzējādā ziņā atkarīgas no valstu gatavības īstenot ilgtspējīgu attīstību, kuru nodrošina ilgtspējības princips, piesardzības princips u. c. principi. Tieši tiesību principi tiek piemēroti dažādos ST procesa posmos, izvērtējot tiesību normu atbilstību Satversmei.

Piemēram, **būtiski ir nodrošināt, lai lēmumi tiktu pieņemti un īstenoti efektīvas vides aizsardzības (pārvaldības) sistēmas ietvaros, lai būtu ievērota normatīvajos aktos noteiktā teritorijas plānojuma izstrādes un pieņemšanas kārtība un atbilstoši normatīvajos aktos**

reglamentētajam teritorijas plānošanas līmenim un veidam noteikta teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana un tās aprobežojumi. Normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā izstrādāts teritorijas plānojums līdzsvaro sabiedrības ieinteresētību dzīvot labvēlīgā vidē, no vienas puses, un saimnieciskās attīstības veicināšanu, no otras puses.

→ Tiesības uz veselības aizsardzību

Satversmes 111. panta pirmajā daļā ir ietverts **valsts pienākums ievērot (respektēt), aizsargāt un nodrošināt (īstenot) tiesības uz veselības aizsardzību**. ST ir atzinusi, ka tiesības uz veselības aizsardzību tieši attiecas uz ikvienu personu un ir būtisks priekšnoteikums jebkuru citu personas pamattiesību īstenošanai. Tomēr no Satversmes 111. panta **neizriet valsts pienākums nodrošināt ikvienam iespējami augstāko veselības līmeni. Valsts pienākums ir nodrošināt vienlīdzīgas iespējas**. Tiesības uz veselību ietver gan konkrētas brīvības, gan konkrētas tiesības. ST ir atklājusi Satversmes 111. panta saturu, secinot, ka minētais pants uzliek valstij pienākumu aizsargāt ikvienas personas tiesības pašai rūpēties par savu veselības stāvokli, **ietver tiesības uz veselīgiem vides apstākļiem jeb dzīvi labvēlīgā vidē**, nosaka valsts pienākumu veikt pasākumus, kas nepieciešami cilvēku veselības aizsargāšanai, tostarp nodrošinot veselības aprūpes pakalpojumu un zāļu esību un pieejamību u. c. **Valsts rīcības brīvību tiesību nodrošināšanā un aizsardzībā bauda tiktāl, ciktāl netiek pārkāpti vispārējie tiesību principi un citas Satversmes normas**. ST praksē nav tādu spriedumu, kuros savstarpēji būtu vērtētas un svērtas vides un veselības intereses.

→ Ekonomiskās intereses

ST ir atzinusi, ka Satversmes 105. pantā noteikto tiesību uz īpašumu saturā ietilpst subjektīvas tiesības, kuras raksturo ekonomiskā interese. Minētais pants paredz visaptverošu mantiska rakstura tiesību garantiju – tās ir visas **mantiska rakstura tiesības, kuras tiesīgā persona var izlietot par labu sev un ar kurām tā var rīkoties pēc savas gribas**, tostarp personas ekonomiskās intereses, kas saistītas ar komercdarbības veikšanu, arī uz licences pamata u. c. gadījumos. Satversmes 105. pantā noteiktās tiesības uz īpašumu ir personas pamattiesības, kuru aizsardzībai un īstenošanai ir liela nozīme ne vien personas eksistences nodrošināšanā, bet arī valsts un sabiedrības labklājības uzturēšanā. **Satversmes 105. pants paredz valsts pienākumu veicināt un atbalstīt īpašuma tiesības**, proti, pieņemt tādus likumus, kas nodrošinātu šo tiesību aizsardzību, kā arī valsts tiesības noteiktā apjomā un kārtībā iejaukties īpašuma tiesību izmantošanā.

Līdzšinējos ST spriedumos ir nostiprināta prakse teritorijas plānojuma atbilstību Satversmes 115. pantam vērtēt pēc tādiem pieteikumiem, kuru iesniedzēji vērsušies pret teritorijas plānojumu, kas atļauj saimniecisku darbību, un teritorijas plānojuma atbilstību Satversmes 105. pantam izvērtēt pēc tādiem pieteikumiem, kuru iesniedzēji vērsušies pret teritorijas plānojumu, kas saimniecisku darbību liedz.

→ Pamattiesību ierobežošana, nodrošināšana un aizsardzība

Likumdevējam ar pamattiesību ierobežojumiem jānodrošina visu personu pamattiesību efektīva un netraucēta īstenošana. Kritēriji, pēc kuriem vērtējama tiesību normas atbilstība pamattiesībām, var būt atšķirīgi atkarībā no tā, vai konkrētā norma ierobežo personai piešķirtās tiesības vai arī nosaka valsts pozitīvo pienākumu izpildi.

Piemērojot pamattiesību ierobežojuma konstitucionalitātes testa kritērijus, **ST vērtē, vai ir veikta interešu līdzsvarošana un to samērīga ierobežošana**. ST atzinusi, ka likumdevējs ir tiesīgs ieviest tādus ierobežojumus, kādus tas uzskata par demokrātiskā sabiedrībā nepieciešamiem, lietderīgiem un samērīgiem. Taču likumdevējam ir jāizvēlas vispiemērotākais un efektīvākais ierobežojums, proti, tas nedrīkst rīkoties patvaļīgi. ST pārbauda, vai konkrētais tiesību ierobežojums ir attaisnojams – **noteikts ar likumu, attaisnojams ar leģitīmu mērķi un samērīgs**. Ja tiek konstatēts, ka konkrēts pamattiesību ierobežojums nav noteikts ar likumu, šāds

ierobežojums tiek atzīts par neatbilstošu Satversmei. Arī leģitīma mērķa trūkums liecina par to, ka ierobežojums neatbilst Satversmei. Tieši **kritērijs – leģitīms mērķis – attaisno ierobežojumu un kalpo citu konstitucionāla ranga vērtību aizsardzībai**, piemēram, citu cilvēku (sabiedrības) interešu un tiesību aizsardzībai. Leģitīmais mērķis var izrietēt arī no pašvaldības pienākuma izstrādāt teritorijas plānojumu, kas teritorijas ilgtspējības interesēs paredz nekustamā īpašuma atļautās izmantošanas priekšnoteikumus. No ierobežojuma **piemērotības mērķa sasniegšanai, nepieciešamības un atbilstības savukārt ir atkarīgs tas, vai ierobežojums ir samērīgs. Attiecībā uz atšķirīgu attieksmi** ST ir atzinusi nepieciešamību pārbaudīt atbilstību tādiem kritērijiem kā **leģitīms mērķis un samērīgums**, lai noskaidrotu, vai šāda attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats. ST ir vērtējusi, vai noteiktais ierobežojums ir **saprātīgi pamatots jeb balstīts uz saprātīgiem apsvērumiem**.

Vērtējot, vai leģitīmo mērķi var sasniegt ar alternatīviem līdzekļiem, ST atzinusi, ka saudzējošāks līdzeklis ir nevis jebkurš cits, bet gan tikai tāds līdzeklis, ar kuru var sasniegt leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē. **Samērīguma princips tiek piemērots un atbilstība tam tiek vērtēta katrā atsevišķā lietā, ņemot vērā izskatāmo jautājumu un konstatētos faktiskos apstākļus. Samērīguma izvērtēšana visciešāk ir saistīta ar konkrētu gadījumu, kas ir atkarīgs gan no valsts politikas, gan vispārējām valsts attīstības tendencēm**. Dažkārt mērķis un tā sasniegšanas līdzekļu samērīgums var mainīties vēsturisku apstākļu dēļ. **Samērīgums vienmēr ir vērtējams konkrētās situācijas un tiesību nozares īpatnību kontekstā**.

Lai noskaidrotu, vai ierobežojums ir samērīgs ar leģitīmo mērķi, kuru valsts, nosakot šo ierobežojumu, vēlējusies sasniegt, nepieciešams pārbaudīt, vai tiek nodrošināts saprātīgs līdzsvars starp personas pamattiesību ierobežojumu un sabiedrības interesēm, – **nepieciešams noskaidrot ierobežojuma piemērotību mērķa sasniegšanai, nepieciešamību un atbilstību (samērīgumu)**. Ja, izvērtējot tiesību normu, tiek atzīts, ka tā neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, tad tā neatbilst arī samērīguma principam un ir prettiesiska. Vienlaikus jāvērtē **likumdevēja izmantoto līdzekļu radītās sekas, t. i., jāpārbauda, vai tiesību normas piemērošana nenodara indivīda tiesībām un likumiskajām interesēm zaudējumus, kas ir lielāki nekā sabiedrības ieguvums no šīs normas**. Gadījumos, kad ir šaubas par to, vai valsts izpildījusi savus pamattiesību nodrošināšanai nepieciešamos pozitīvos pienākumus, ST noskaidro, vai **likumdevējs ir veicis pasākumus, lai nodrošinātu tiesību realizāciju, vai šie pasākumi ir veikti pienācīgi un vai ir ievēroti no Satversmes izrietošie vispārējie tiesību principi, piemēram, vienlīdzības princips, vides tiesību principi**. Ja pastāv būtisks un nopietns risks, kuram pakļauta personas veselība un labklājība, tad, pēc ST ieskata, valstij ir pozitīvs pienākums veikt saprātīgus un piemērotus pasākumus, lai aizsargātu cilvēka tiesības un vispār veicinātu vides veselību un aizsardzību jau tīkmēr, kamēr negatīvās sekas vēl nav radušās. Pienācīgs kaitējuma iespējamības novērtējums citstarp ir nesaraujami saistīts ar valsts pienākumu veikt pienācīgu izpēti un darīt visu iespējamo, lai šo kaitējumu efektīvi novērstu vai iespēju robežās samazinātu jau pirms tā rašanās.

→ **Satversmes 105. pants un teritorijas plānošana**

Teritorijas plānošana ir viens no valsts vides politikas mērķu sasniegšanas līdzekļiem, un šajā procesā ir jāievēro ilgtspējības princips. ST, vērtējot tiesību uz īpašumu ierobežojumu atbilstību Satversmei lietās, kas saistītas ar teritorijas plānošanu, ir atzinusi, ka tā **nevar stāties pašvaldības vietā un izvērtēt, kā labāk būtu risināmi vietēja rakstura jautājumi, ciktāl pašvaldības rīcība nav acīmredzami ļaunprātīga (patvaļīga) un tās pieņemtais normatīvais akts pēc sava satura atbilst tiesību normām**. Teritorijas plānojuma izstrādāšanas procedūra ir reglamentēta, lai nodrošinātu to, ka plānošanas rezultātā tiek pieņemts izsvērts lēmums ar pienācīgu pamatojumu. **Par vadlīnijām pašvaldības rīcības brīvības pareizai, adekvātai izmantošanai teritorijas plānošanas jomā kalpo vispārējie tiesību principi, valsts pārvaldes principi un teritorijas plānošanas principi**.

ST ir atzinusi, ka izvērtējums (vai pašvaldība atļauto izmantošanu ir mainījusi pamatoti) **kalpo saprātīga līdzsvara noteikšanai** starp personas īpašuma tiesībām un pašvaldības tiesībām lemt par savas administratīvās teritorijas attīstību. **Tiesību ierobežojums ir atbilstošs Satversmei, ja tas ir pienācīgi pamatots un balstīts uz objektīvi pārbaudītu informāciju. Piemēram, ST norādījusi, ka ilgtspējības principa nodrošināšanai ir nepieciešams tas, lai teritorijas plānojuma izstrādāšanas procedūras laikā būtu apkopota un izmantota precīza, pilnīga un aktuāla informācija.**

Izvērtējot īpašuma tiesību ierobežojuma atbilstību samērīguma principam, jāņem vērā ierobežojuma pakāpe. **ST ir pārbaudījusi samērīgumu, ņemot vērā nepārtrauktības, vienlīdzīgu iespēju un pēctecības principus.** Savukārt vērtējot to, vai leģitīmo mērķi var sasniegt arī citādi, ST ir norādījusi, ka alternatīvu risinājumu iespējamība pati par sevi nepadara izvērtējamo normu par tiesiski nepamatotu. **Tieši lēmēj institūcijai, pieņemot plānojumu, ir jāveic lietderības apsvērumi par to, kurai no interesēm dodama priekšroka. ST šādā gadījumā attiecīgo ierobežojumu varētu atzīt par nesamērīgu vienīgi tad, ja tas būtu acīmredzami nepiemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai.**

→ **Satversmes 115. pants un teritorijas plānošana**

Lai teritorijas plānojums būtu atzīstams par tiesisku, tam jābūt noteiktā kārtībā izstrādātam un apstiprinātam, kā arī tam jāatbilst normatīvajiem aktiem – atbilstoši normatīvajos aktos reglamentētajam teritorijas plānošanas līmenim un veidam ir jābūt noteiktai teritorijas plānotajai (atļautajai) izmantošanai un tās aprobežojumiem. ST, izvērtējot teritorijas plānojumu tiesiskumu, ir pārliecinājusies par to, vai ir ievērota normatīvajos aktos noteiktā teritorijas plānojuma izstrādes un pieņemšanas kārtība un vai atbilstoši normatīvajos aktos reglamentētajam teritorijas plānošanas līmenim un veidam ir noteikta teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana un tās aprobežojumi. Vienlaikus ST vērtējusi, vai teritorijas plānojuma izstrādē ir ievērotas procesuālās prasības – vai un kā ir veikts stratēģiskais novērtējums, vai ir notikusi teritorijas plānojuma sabiedriskā apspriešana un vai ir saņemti nepieciešamie atzinumi no attiecīgajām institūcijām. Teritorijas plānojuma saturs nosakāms, ņemot vērā pašvaldības rīcības brīvības ārējās robežas un teritorijas plānojuma uzdevumu – nodrošināt līdzsvarotu ekonomisko, vides, sociālo un arī kultūras interešu īstenošanu. **Pašvaldības rīcības brīvības robežas nosaka teritorijas plānošanas principi un vispārējie tiesību principi.**

Vides aizsardzību regulējoši normatīvie akti paredz, ka konkrētas darbības veicējam ir pienākums sasniegt pēc iespējas augstāku attiecīgā vides objekta aizsardzības pakāpi, kā arī iespēju robežās uzlabot esošo situāciju. Vispārējie tiesību principi, Satversme, teritorijas plānošanas principi un citas vides tiesību normas pašvaldībai uzliek pienākumu teritorijas plānošanas un teritorijas plānojuma pieņemšanas procesā uzklaut un izvērtēt dažādus viedokļus, ievērot vides aizsardzības prasības un plānojuma izstrādē izmantot precīzu, pilnīgu un aktuālu informāciju. Proti, **par ilgtspējīgu uzskatāms tikai tāds attīstības risinājums, kas ir vispusīgi izvērtēts un pamatots.**

Publiskās varas institūciju pienākums izveidot un nodrošināt efektīvu vides aizsardzības sistēmu nozīmē, ka tām jāņem vērā vides aizsardzības intereses tad, kad tiek izstrādāti un pieņemti politikas mērķi vai tiesību akti, kā arī tad, kad pieņemtie tiesību akti tiek piemēroti un politikas mērķi tiek īstenoti. **Lēmumi un normatīvie akti, kuri var aizskart personas pamattiesības, kas izriet no Satversmes 115. panta, visbiežāk mēdz būt saistīti ar nozīmīgu ekonomisko interešu īstenošanu.** Tieši teritorijas plānošanas rezultātā tiek noteikti gan visas valsts, gan atsevišķas teritorijas ilgtspējīgas attīstības virzieni un prasības. **Izstrādājot teritorijas plānojumu, atbilstoši normatīvajiem aktiem var identificēt un izvērt dažādas intereses un noteikt, kurām no tām plānojumā dodama prioritāte. Teritorijas plānojumam jāpanāk visu iesaistīto pušu interešu līdzsvarošana, vājāko dalībnieku aizsardzība un visas sabiedrības interešu nodrošināšana.** Proti, tieši tiesību normu sagatavošana un pieņemšana pienācīgā kārtībā **nodrošina taisnīgu**

līdzsvaru starp dažādām interesēm un ir atzīstama par būtisku Satversmes 115. panta procesuālā aspekta tiesiskuma pārbaudē.

Interesu saskaņošana ir īpaši svarīga, nosakot teritorijas plānoto (atļauto) izmantošanu dažādās teritorijas daļās. **Teritorijas plānošanai īpaši būtiska nozīme ir situācijā, kad nepieciešams kompleksi atrisināt visus jautājumus, jo blakus atrodas kvalitatīvi un kvantitatīvi atšķirīgi infrastruktūras objekti ar dažādām funkcijām.** Teritorijas plānošanas process ietver principus un pašvaldības pienākumus teritorijas plānošanas jautājumos (piemēram, sabiedriskā apspriešana), kas nodrošina minēto interešu līdzsvarošanu. Pašvaldībai ir tiesības un vienlaikus arī pienākums, ņemot vērā visas līdzsvarojamās intereses, ar savu rīcību panākt ilgtspējīgu, kā arī teritorijas plānošanas principiem un faktiskajai situācijai atbilstošāko risinājumu. **Tikpat nozīmīgas un aizsargājamas ir arī to personu tiesības un likumiskās intereses, kurām teritorijas plānojums piešķir noteiktas tiesības un kuras, ilgtermiņā plānojot savu saimniecisko darbību, ir tiesīgas paļauties uz teritorijas plānojuma stabilitāti.**

Teritorijas plānojumu vai tā daļu nevar uzskatīt par pieņemtu pienācīgā kārtībā, ja teritorijas plānošanas procesā ir pieļauti būtiski pārkāpumi. **Būtisks teritorijas plānošanas procesa pārkāpums** ir tāds pārkāpums, kura rezultātā pieņemts citāds, nevis tāds lēmums, kāds būtu pieņemts tad, ja procedūra tiktu ievērota, pārkāpums, kura rezultātā ir būtiski pārkāptas sabiedrības tiesības piedalīties teritorijas plānošanas procesā, un citi teritorijas plānošanas principu pārkāpumi. ST var vērtēt, vai **lēmumu pieņemšanas procesā ir veikta izpēte**, kas ļautu jau iepriekš izvērtēt iespaidu, ko noteiktas darbības varētu atstāt uz vidi un indivīdu tiesībām, novērst nelabvēlīgu ietekmi un **nodrošināt taisnīgu līdzsvaru starp dažādām konkurējošām interesēm.** Noteikumos paredzētās atzinumu saņemšanas un izvērtēšanas kārtības neievērošana var tikt atzīta par būtisku procesuālu pārkāpumu, kura dēļ arī attiecīgais plānojums var tikt atzīts par prettiesisku. Arī rūpīga vides pārskata neesību un to, ka institūciju un sabiedrības viedokļi nav izvērtēti kopsakarā ar teritorijas plānojuma izstrādāšanas mērķi, var atzīt par būtisku procesuālu pārkāpumu.

Viens no būtiskākajiem vides lēmumu leģitimitātes priekšnoteikumiem ir sabiedrības līdzdalība teritorijas plānošanas lēmumu pieņemšanas procesā. **Pašvaldībai ir pienākums ar teritorijas plānojumu kā vienu no plānošanas politikas īstenošanas instrumentiem noteikt teritorijas turpmāko attīstību un saskaņot dažādas, reizēm pat pretējas intereses.** ST norādījusi, ka **teritorijas plānojuma mērķis ir nodrošināt gan ekonomisko attīstību, gan sociālo un kultūras interešu īstenošanu, gan arī vides aizsardzību**, ka pašvaldībai, ievērojot tai piešķirtās rīcības brīvības robežas, ir jānosaka tāds teritorijas plānotās (atļautās) izmantošanas veids, kas aizsargātu tās īpašo ekosistēmu, un jāvērtē plānotās (atļautās) izmantošanas ietekme uz aizsargājamām teritorijām.

Attiecībā uz taisnīgu līdzsvaru starp dažādu iesaistīto personu interesēm ST norādījusi: izlemjot jautājumus, kas saistīti ar vides izmantošanu, **vienmēr ir jāizvēlas, kurai no interesēm – vides aizsardzībai vai ekonomiskajām interesēm – konkrētajos apstākļos dodama priekšroka.** Personu interešu taisnīgu līdzsvarošanu nodrošina pienācīgs, taisnīguma principam atbilstošs un uz cilvēka cieņas aizsardzību vērstš izvērtējums. Pašvaldības uzdevums ir vispusīgi izvērtēt un līdzsvarot atšķirīgās intereses un pieņemt tādu lēmumu, kas būtu vislabāk piemērots tai un tās iedzīvotājiem. Izvērtējums veicams, teritorijas plānojuma izstrādes procesā iesaistot ieinteresētās personas, kā arī apsverot to izteiktos viedokļus un pamatojot izraudzīto attīstības risinājumu. Tikai tāds attīstības risinājums, kas ir vispusīgi izvērtēts un pamatots, uzskatāms par ilgtspējīgu.

ST ir atzinusi, **ka pienācīgs pamatojums, kas balstīts uz objektīvi pārbaudītas informācijas, nodrošina tiesību ierobežojumu atbilstību Satversmei. Pilnīga un detalizēta stratēģiskā novērtējuma veikšana ir īpaši būtiska, ja teritorija ir atzīta par ražošanas teritoriju un tajā ietilpst aizsargājama dabas teritorija (piemēram, Eiropas nozīmes aizsargājamā dabas**

teritorija jeb Natura 2000 teritorija). Ja paredzētā darbība vai plānošanas dokumenta īstenošana negatīvi ietekmēs Natura 2000 teritoriju, to īstenojot drīkst tikai tādos gadījumos, kad tas ir vienīgais iespējamais un sabiedrībai nozīmīgu interešu, arī sociālo vai ekonomisko interešu, apmierināšanai nepieciešams risinājums, un, pieļaujot šādas darbības vai dokumenta īstenošanu, ir jānosaka attiecīgi kompensācijas pasākumi. **Ja tiek ievēroti vides un dabas aizsardzības normatīvie akti, tostarp prasības, kas attiecas uz stratēģiskā novērtējuma un ietekmes uz vidi novērtējuma veikšanu, uzskatāms, ka Natura 2000 teritorija nav apdraudēta.** Šādos gadījumos jāņem vērā normatīvais regulējums par vides aizsardzību un īpaši aizsargājamām dabas teritorijām un tajā noteiktie principi – ilgtspējīgas attīstības, piesardzības un izvērtēšanas principi.

→ **Vēja elektrostacijas**

Vēja enerģijas ražošanas attīstība Satversmes 115. panta ietvaros aplūkojama galvenokārt kā viena no alternatīvām enerģijas ražošanai no fosilajiem enerģijas resursiem, proti, kā uz vides stāvokļa uzlabošanu vērstu pasākumu kopuma sastāvdaļa. Vēja enerģijas ražošanas attīstīšana ir vērsta uz valstij no Satversmes 115. panta izrietošā pozitīvā pienākuma uzlabot vides stāvokli izpildi, kā arī uz sabiedrības labklājību un tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē.

ST norādījusi, ka **tas, vai tiesības uz īpašumu ir ierobežotas ar pienācīgā procedūrā izstrādātu teritorijas plānojumu, izvērtējams, ņemot vērā Satversmes 115. panta procesuālo aspektu.** Proti, lai teritorijas plānojums būtu tiesisks, tam jābūt noteiktā kārtībā izstrādātam un apstiprinātam, kā arī atbilstošam normatīvajiem aktiem.

Vēja elektrostaciju (turpmāk arī – VES) izvietojuma rezultātā vietējā pašvaldība gūst ieņēmumus budžetā, tādējādi radot iespēju šos līdzekļus izlietot novada attīstībai, tostarp personu sociālo tiesību nodrošināšanai. Ar VES izvietojumu saistītās lietās ST ir secinājusi, ka **apstrīdētie akti sekmē enerģētikas sektora attīstību Latvijā un Latvijas enerģētisko neatkarību no ārvalstīm.** ST atzinusi, ka īpašuma tiesību ierobežojumiem ar VES saistītās lietās ir legītimi mērķi – citu personu tiesību un sabiedrības labklājības nodrošināšana.

Izšķiroša nozīme ir VES novietojumam. ST atzinusi, ka tiesību normām atbilstošs un detālpilnājumā konkretizēts VES izvietojums nav pretrunā ar valsts pienākumiem personu dzīvības un veselības aizsardzības jomā. **Obligāta, atšķirīgu interešu saskaņošanai nepieciešama plānošanas procesa sastāvdaļa ir vispusīgs izvērtējums, kas veicams, attiecīgo lēmumu pieņemšanas procesā iesaistot ieinteresētās personas, apsverot to izteiktos viedokļus un pamatojot izraudzīto attīstības risinājumu.** Par ilgtspējīgu uzskatāms tikai tāds attīstības risinājums, kas ir vispusīgi izvērtēts un pamatots.

→ **Tiesības uz veselīgiem vides apstākļiem**

ST ir secinājusi, ka **Satversmes 111. un 115. pants paredz tiesības uz veselīgiem vides apstākļiem, it īpaši tad, ja notiek kas tāds, kas aizskar vai nākotnē var aizskart tiesības uz veselību.** Lai gan šajās Satversmes normās valsts pienākums personas veselības aizsardzības jomā ir formulēts atšķirīgi, tomēr uz personas veselības aizsardzību no vides piesārņojuma, piemēram, trokšņa, ir attiecināmas abas pamattiesības – gan tiesības uz veselīgiem dzīves apstākļiem, gan tiesības uz veselību. Vērtējot, vai valsts ir pienācīgā veidā veikusi šo pamattiesību nodrošināšanai nepieciešamās darbības, ST ir izdarījusi secinājumus par to, vai pasākumi veikti pienācīgā kārtībā, vai ir ievēroti vides tiesību principi, vai lēmumu pieņemšanas procesā ir veikta pienācīga izpēte, kas nepieciešama, lai novērstu negatīvu ietekmi, un vai ir panākts taisnīgs līdzsvars starp iesaistīto personu interesēm. ST norādījusi, ka, vērtējot valsts pieņemtus lēmumus vides jomā, jāņem vērā gan šo lēmumu materiālais, gan procesuālais aspekts, proti, ir jāpārbauda, **vai lēmuma pieņemšanas procesā ir pietiekama vērība veltīta indivīdu interesēm un vai sabiedrības dažādās intereses ir taisnīgi samērotas. Pienācīgs un taisnīgs līdzsvars ir panākts tad, ja visas šīs intereses ir ņemtas vērā ne tikai formāli, bet arī**

pēc būtības. ST norādījusi, ka trokšņa novērtēšana un pārvaldība ir kompleksi risināmu jautājumu un pasākumu kopums, tomēr tam jābūt tādām, kas pienācīgi līdzsvaro personu intereses un pēc iespējas novērš personām trokšņa radītās kaitīgās sekas. Tas nevar būt vērsts tikai uz vienas personu grupas interešu prevalēšanu.

ST ir vērtējusi apstrīdēto normu atbilstību vienam no vides tiesību principiem – piesardzības principam – un atzinusi, ka tas ir piemērojams, lai nodrošinātu iespējami augstu cilvēka veselības un vides drošības līmeni. Minētais princips demokrātiskā tiesiskā valstī nozīmē to, ka nav jāsaista reāls un faktiskais cilvēka veselībai nodarīts kaitējums, bet pietiek ar pamatotām aizdomām par šāda kaitējuma iespējamību, lai valsts jau laikus veiktu efektīvus un samērīgus pasākumus iespējamā kaitējuma novēršanai. Tomēr šādā gadījumā attiecīgā institūcija **nav atbrīvota no pienākuma izvērtēt un noskaidrot to, vai nepastāv citi, saudzējošāki līdzekļi**, kas varētu nodrošināt attiecīgo leģitīmo mērķu sasniegšanu tādā pašā kvalitātē.

Pienācīgs kaitējuma iespējamības novērtējums citstarp ir nesaraucami saistīts ar valsts pienākumu veikt pienācīgu izpēti un darīt visu iespējamo, lai attiecīgo kaitējumu efektīvi novērstu vai iespēju robežās samazinātu jau pirms tā rašanās. **Tieši pienācīga izpēte ļauj nodrošināt taisnīgu līdzsvaru starp dažādām konkurējošām interesēm. ST ir atzinusi, ka personu intereses ir pienācīgi līdzsvarotas, ja līdzekļi, ar kuriem paredzēts novērst iespējamo negatīvo ietekmi uz personu veselību, ir efektīvi.**

→ **Tiesību uz īpašumu ierobežojumi Covid-19 pandēmijas apstākļos**

Pamattiesību ierobežojumam jābūt noteiktam ar normatīvo tiesību aktu, un šā akta izdošanas procesam jāatbilst labas likumdošanas principam. Šā principa ietvaros ir jāmeklē labākais iespējamais līdzsvars starp dažādām konfliktējošām tiesībām un interesēm. Konkrētos faktiskos un tiesiskos apstākļos (pandēmijas laikā) ir pieļaujami izņēmumi no informēšanas un pamatošanas pienākuma, bet tādos gadījumos labas likumdošanas princips tiek svērts un līdzsvarots ar citiem vispārējiem tiesību principiem, piemēram, piesardzības principu.

Konkretizējot piesardzības principa saturu attiecībā uz tiesiskā regulējuma izstrādi koronavīrusa SARS-CoV-2 izraisītās infekcijas slimības (turpmāk arī – Covid-19) izplatības apstākļos, ST secināja, ka valstij atbilstoši piesardzības principam nav jāgaida līdz brīdim, kad reāls kaitējums jau ir faktiski nodarīts – pietiek ar pamatotām aizdomām par šāda kaitējuma iespējamību, lai valsts jau laikus veiktu efektīvus un samērīgus pasākumus nolūkā nepieļaut kaitējuma iestāšanos. Ja pastāv būtisks un nopietns risks, kuram pakļauta personu veselība un labklājība, valstij ir pienākums veikt saprātīgus un piemērotus pasākumus, lai aizsargātu personu pamattiesības jau tad, kad negatīvās sekas vēl nav radušās. Unikālā un neskaidrā situācijā valstij ir tiesības pieņemt lēmumus, kas balstīti uz saprātīgu pieņēmumu un vērsti uz pamattiesību aizsardzību.

Tomēr lēmēj institūcija nav atbrīvota no pienākuma izvērtēt un noskaidrot, vai nepastāv citi, saudzējošāki līdzekļi, kas varētu nodrošināt attiecīgo leģitīmo mērķu sasniegšanu tādā pašā kvalitātē. Noskaidrojot ierobežojuma leģitīmo mērķi un samērīgumu, ir izvērtējams, vai konkrētā rīcība patiešām bija nepieciešama. Rīcība varētu būt uzskatāma par samērīguma principa pārkāpumu, ja ieinteresēto personu viedoklis netika uzklauts tādēļ, lai pēc iespējas ātrāk pieņemtu lēmumu, un **tā rezultātā ir noteikts ierobežojums, kuram bija mazāk ierobežojošas alternatīvas.**

Pat tad, ja likumdevēja vēlme noteikt uz piesardzības principu balstītus ierobežojumus, lai novērstu potenciālo kaitējumu sabiedrībai vai tās daļai, ir pietiekami pamatota, attiecīgajiem lēmumiem ir jāatbilst Satversmei. Turklāt likumdevējam vienmēr ir jāievēro vispārējie tiesību principi, kuru mērķis ir mazināt pamattiesībām, demokrātijai un tiesiskumam nodarītu kaitējumu.

ST ir uzsvērusi, ka pat gadījumos, kad valsts izmanto savas tiesības atkāpties no konkrētām starptautiskajos cilvēktiesību līgumos noteiktajām saistībām, **pieņemtajiem lēmumiem ir jāatbilst samērīguma principam, proti, izraudzītajiem līdzekļiem jābūt vismazāk ierobežojošiem no visiem tiem līdzekļiem, ar kuriem vēlējams rezultāts varētu tikt sasniegts.** Vēl jo vairāk šis pienākums ir ievērojams tad, ja ārkārtējās situācijas laikā pamattiesības tiek ierobežotas parastajā kārtībā. ST var pārbaudīt, vai likumdevējs, ierobežojot personas pamattiesības, ir **pienācīgi izvērtējis tādu alternatīvu līdzekļu esību,** kuri pamattiesības aizskartu mazāk. Tāpat ST var norādīt, ka šādi **alternatīvi līdzekļi pastāv. Ja tiek konstatēts, ka ir kaut viens mazāk ierobežojošs līdzeklis, tad ir arī pamats atzīt, ka apstrīdētā norma nesamērīgi ierobežo pamattiesības. Būtiska ir padziļinātas izpētes veikšana.**

→ **Par veselības aprūpes finansēšanas kārtību**

Indivīda un sabiedrības veselība ir vērtība ar būtisku nozīmi sabiedrības labklājības nodrošināšanā gan tās materiālajā, gan nemateriālajā aspektā. Sabiedrības labklājība ir vērtējama gan finansiālā, gan vispārcilvēciskā perspektīvā. Valstij ir pienākums nodrošināt efektīvu resursu izmantošanu un panākt taisnīgu līdzsvaru veselības aprūpei atvēlēto finanšu resursu sadalē, ievērojot atsevišķu pacientu nepieciešamību saņemt dārgus veselības aprūpes pakalpojumus un vispārējo nepieciešamību nodrošināt veselības aprūpes pieejamību pēc iespējas lielākai sabiedrības daļai. Ierobežotu resursu gadījumā ir nepieciešams tāds mehānisms, kas nodrošina **pieejamo resursu optimālu izmantošanu. Tas nozīmē, ka ir jāsabalansē atsevišķu indivīdu un visas sabiedrības intereses, uzmanību pievēršot visas sabiedrības labklājībai.** Vērtējot to, ciktāl dažādas intereses ir samērotas, var noteikt, vai atšķirīgajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats.

ST ir atzinusi, ka juridiskās argumentācijas ceļā nav iespējams izvērtēt valsts finansiālās iespējas, ekonomisko situāciju, tiesībpolitikas prioritātes un atsevišķu sociālo grupu īpašās vajadzības. **Tomēr ierobežojumam jābūt saprātīgi pamatotam ar saprātīgiem apsvērumiem, kas norāda uz sabiedrības un atsevišķu personu interešu līdzsvarošanu. Ir būtiski izvērtēt to, kā dažādās intereses ir samērotas, lai noteiktu, vai atšķirīgajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats – vai šādai attieksmei ir leģitīms mērķis, un vai ir ievērots samērīguma princips.**

levads

Pētījumā ir aplūkots Satversmes normu saturs un kritēriji vides, veselības un ekonomisko interešu līdzsvarošanai, ņemot vērā indivīda pamattiesības, sabiedrības un valsts intereses un pamatojoties uz ST spriedumos ietvertajām un atsevišķu ST tiesnešu izteiktajām atziņām.

Pētījumā izmantoti ST prakses materiāli laikposmā no 1999. gada, literatūras avoti, dokumenti un normatīvie tiesību akti. Pētījuma galaziņojumā aptverti spriedumi, kuros ST vērtējusi vides, veselības un ekonomikas intereses, to nodrošināšanu, aizsardzību, ievērošanu un piemērojusi zināmus kritērijus minēto interešu līdzsvarošanai. ST spriedumi, kuros vides, veselības un ekonomikas intereses gan ir minētas, taču nav savstarpēji vērtētas, pētījumā nav aptverti, tāpat kā spriedumi, kuros skartas tikai atsevišķas (vides, veselības vai ekonomikas) intereses, piemēram, nodokļu un nodevu, zemes reformas, nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanas, pensiju, finanšu līdzekļu u. c. jautājumi. Pētījumā nav aptverti spriedumi, kuros nav vērtēts legītīmais mērķis un samērīgums, vai spriedumi lietās ir strīds valsts varas institūciju starpā.

Atsevišķās ST lietās vides intereses nav vērtētas, tomēr tajās pieņemtie spriedumi ir iekļauti pētījumā, jo tie satur ar vides jautājumiem saistītas atziņas, piemēram, spriedums lietā par dabas resursu nodokli ([ST, 2014-11-0103](#)) un personu pienākumu rūpēties par īpašumam piegulošo teritoriju ([ST, 2013-20-03](#)).

Pētījumā pielietotās zinātniskās metodes:

- analītiskā metode, pētot ST judikatūru un praksi;
- induktīvā metode, sagatavojot atziņas par ST spriedumos atklāto kritēriju piemērošanu interešu līdzsvarošanai.

Galaziņojums strukturēts piecās nodaļās. Pirmajā nodaļā iekļauta informācija par Satversmi kā sabiedrību vienojošu pamatu, par konstitucionālajām vērtībām un principiem, konstitucionālo tiesību un interešu tiesisko pamatu, ST lomu un interešu līdzsvarošanas un nodrošināšanas kritērijiem. Otrajā nodaļā aplūkots tests, ko ST izmanto pamattiesību ierobežojumu un valsts pozitīvo pienākumu izpildes vērtēšanai. Trešajā nodaļā aplūkoti spriedumi, kuros vērtētas ekonomiskās un vides intereses un to līdzsvarotība. Šajā nodaļā atsevišķi izdalīti spriedumi teritorijas plānošanas jautājumos – lietās, kurās vērtēta atļautā saimnieciskā darbība (Satversmes 115. pants), lietās, kurās saimnieciskā darbība ir ierobežota (Satversmes 105. pants), kā arī spriedumi lietās, kurās vērtēti ar VES saistīti jautājumi. Ceturtajā nodaļā aplūkoti spriedumi, kuros vērtēta vides, veselības un ekonomisko interešu līdzsvarotība, bet piektajā nodaļā – spriedumi, kuros vērtēta veselības un ekonomisko interešu līdzsvarotība (Satversmes 91. pantā noteiktā vienlīdzības principa kontekstā) un komercdarbības ierobežojumi ārkārtējās situācijas laikā, proti, Covid-19 pandēmijas apstākļos.

1. Vērtības, intereses un tiesības

Satversme ir Latvijas valsts konstitūcija. Tā nosaka valsts formu un darbības principus (Balodis, 2014). **Satversmes mērķis ir sabiedrības ilgtspējība (ST, 2020)**, un tā uzskatāma par nacionālās identitātes būtisku elementu – **tajā ir skaidrs Latvijas valsts konstitucionālo vērtību izklāsts (Balodis, 2014)**.

1.1. Satversmes tiesas loma tiesību un interešu līdzsvarošanā

Par vērtībām

Valsts konstitucionālās identitātes tvērumā ir vērtības, kas ir vēsturiski un kulturāli saistītas ar konkrēto suverēnu. Tās ir vērtības, kuras valsts tiesiskajā sistēmā ievieš pamatnorma, un Latvijas gadījumā tā ir neatkarīga demokrātiska tiesiska valsts (Rezevska, 2021). ST atzinusi, ka Satversmes ievada ceturtās rindkopas pirmajā teikumā ir ietverta **konstitucionālā aksioma: Latvija kā demokrātiska tiesiska valsts balstās uz cilvēka cieņu un brīvību (ST, 2021-05-01)**. Tāpat ST norādījusi, ka demokrātija, ilgtspēja un cieņa pret cilvēka tiesībām un pamatbrīvībām ir savstarpēji saistītas un cita citu pastiprinošas vērtības (ST, 2017-17-01).

Satversmē iekļautās vērtības reizēm var šķietami konkurēt, tādējādi veidojot izvēles dilemmas. Preambula padara redzamus valsts pamatus (Balodis, 2014) – **Latvijas valstiskums, tautas suverenitāte, nacionāla valsts, demokrātiska republika, tiesiska valsts, sociāli atbildīga valsts, nepārtrauktības doktrīna un piederība Eiropas kontinentālo tiesību lokam un Rietumu demokrātijām ir aksiomas**, kuras noteic Satversmes piemērošanas ietvaru (Konstitucionālo tiesību komisija, 2012). **Satversmes ievadā jeb preambulā sniegts Latvijas konstitucionāli tiesiskais raksturojums un uzrādīts Satversmes neaizskaramais kodols. No Satversmes un tās kodola izriet Latvijas vērtības:**

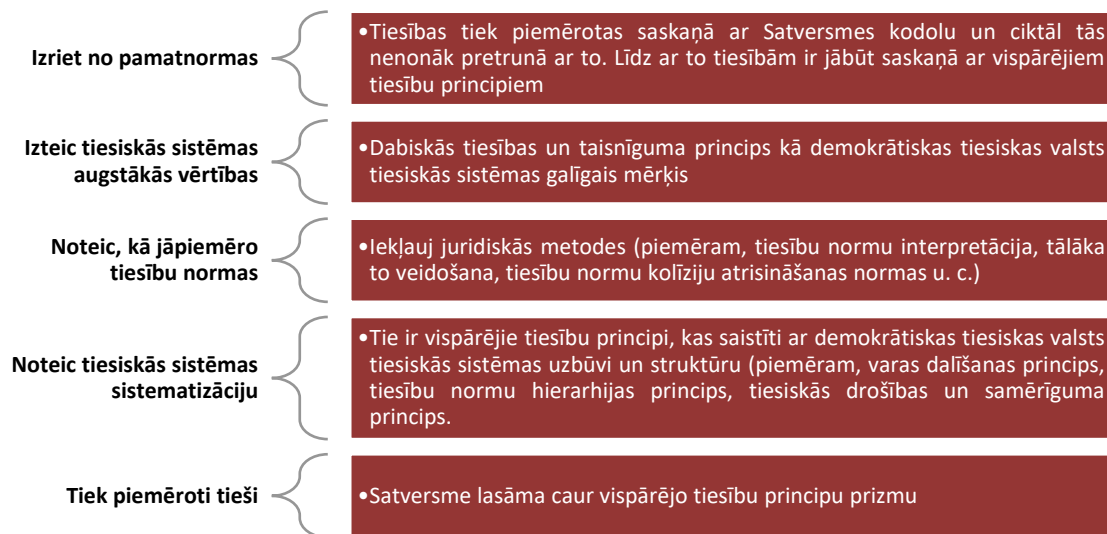
- demokrātija,
- tiesiska valsts,
- nacionāla valsts,
- neatkarīga suverēna valsts,
- sociāli atbildīga valsts,
- cilvēka cieņa kā galvenā, augstākā pamatvērtība (Rezevska, 2021).

Arī pamattiesības jeb Satversmē ietvertās cilvēktiesības ir viena no Latvijas kā demokrātiskas tiesiskas valsts konstitucionālajām vērtībām (ST, 2017).

Visas tiesību sistēmā spēkā esošās tiesību normas jāpiemēro tādā veidā, lai tās sekmētu šo vērtību attīstību un nodrošinātu tās (Rezevska, 2021). Konstitūcijas iekšējās saskaņotības princips tiek piemērots gadījumos, kad jāizšķiras par divu konstitucionāli aizsargātu vērtību īstenošanu. Šis princips prasa šo abu vērtību optimizāciju, proti, tiesību piemērotājam konkrētā lietā tās savstarpēji jāaskaņo, lai sasniegtu nepieciešamo efektu. **Tiesību piemērotājs nevar izvēlēties tikai vienu konstitucionāli aizsargātu vērtību konflikta gadījumā.** Šādu konstitucionālo vērtību līdzsvarošana līdzīgi kā vispārējo tiesību principu kolīziju gadījumā izlemjama ar svēršanas un vērtēšanas metodi. Šāds konstitucionālo vērtību konflikts sevišķi asi iezīmējas krīžu gadījumos (Pleps, 2012).

Savukārt Satversme sastāv no rakstītās konstitūcijas – konstitucionālā likumdevēja pieņemtajiem normatīvajiem aktiem, kā arī vispārējiem tiesību principiem (Pleps, 2012), kas tiek atvasināti no tiesiskas demokrātiskas valsts pamatnormas kā vispārpieņemtas pamatnostādnes, un tie ir galvenie noteikumi, uz kuriem attiecīgā sistēma balstās (Rezevska, 2015). **Valsts tiesisko sistēmu pārvalda no pamatnormas izrietošie vispārējie tiesību principi (Rezevska, 2021).** Tiek izšķirti vispārējie tiesību principi, kā arī katras nozares tiesību principi.

ST ir izskatījusi vispārējos tiesību principus saistībā ar dažādiem Satversmes pantiem, itin bieži vien nosakot **atbilstību vispārējiem tiesību principiem** (1. attēls) kā vienu no **Satversmes pārbaudes veidiem**. ST atklāj to esamību, saturu un praktisko ietekmi ([Ziemele, 2017](#)).

1. attēls. Vispārējo tiesību principi un to raksturojums

Avots: [Rezevska, 2021](#)

Par tiesībām un interesēm

Satversmes 92. panta pirmais teikums noteic, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā. Šā panta pirmā teikuma izpratnē jēdziens “tiesības” apzīmē personas subjektīvās tiesības, kas šai personai izriet no tiesību normām. Vienlaikus tas ietver arī personas pamattiesības uz tās likumisko interešu aizsardzību taisnīgā tiesā ([ST, 2020-08-01](#)). **Personas likumiska interese, kuras aizsardzību prasa nodrošināt Satversmes 92. panta pirmais teikums, ir tikai tāda personas interese, kas ir nesaraujami saistīta ar konkrētās personas subjektīvajām tiesībām. Personas likumiskās intereses izriet no personas subjektīvajām tiesībām**, savukārt personas tiesību aizsardzības līdzekļi nodrošina no šīm tiesībām izrietošo personas likumisko interešu aizsardzību ([ST, 2020-08-01](#)). Persona var vērsties ST, kura ir tiesīga izvērtēt likumu un citu aktu atbilstību Satversmei un likumiem, kā arī atzīt tos par spēkā neesošiem ([ST, 04-03\(99\)](#)). Satversme ir vienots veselums, un tajā ietvertās tiesību normas ir savstarpēji cieši saistītas. Lai pilnīgāk un objektīvāk noskaidrotu minēto normu saturu, tās interpretējamās kopsakarā ar citām Satversmes normām ([ST, 2002-04-03](#)). Likumā ir jāabalansē pamattiesību aizsardzība. Paplašinot vienas pamattiesības, jāraugās, lai citas pamattiesības tiktu ierobežotas pēc iespējas mazākā apmērā ([ST, 2003-05-01](#)).

Par Satversmes tiesu

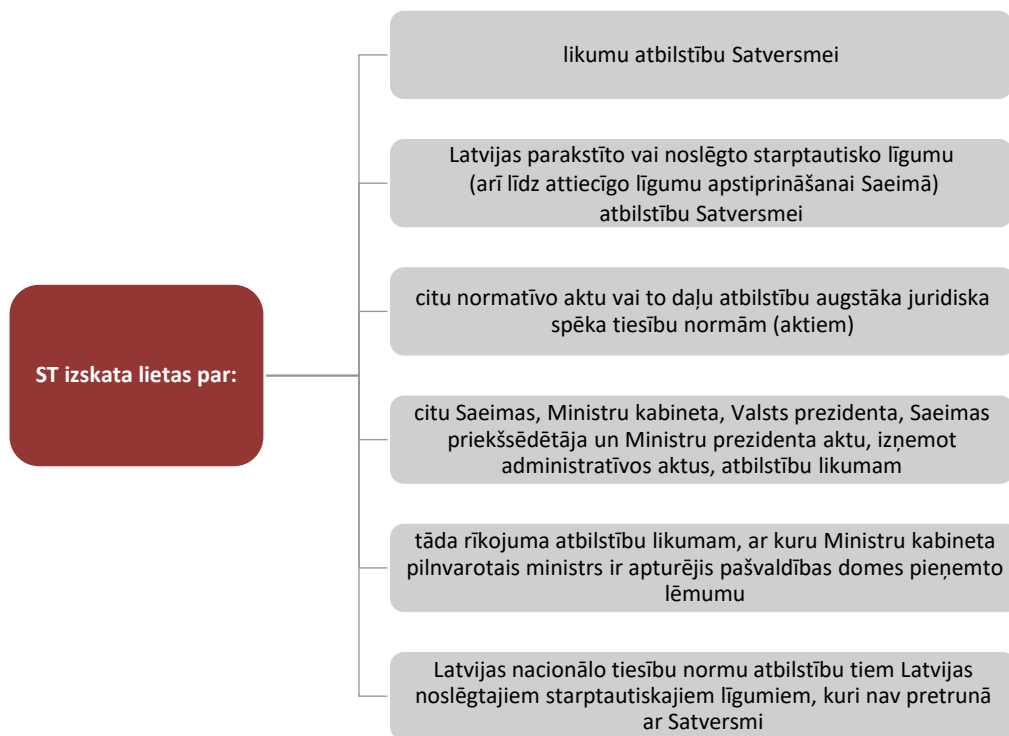
Tieši ST kā konstitucionālās kontroles institūta uzdevums atbilstoši tās kompetencei ir nodrošināt tādas tiesību sistēmas pastāvēšanu, kurā pēc iespējas pilnīgāk tiktu novērsts regulējums, kas neatbilst Satversmei vai citām augstāka juridiska spēka tiesību normām ([ST, 2008-35-01](#)). **ST ir īpaša loma gan pamattiesību, gan Satversmes ievadā noteikto vērtību un principu iedzīvināšanā un sargāšanā** ([Levits, 2022](#)). ST kompetence, interpretējot un piemērojot Satversmi un vispārējos tiesību principus, un tās spriedumu obligātums ([Saeima, 1996](#)) norāda uz tās īpašo lomu tiesu varas sistēmā un valstī kopumā. **ST kā konstitucionālajai tiesai ir raksturīgi tādi tiesību jautājumi, kurus regulē Satversme** ([Neimanis, 2019](#)). ST uzdevums ir dot savu vērtējumu konstitucionāli nozīmīgos jautājumos ([ST, 2008-35-01](#)). ST savas kompetences ietvaros risina gan tiesību, gan tiesībpolitiskus jautājumus, veido konstitucionālo tiesību doktrīnu un

aizsargā konstitucionālās vērtības. Ņemot vērā valsts atšķirīgo pienākumu katru pamattiesību kontekstā, atšķiras valstij piešķiramā rīcības brīvība un attiecīgi – konstitucionālās kontroles tiesību apjoms ([ST, 2009-05-01](#)). **ST savā praksē izšķir divu veidu samērīguma izvērtēšanas metodoloģijas.** Viena tiek piemērota absolūta aizlieguma gadījumā un otra – vērtējot ierobežojumu samērīgumu.

Konstitucionālās tiesas veiktā konstitūcijas interpretācija iegūst izšķirošu lomu konstitūcijas augstākā juridiskā spēka saglabāšanā un parlamentārā likumdevēja politiskās rīcības brīvības robežu noteikšanā. Tādējādi ST kā konstitucionālā tiesa ne tikai aizsargā Satversmes augstāko juridisko spēku, bet arī ar Satversmes iztulkojumu ietekmē valsts varas orgānu politisko darbību, nosakot tiem no Satversmes izrietošās kompetences robežas un darbības tiesisko ietvaru ([Neimanis, 2019](#)). ST ir jānovērš tāda parlamenta rīcība, ar kuru parlamenta vairākums patvaļīgi izmanto valsts varu, pārkāpj pamattiesības un demokrātiskas tiesiskas valsts principus ([Pleps, 2012](#)). No otras puses, likumdevējs nav pilnībā nodevis ST visas tiesības iztulkot Satversmi – tas nozīmētu, ka tikai ST var juridiski saistoši lemt par Satversmes normu saturu, un savukārt radītu tiesnešu valsts izveidošanas risku. **ST nedrīkst pārkāpt konstitūcijā noteiktās robežas, un gadījumos, kad konstitūcija piešķir politisku rīcības brīvību publiskajām valsts varas institūcijām, tiesai tas ir jārespektē** – konstitucionālo tiesu raksturo pašierobežošanās princips ([Pleps, 2012](#)). Valstu konstitucionālās tiesvedības klasiskā diskursa centrā vienmēr ir bijušas saspringtas attiecības starp tiesu aktīvismu un tiesu pašierobežošanos. Tiesu aktīvisms pārkāpj konstitucionālā pilnvarojuma apmēru un pārrauj robežas starp konstitucionāli nošķirtajiem varas atzariem, savukārt tiesu pašierobežošanās tās galējā izpausmē liegtu pieņemt lēmumus, kas nepieciešami, lai aizsargātu konstitūciju vai cilvēktiesības, izvairoties atzīt par spēkā neesošiem likumus, kas neatbilst konstitūcijai ([Tančevs, 2016](#)).

Konstitucionālā tiesa neaizvieto parlamentu konstitūcijas iztulkošanā, bet papildina parlamentu, atsevišķos gadījumos juridiski pārbaudot tā politisko lēmumu par konstitūcijas normu tvērumu ([Pleps, 2012](#)). ST uzdevums ir sekmēt personu pamattiesību aizsardzību un novērst pamattiesību nepamatotu aizskārumu, noteikt pamattiesību saturu un izvērtēt personas pamattiesību ierobežojuma samērību (attaisnojāmību) ([Neimanis, 2019](#)). ST izskatāmās lietas ir noteiktas Satversmes tiesas likuma 16. pantā (2. attēls).

2. attēls. ST izskatāmās lietas

Avots: [Saeima, 1996](#)

ST spriedums ir obligāts – spriedums un tajā sniegtā attiecīgās tiesību normas interpretācija ir obligāta visām valsts un pašvaldību institūcijām (arī tiesām) un amatpersonām, kā arī fiziskajām un juridiskajām personām. ST spriedums ir galīgs, tas stājas spēkā pasludināšanas brīdī, un šāds spriedums ir nepārsūdzams ([Saeima, 1996](#)). ST veiktas rakstītās tiesību normas interpretācijas rezultāts ir vispārsaistošs, savukārt nolēmumos sastopamās tiesiskās juridiski nozīmīgās atziņas ir tiesību palīgavots ([Mikelsone, 2015](#)). Tiesneša atsevišķās domas ir būtisks ieguldījums alternatīvu vai citādu risinājumu izvēlē. Attiecībā uz pierādījumiem ST ir saistošs fakts noskaidrošanas pienākums, proti, tai jānoskaidro objektīvā patiesība attiecīgajā lietā, vienlaikus esot brīvai pierādījumu novērtējumā. **Tiesai pašai ir pienākums noskaidrot un konstatēt patiesos lietas faktiskos apstākļus, piemērojamo tiesību apjomu, saturu un spēkā esību** ([Neimanis, 2019](#)).

ST ir norādījusi, ka gadījumos, kad aplūkojamās tiesiskās attiecības regulējošu tiesību normu satversmība jau tikusi vērtēta, **likumdevējam, pieņemot jaunu regulējumu attiecīgajā jomā, ir ar īpašu rūpību jāņem vērā iepriekšējos ST nolēmumos paustās atziņas** ([ST, 2017-17-01](#)). Tomēr arī judikatūra kā tiesību avots nav nemainīga ([Krūkle, 2022](#)).

1.2. Tiesības dzīvot labvēlīgā vidē

“Valsts aizsargā ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, sniedzot ziņas par vides stāvokli un rūpējoties par tās saglabāšanu un uzlabošanu” ([Satversmes 115. pants](#)).

Tiesības uz dzīvi labvēlīgā vidē kā solidaritātes tiesības tiek dēvētas par “trešās paaudzes” tiesībām. Tā ir tiesību visjaunākā paaudze, kura kā ideja ir konsolidējusies 20. gadsimtā un kuras saturs atrodas nemitīgā veidošanas procesā ([Mits, 2021](#)). Ideja, ka cilvēkam ir jā rūpējas par dabu savas izdzīvošanas interesēs, nostiprinājās tikai 20. gadsimta 60. gados, kad galvenokārt ekonomiski attīstītāko valstu pilsoniskā sabiedrība sāka izprast un apzināties, ka cilvēku radītais vides kaitējums (tostarp piesārņojums) apdraud pašu cilvēku dzīvību un veselību ([Meiere, 2019](#)).

Tiesībās prevalē plaša vides definīcija. Vide ietver ne vien dabas elementus un veidu, kādā tie savstarpēji mijiedarbojas, bet arī veidu, kādā dabas vide mijiedarbojas ar cilvēku veidoto vidi (Meiere un Čepāne, 2011). **Vides aizsardzības likums vidi definē kā dabas, antropogēno un sociālo faktoru kopumu** (Saeima, 2006). **ST ir pienākums savas kompetences ietvaros gādāt par iespējami efektīvāku dabas vērtību saglabāšanu** (ST, 2007-12-03; ST, 2010-62-03; ST, 2010-56-03).

Satversmes 115. panta ietvertās tiesības dzīvot labvēlīgā vidē:

- atzītas par patstāvīgām cilvēktiesībām;
- ir piemērojamas tieši un nepastarpināti (ST, 2001-07-0103);
- ietver valsts objektīvo pienākumu aizsargāt vidi – sniedzot informāciju par vides stāvokli, rūpējoties par vides saglabāšanu, rūpējoties par vides uzlabošanu (ST, 2010-48-03);
- personas publiskās subjektīvās tiesības dzīvot labvēlīgā vidē (Meiere un Čepāne, 2011).

Tiesības uz labvēlīgu vidi ietver trīs procesuālus elementus (valsts pienākums nodrošināt labvēlīgu vidi) (ST, 2007-11-03; ST, 2010-54-03):

- tiesības uz vides informācijas pieejamību;
- tiesības uz līdzdalību ar vidi saistītu lēmumu pieņemšanas procesā;
- tiesības uz tiesas pieejamību ar vidi saistītu lēmumu pārsūdzēšanā.

Satversmes 115. pants publiskās varas institūcijām uzliek par pienākumu izveidot un nodrošināt efektīvu vides aizsardzības sistēmu:

- institūcijām ir pienākums ņemt vērā vides aizsardzības intereses tad, kad tiek izstrādāti un pieņemti politikas mērķi vai tiesību akti, kā arī tad, kad pieņemtie tiesību akti tiek piemēroti un politikas mērķi tiek īstenoti;
- efektīvas vides aizsardzības (pārvaldības) sistēmas pazīme ir arī tā, ka vides aizsardzības mērķi tiek sasniegti un uzdevumi tiek pildīti, cieši līdzdarbojoties valstij, pašvaldībām, kā arī nevalstiskajām organizācijām un privātajam sektoram (ST, 2017-02-03; ST, 2007-12-03; ST, 2006-09-03).

ST ir atzinusi, ka “degradēta dabiskā vide negatīvi ietekmē ikvienas personas (sabiedrības) labklājību. Līdz ar to, izlemjot jautājumus, kas saistīti ar vides izmantošanu, vienmēr ir jāizvēlas, kurai no interesēm – vides aizsardzībai vai ekonomiskajām interesēm – konkrētajos apstākļos dodama priekšroka. Tādējādi, **vērtējot iespējamus Satversmes 115. panta pārkāpumus, pēc iespējas jālīdzsvaro sabiedrības ieinteresētība dzīvot labvēlīgā vidē, no vienas puses, un saimnieciskās attīstības veicināšana, no otras puses”** (ST, 2017-02-03). **Tiesības dzīvot labvēlīgā vidē primāri aizsargā personu, tās intereses, proti, personas iespējas dzīvot tādā vidē, kurā tā var pilnvērtīgi, cilvēka cieņai atbilstoši funkcionēt un attīstīties** (ST, 2017-02-03).

Satversmes 115. pantā noteiktās tiesības uz labvēlīgu vidi un attiecīgo valsts pienākumu rūpēties par vides saglabāšanu konkrētā likumi un citi ārējie normatīvie akti, un **šīs tiesības un pienākumi jāinterpretē atbilstoši Latvijas Republikai saistošajām starptautisko tiesību normām** (ST, 2007-11-03). ST spriedumos, kuros skartas tiesības uz dzīvi labvēlīgā vidē, ir atsaukusies uz 1998. gada 25. jūnija Orhūsas konvenciju par pieeju informācijai. Vides aizsardzības likums konkrētā Satversmes 115. pantā noteiktās tiesības, kā arī vēl vairāk paplašina atsevišķas Orhūsas konvencijā noteiktās sabiedrības tiesības vides jomā (ST, 2007-11-03). **Satversmes 115. pantā paredzētās tiesības, interpretējot tās kopsakarā ar Latvijas starptautiskajām saistībām, uzliek valstij pienākumu sekmēt procesus, kas saistīti ar globālo klimata pārmaiņu novēršanu** (ST, 2010-48-03). Eiropas Savienības (turpmāk arī – ES) Pamattiesību hartas 37. pants nosaka pienākumu iekļaut ES nostādņēs tādu augstus vides aizsardzības un uzlabošanas standartus, kas atbilstu ilgtspējīgas attīstības principam. Savukārt 1992. gadā Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk arī – ANO) pieņemtā Rio Deklarācija par vidi un attīstību noteic, ka cilvēkiem ir tiesības uz veselīgu un produktīvu dzīvi harmonijā ar dabu (Mits, 2021).

Satversmes 115. pantā noteikto tiesību uz labvēlīgu vidi aizskārums ir tulkojams plaši, ietverot faktiski notiekošās darbības, kas var radīt draudus cilvēku veselībai vai videi, kā arī nākotnē paredzētās darbības (ST, 2007-11-03). No Satversmes 115. panta izriet prasība visos ar vidi saistītajos jautājumos ņemt vērā ne vien tagadējās paaudzes, bet arī nākamo paaudžu tiesības dzīvot labvēlīgā vidē (ST, 2008-03-03).

Ilgtspējība

Ilgtspējīgas attīstības jēdziens definēts ANO Pasaules vides un attīstības komisijas ziņojumā "Mūsu kopējā nākotne" (1987) un starptautiski plaši tiek izmantots kopš ANO pasaules valstu vadītāju 1992. gada Riodežaneiro konferences "Vide un attīstība". Tā tiek definēta kā "attīstība, kas nodrošina šodienas vajadzību apmierināšanu, neradot draudus nākamo paudžu vajadzību apmierināšanai" ([Reinberga, 2002](#)). Pašreizējās paaudzes un nākamo paudžu iespējas dzīvot labvēlīgā vidē ir daudzējādā ziņā atkarīgas no valstu gatavības īstenot ilgtspējīgu attīstību ([ST, 2010-48-03](#)). Aizvien aktuāla ir diskusija par to, vai ilgtspējība ir vērtējama līdzīgi kā konstitūcijā noteiktās vērtības, piemēram, pamattiesības vai demokrātija. Jautājums par izvēli starp izaugsmi un ilgtspējību nav atbildams vienkārši ([Bosselmann, 2016](#)).

Valsts pastāvēšanas pamatā ir likts ilgtspējas princips ([ST, 2020-40-01](#)). **Vienlaikus ST ir atzinusi, ka "ilgtspējība ir viens no konstitucionālajiem principiem**, kas vērsts uz Satversmē ietverto mērķu un vērtību aizsardzību, kā arī to īstenošanu, un ka ilgtspējības princips:

- tiek piemērots daudzās tiesību nozarēs;
- tas citstarp ir arī teritorijas plānošanas pamatprincips;
- **prasa, lai teritorijas plānošanā vides, ekonomiskās un sociālās intereses tiktu vērtētas kā vienlīdz svarīgas" (ST, 2007-11-03).**

ST 2008. gada 24. septembra spriedumā lietā Nr. 2008-03-03 ir atzinusi, ka "ilgtspējības princips pats par sevi neliedz pilsētai izvēlēties tādu attīstības modeli, kas paredz palielināt apbūves intensitāti jau apbūvētajos rajonos tiktāl, ciktāl saglabājas saprātīgs līdzsvars starp vides, ekonomiskajām un sociālajām interesēm. Jautājumu par to, kādu modeli pilsēta izraudzīsies savai attīstībai kopumā, tā izlemj, pieņemot pilsētas teritorijas plānojumu". Piemēram, ST 2011. gada 3. maija spriedumā (VES jautājumā) atzina, ka **"pašvaldībai ir jāievēro ilgtspējības princips un tai ir jāapsver arī jautājumi, kas saistīti ar iespējām veicināt enerģijas iegūšanu no atjaunojamiem energoresursiem" (ST, 2010-54-03). Ilgtspējība teritorijas plānošanā nozīmē sabiedrības labklājības, vides un ekonomikas integrētu un līdzsvarotu attīstību, kas apmierina iedzīvotāju pašreizējās sociālās un ekonomiskās vajadzības un nodrošina vides aizsardzības prasību ievērošanu, neapdraudot nākamo paudžu iespējas apmierināt to vajadzības, kā arī nodrošina bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu (ST, 2007-11-03; ST, 2016-24-03).** Piemēram, detālplānojums ir viens no teritorijas ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanas līdzekļiem ([ST, 2012-20-03](#)). ST ir atzinusi, ka ilgtspējīgu attīstību raksturo pilsētu ekosistēmu saglabāšana un tā prasa plānotāju izšķiršanos par jaunu būvju pieļaujamību vai esošo būvju un teritoriju labiekārtošanu, nodrošinot indivīdiem labākus dzīves apstākļus pilsētvidē un uzlabojot dzīves kvalitāti ([ST, 2009-09-03](#)).

Princips neprasa, lai teritorijas plānošanā vides intereses tiktu paceltas pāri ekonomiskajām un sociālajām interesēm, taču prasa, lai visas šīs intereses tiktu vērtētas kā vienlīdz svarīgas.

ST ir atzinusi, ka par ilgtspējīgu risinājumu uzskatāms tāds risinājums:

- kura izstrādes procesā ir iesaistītas ieinteresētās personas;
- kura izstrādes procesā ir apsvērti šo personu izteiktie viedokļi;
- kura izvēle ir pamatota ([ST, 2013-19-03](#)).

ST ir atzinusi, ka ilgtspējīgas attīstības centieni ir vērsti uz cilvēkiem un viņu tiesībām dzīvot veselīgu un produktīvu dzīvi saskaņā ar dabu. **Ilgtspējībai ir trīs savstarpēji saistīti aspekti (ST, 2010-48-03):**

- ekoloģiskā ilgtspējība;
- ekonomiskā ilgtspējība;
- sociālā ilgtspējība.

Tiesības uz labvēlīgu vidi nav absolūtas

Satversmes 115. pantā noteiktās pamattiesības nav iztulkojamas kā personas pamattiesības dzīvot absolūti neskartā vidē vai valsts pienākums personai šādu vidi nodrošināt. Darbības, kas vērstas uz dabiskās vai esošās vides pārveidošanu, pašas par sevi nav uzskatāmas par Satversmes 115. pantā noteikto pamattiesību ierobežojumu (ST, 2010-48-03). **Satversmes 115. pantā noteiktās pamattiesības var ierobežot, samērojot personu vai personu apvienību tiesības ar sabiedrības interesēm attiecībā uz līdzsvarotu saimniecisko attīstību un ekonomisko labklājību (ST, 2007-11-03).**

ST ir atzinusi, ka “gan atsevišķu privātpersonu, gan visas sabiedrības ekonomiskās intereses bieži vien prasa pārveidot apkārtējo vidi, tostarp kultūrvidi un dabu. Satversmes 115. pants neparedz pastāvošās vides saglabāšanu un neliedz īstenot ar ekonomiskajām interesēm saistītus projektus” (ST, 2007-11-03; ST, 2010-54-03). Tomēr **“Satversmes 115. pants liedz īstenot ekonomiskās intereses, ja nav rūpīgi izvērtēta ekonomisko pārmaiņu ietekme uz vidi un līdz ar to uz ikvienu sabiedrības locekli, kā arī tad, ja sabiedrība netiek pārliecināta par pārmaiņu nepieciešamību” (ST, 2007-11-03).**

Tiesības uz dzīvi labvēlīgā vidē un troksnis

Troksnis kā vidi piesārņojoša darbība ir citstarp aplūkojams Satversmes 115. panta kontekstā. Troksnis kā vides piesārņojums ietekmē tās vides kvalitāti, kurā persona uzturas. Tas, izplatoties apkārtējā vidē, var nodarīt kaitējumu personas veselībai. ST secinājusi, ka “mūsdienās troksnis ir atzīts par nozīmīgu cilvēka dzīves kvalitāti un veselību ietekmējošu faktoru. **Trokšņa novērtēšana un pārvaldība ir kompleksi risināmu jautājumu un pasākumu kopums, tomēr tam jābūt tādām, kas pienācīgi līdzsvaro personu intereses un pēc iespējas novērš personām trokšņa radītās kaitīgās sekas. Līdzekļiem, ar kuriem paredzēts novērst iespējamo negatīvo ietekmi uz personu veselību, ir jābūt efektīviem” (ST, 2017-02-03).** Likumā “Par piesārņojumu” troksnis ir definēts kā gaisa vidē nevēlamas, traucējošas visu veidu skaņas, kas rada diskomfortu, ietekmē dzirdi un traucē akustisko saziņu (Saeima, 2001). Vides aizsardzības nosacījumi, tostarp attiecībā uz vides trokšņa novērtēšanu un pārvaldību, ir pastarpināti vērsti uz cilvēka veselības aizsardzību (VARAM, 2020).

Teritorijas plānošana

Personas intereses pēc iespējas saglabāt dabisko vidi kā vienas no procesā izvērtējamām un līdzsvarojamām interesēm ir ņemamas vērā arī teritorijas plānošanas procesā (ST, 2010-48-03). ST savas kompetences ietvaros var izvērtēt pašvaldības teritorijas plānojumā ietvertās normas atbilstību Satversmei, bet tā neveic konkrētas būvniecības ieceres realizācijas tiesiskuma pārbaudi (ST, 2016-24-03).

Arī ST ir atzinusi, ka “teritorijas plānojuma mērķis ir nodrošināt gan ekonomisko attīstību, gan sociālo un kultūras interešu īstenošanu, kā arī vides aizsardzību” (ST, 2007-11-03). Savukārt Teritorijas attīstības plānošanas likuma mērķis ir panākt, ka teritorijas attīstība tiek plānota tā, lai varētu paaugstināt dzīves vides kvalitāti, ilgtspējīgi, efektīvi un racionāli izmantot teritoriju un citus resursus, kā arī mērķtiecīgi un līdzsvaroti attīstīt ekonomiku (Saeima, 2011). ST savos spriedumos izmantojusi atziņu: “Mūsdienās teritorijas plānošana ir viens no valsts vides politikas mērķu

sasniegšanas līdzekļiem un līdz ar to arī ar vidi saistīta joma. **Vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma izstrādāšana ir process, kura mērķis ir identificēt un izvērtēt dažādas intereses un noteikt, kurām no tām piešķirama prioritāte.** Šajā procesā ir jāpanāk visu iesaistīto pušu interešu taisnīga līdzsvarošana un ieinteresētās sabiedrības daļas interešu nodrošināšana. Teritorijas plānošanai īpaši būtiska nozīme ir situācijā, kad nepieciešams kompleksi atrisināt visus jautājumus, ja blakus pastāv kvalitatīvi un kvantitatīvi atšķirīgi infrastruktūras objekti ar dažādām funkcijām” (ST, 2010-54-03; ST, 2017-02-03).

Vietējās pašvaldības teritorijas plānojums ir ārējais normatīvais akts, un tas ir saistošs jebkurai fiziskajai un juridiskajai personai un kalpo par tiesisko pamatu konkrētu attīstības lēmumu pieņemšanai (ST, 2007-11-03). **Teritorijas plānojums ir viens no svarīgākajiem instrumentiem, ar kuru palīdzību konkrēto teritoriju var ne tikai izmantot, bet arī aizsargāt.** Normatīvie akti pašvaldībai piešķir plašu rīcības brīvību teritorijas plānojuma satura noteikšanā. Tomēr pašvaldībai piešķirtā rīcības brīvība nav neierobežota. **Pašvaldības rīcības brīvības robežas nosaka teritorijas plānošanas principi un vispārējie tiesību principi** (ST, 2003-16-05; 2013-19-03). **Pašvaldība ir atbildīga par to, lai, tai piešķirtās rīcības brīvības robežās izstrādājot teritorijas plānojumus un nosakot attīstības risinājumus, tiktu rūpīgi izvērtēta šo risinājumu ietekme uz vidi un līdz ar to uz ikviena sabiedrības locekļa labklājību** (ST, 2008-38-03; ST, 2010-56-03).

Teritorijas plānošanas jautājumos pašvaldības pamatojumam atļautās (plānotās) izmantošanas noteikšanai jāatbilst teritorijas plānošanas pamatprincipiem (līdzās pienācīgam izvērtējumam un pamatoībai) (ST, 2010-56-03), piemēram, ar vidi saistītās intereses raksturo vides aizsardzības princips. ST ir vērtējusi atsevišķus principus, piemēram, piesardzības principu, interešu saskaņotības principu un ilgtspējības principu.

Teritorijas plānojuma izstrādāšana tiek reglamentēta, lai varētu identificēt un izvērtēt dažādas intereses un noteikt, kurām no tām plānojumā dodama prioritāte. Normatīvie akti pašvaldībai piešķir plašu rīcības brīvību (diskrecionāro varu) teritorijas plānojuma satura noteikšanā (ST, 2007-11-03). Galīgo lēmumu par teritorijas plānojuma saturu un apstiprināšanu pieņem pašvaldība. **Pašvaldība kā pamatojumu atļautās (plānotās) izmantošanas noteikšanai var norādīt argumentus, ciktāl tie atbilst teritorijas plānošanas pamatprincipiem un ir pienācīgi izvērtēti un pamatoti teritorijas plānojuma izstrādāšanas procesā** (ST, 2010-62-03).

Ne vien teritorijas plānojuma izstrādes procesam, bet arī rezultātam – teritorijas plānojumam – jābūt skaidram un saprotamam. Teritorijas plānotajai (atļautajai) izmantošanai teritorijas plānojumā jābūt noteiktai tā, lai ikviens varētu ilgtermiņā plānot savu dzīvi, arī saimniecisko darbību, zinot to, kādam iepriekš skaidri nosakāmam un paredzamam mērķim jebkura vietējās pašvaldības teritorija tiks izmantota (ST, 2007-11-03). **Tikpat nozīmīgas un aizsargājamas ir arī to personu tiesības un likumiskās intereses, kurām teritorijas plānojums piešķir noteiktas tiesības un kuras, ilgtermiņā plānojot savu saimniecisko darbību, ir tiesīgas paļauties uz teritorijas plānojuma stabilitāti** (ST, 2010-48-03).

Piesardzības princips

ST ir norādījusi, ka “mūsdienās efektīvas vides aizsardzības sistēmas elements ir piesardzības principa ievērošana. **Stratēģiskais novērtējums ir procesuāls līdzeklis, ar kura starpniecību piesardzības princips tiek īstenots plānojumu pieņemšanas procesā**” (ST, 2007-11-03). Piesardzības princips piemērojams potenciāla riska gadījumos – ja risku nevar pilnībā konstatēt, prognozēt vai arī paredzēt tā sekas informācijas vai zinātnisku datu nepietiekamības dēļ. **Princips prasa, lai iespējamie riski tiktu izvērtēti un novērsti pēc iespējas agrākā darbības vai lēmuma pieņemšanas stadijā.** Teritorijas plānojuma pieņemšanas procesā piesardzības princips tiek īstenots citstarp ar **stratēģiskā novērtējuma procedūru**. Tās mērķis ir novērst vai samazināt plānošanas dokumenta īstenošanas negatīvo ietekmi uz vidi. Līdz ar to

piesardzības principa ievērošana nodrošina iespējamo risku iespējami ātrāku novēršanu un veicina vides ilgtspējīgu attīstību, nodrošinot dabas resursu pieejamību iespējami ilgākā laikposmā ([ST, 2010-54-03](#); [ST, 2016-24-03](#); [ST, 2017-02-03](#)).

Interesešu saskaņotības princips

Interesešu saskaņotības princips prasa, lai teritorijas plānojuma izstrādes gaitā tiktu saskaņotas valsts, plānošanas reģionu un privātpersonu intereses. Publiskās varas subjektiem ir pienākums ne tikai veicināt un nodrošināt sabiedrības iesaistīšanu ar vides aizsardzību saistītu lēmumu pieņemšanā, bet arī izvērtēt sabiedrības līdzdalības procesā izteiktos viedokļus. Varas subjektiem ir jāinformē sabiedrība par tās tiesībām un iespējām saņemt vides informāciju, kā arī līdzdarboties lēmumu pieņemšanā. **Interesešu saskaņotības principa ietvaros sevišķi nepieciešams izvērtēt sabiedrības intereses un to personu viedokli, kuru nekustamajiem īpašumiem tiek noteikti īpašuma tiesību ierobežojumi** ([ST, 2006-38-03](#); [ST, 2007-11-03](#)).

Būtiska nozīme ir sabiedriskajai apspriešanai. Piemēram, “**detālpilānojuma sabiedriskās apspriešanas mērķis ir gādāt par to, lai pati ieinteresētā sabiedrība, kurai vislabāk zināmi vietējie apstākļi, palīdz vietējai pašvaldībai atrast risinājumu, kas vislabāk atbilstu teritorijas ilgtspējīgas attīstības interesēm un tainīgi līdzsvarotu nekustamā īpašuma īpašnieka un sabiedrības intereses**” ([ST, 2012-20-03](#)).

1.3. Tiesības uz veselības aizsardzību

**“Valsts aizsargā cilvēku veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu”
([Satversmes 111. pants](#)).**

Satversmes 111. pants nosaka cilvēka pamattiesības veselības aizsardzības jomā. Minētajā pantā ir noteikts tiesību subjektu loks, kuram ir uzlikti pienākumi ar šo normu – tā ir valsts. Cilvēki, kolektīvi un ikviens atsevišķi var baudīt 111. pantā norādītās tiesības. Veselības tiesības ir nepieciešamas, lai varētu īstenot citas cilvēktiesības. Daļa sabiedrības, kas veselības stāvokļa dēļ patstāvīgi nespēj realizēt pamattiesības, ir lielā mērā atkarīga no valstī pastāvošās tiesību aizsardzības sistēmas. Cilvēka veselības aizsardzība ir cieši saistīta ar cilvēka cieņas kā augstākās cilvēktiesību vērtības aizsardzību ([Olsena, 2011](#)). Individīda un sabiedrības veselība ir vērtība, kurai ir neapšaubāma loma sabiedrības labklājības nodrošināšanā, turklāt gan tās materiālajā, gan nemateriālajā nozīmē ([ST, 2011-14-03](#)). **Tiesības uz veselību ietver gan konkrētas brīvības, gan konkrētas tiesības** (3. attēls).

3. attēls. **Tiesības uz veselību**

Avots: [ST, 2008-37-03](#)

Satversmes 111. panta pirmajā daļā, kas nosaka valsts pienākumu aizsargāt veselību, ir ietverti trīs atšķirīgi valsts pienākumi: pienākums ievērot (respektēt), aizsargāt un nodrošināt (īstenot) tiesības uz veselības aizsardzību (Olsena, 2011). Valstij, īstenojot pasākumus ar mērķi aizsargāt personas tiesības uz veselību un tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, ir plaša rīcības brīvība. **Valsts šo rīcības brīvību bauda tiktāl, ciktāl netiek pārkāpti vispārējie tiesību principi** un citas Satversmes normas. Valstij sava rīcības brīvība jāizmanto tādā veidā, lai iespējami taisnīgākajā un konkrētajai situācijai atbilstošākajā veidā tiktu ievērotas visu iesaistīto personu dažādās intereses (ST, 2017-02-03). **Ja pastāv būtisks un nopietns risks, kuram pakļauta personu veselība un labklājība, tad valstij ir pienākums veikt saprātīgus un piemērotus pasākumus, lai aizsargātu personu pamattiesības jau tad, kad negatīvās sekas vēl nav radušās.** Piemēram, unikālā un neskaidrā situācijā likumdevējam ir tiesības pieņemt lēmumus, kas ir, pirmkārt, balstīti uz saprātīgu pieņēmumu un, otrkārt, vērsti uz pamattiesību aizsardzību (ST, 2020-26-0106). Tiesības uz veselību var kalpot citu pamattiesību ierobežošanai. ST lietā, kas bija saistīta ar pamattiesību ierobežojumiem Covid-19 pandēmijas laikā, atzina, ka apstrīdētajās normās ietvertais tiesiskais regulējums, kas ierobežo Satversmes 105. pantā noteiktās pamattiesības, ir vērsts uz to, lai nodrošinātu personas tiesības uz veselību (ST, 2021-24-03).

ST ir atklājusi Satversmes 111. panta saturu, secinot, ka minētais pants ietver personas tiesības uz veselīgiem vides apstākļiem jeb dzīvi labvēlīgā vidē (ST, 2017-02-03) un nosaka valstij pienākumu:

- aizsargāt ikvienas personas tiesības pašai rūpēties par savu veselības stāvokli;
- atturēties no darbībām, kas traucē personai īstenot tiesības uz veselīgiem vides apstākļiem jeb dzīvi labvēlīgā vidē (ST, 2008-37-03; ST, 2002-04-03);
- atturēties no iejaukšanās personas tiesībās un brīvībās (ST, 2021-24-03);
- veikt pasākumus, kas nepieciešami cilvēku veselības aizsargāšanai, tostarp nodrošinot veselības aprūpes pakalpojumu un zāļu esību un pieejamību;
- aizsargāt ikvienas personas tiesības panākt un saglabāt veselības stāvokli pašai;
- aizsargāt personu no citu privātpersonu iejaukšanās tās pamattiesību īstenošanā, tostarp no citu personu darbību rezultātā radītas kaitīgas ietekmes uz veselību (ST, 2021-24-03);
- veikt konkrētus pasākumi pamattiesību īstenošanai (ST, 2002-04-03);
- gādāt par veselības aprūpes iestāžu, pakalpojumu, aprīkojuma un zāļu esību un pieejamību, **kā arī citiem apstākļiem, kas ietekmē personu iespēju sasniegt visaugstāko veselības līmeni (ST, 2008-37-03);**
- izveidot ne vien vispārīgu medikamentu pieejamības nodrošināšanas sistēmu, bet arī pienākumu rūpēties, lai medikamenti būtu finansiāli pieejami individuāliem pacientiem (šo tiesību īstenošanas apjoms ir atkarīgs no valsts rīcībā esošajiem resursiem) (ST, 2008-37-03).

Cilvēka pamattiesības veselības aizsardzības jomā nav absolūtas

Literatūrā ir atzīts, ka ir **svarīgi identificēt sabiedrības veselības aizsardzības politikā, programmās un praksē iespējamus cilvēktiesību apdraudējumus un sekmēt tādu risinājumus, kas nodrošina optimālu līdzsvaru gadījumos, kad sabiedrības veselības aizsardzības un cilvēktiesību mērķi konfliktē.** Veselības aizsardzības mērķi ir jārealizē tādējādi, lai vienlaikus tie nodrošinātu vai vismaz respektētu tiesības uz cilvēka cieņu (Olsena, 2011). Satversmes 111. panta saturs noskaidrojams ciešā sasaistē ar Satversmes 89. pantu (ST, 2008-37-03), kas noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar

Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. Lai arī Satversmes 116. pantā nav minētas Satversmes 111. pantā garantētās tiesības, tomēr tas nenozīmē, ka šīs pamattiesības būtu absolūtas un tām nevarētu noteikt ierobežojumus (Olsena, 2011). Arī saturiski Satversmes 111. panta otrajā daļā ietvertas tiesības uz veselības aprūpi tikai ierobežotā apjomā, nosakot, ka “[valsts] garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu” (Olsena, 2011).

No Satversmes 111. panta **neizriet valsts pienākums nodrošināt ikvienam iespējami augstāko veselības līmeni. Ievērojot, ka valsts finanšu resursi ir ierobežoti un tā nevar apmaksāt ikvienam iedzīvotājam visas tam nepieciešamās zāles, medicīniskās ierīces un ārstēšanu, līdzekļu piešķiršana vienai pacientu grupai vienlaikus nozīmē to, ka citai pacientu grupai šie līdzekļi tiek liegti.** Piemēram, valstij ir pienākums nodrošināt efektīvu resursu izmantošanu un panākt taisnīgu līdzsvaru veselības aprūpei atvēlēto finanšu resursu sadalē, ievērojot atsevišķu pacientu nepieciešamību saņemt dārgus veselības aprūpes pakalpojumus un vispārējo nepieciešamību nodrošināt veselības aprūpes pieejamību pēc iespējas lielākai sabiedrības daļai (ST, 2008-37-03). Citu cilvēku tiesību uz veselību aizsardzībai valsts var noteikt atšķirīgu attieksmi (ST, 2008-37-03). ST savas kompetences ietvaros var vērtēt, **vai apstrīdētās normas nodrošina personu iespējas īstenot Satversmes 111. pantā ietvertās pamattiesības un nodrošina kompensējamo medikamentu pieejamību vismaz minimālā līmenī** (ST, 2012-14-03).

1.4. Ekonomiskās intereses

“Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm.

Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību” (Satversmes 105. pants).

ST ir atzinusi, ka Satversmes 105. pantā noteikto tiesību uz īpašumu saturā ietilpst subjektīvas tiesības, kuras raksturo ekonomiskā interese. Minētais pants paredz visaptverošu mantiska rakstura tiesību garantiju – **tās ir visas mantiska rakstura tiesības, kuras tiesīgā persona var izlietot par labu sev un ar kurām tā var rīkoties pēc savas gribas** (ST, 2020-49-01), tostarp personas ekonomiskās intereses, kas saistītas ar komercdarbības veikšanu (ST, 2018-17-03), arī uz licences pamata (ST, 2019-05-01). Satversmes 105. pantā noteiktās tiesības uz īpašumu ir personas pamattiesības, kuru aizsardzībai un īstenošanai ir liela nozīme ne vien personas eksistences nodrošināšanā, bet arī valsts un sabiedrības labklājības uzturēšanā (Balodis, 2011).

Satversmes 105. pants paredz:

- valsts pienākumu veicināt un atbalstīt īpašuma tiesības, proti, pieņemt tādus likumus, kas nodrošinātu šo tiesību aizsardzību;
- valsts tiesības noteiktā apjomā un kārtībā iejaukties īpašuma tiesību izmantošanā (ST, 2005-12-0103).

Tiesības uz īpašumu ietver:

- tiesības gūt no lietas visus iespējamus labumus – ienākumus un augļus (ST, 2002-01-03);
- tiesības gūt labumu no sev piederošās lietas, tostarp šo lietu izīrējot, kas ne vien nodrošina attiecīgā īpašuma uzturēšanu, bet arī dod peļņu īpašniekam;
- īpašnieka sociālo pienākumu pret sabiedrību – īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm.

Satversmes 105. pantā noteiktās tiesības uz īpašumu ietver arī personas ekonomiskās intereses, kas saistītas ar saimnieciskās darbības veikšanu, – tās ir tiesības un nemateriāli labumi

ar ekonomisko vērtību, piemēram, līgumu tiesības ar ekonomisku vērtību, tiesības izmantot savu īpašumu, tostarp nodarboties ar uzsākto uzņēmējdarbību, kā arī:

- tiesības uz nekustamo īpašumu;
- tiesības uz personas naudas līdzekļiem;
- tiesības uz pensijas izmaksu;
- ķīlas tiesības, servitūtu tiesības;
- mantojuma tiesības;
- autortiesības, tiesības uz izgudrojumiem un preču zīmēm;
- tiesības, kas izriet no akcijām, citiem vērtspapīriem, kapitāla daļām;
- tiesiski prasījumi;
- tiesības uz licences pamata veikt komercdarbību;
- koncesiju tiesības;
- tiesības uz kustamām un nekustamām lietām.

Tiesības uz īpašumu nav absolūtas

Satversmes 105.panta otrajā teikumā noteiktais aizliegums īpašumu izmantot pretēji sabiedrības interesēm ir noteikts, lai nodrošinātu saprātīgu līdzsvaru starp īpašnieka personiskajām interesēm, no vienas puses, un pārējo sabiedrības locekļu kolektīvajām un individuālajām interesēm, no otras puses. Satversme neaizsargā sabiedrības interesēm pretēju īpašuma izmantošanu ([Balodis, 2011](#)).

Ja īpašnieks nevar savu lietu brīvi lietot, tostarp izīrēt, gūstot no tās iespējamus labumus, viņa tiesības uz īpašumu ir ierobežotas ([ST, 2005-16-01](#)). Demokrātiskā tiesiskā valstī tiesības uz īpašumu nav absolūtas ([ST, 2006-38-03](#)). Vienlaikus valsts nav ierobežota izdot tādus likumus, kādus tā uzskata par nepieciešamiem, lai kontrolētu īpašuma izmantošanu saskaņā ar vispārējām interesēm vai lai nodrošinātu nodokļu vai citu maksājumu vai sodu samaksu ([ST, 2002-01-03](#)).

ST ir atzinusi, ka viens no veidiem, kā īpašuma tiesības var ierobežot sabiedrības interesēs, ir teritorijas plānošana. Teritorijas plānojumu savā ziņā var uzskatīt par īpašuma lietošanas tiesību aprobežojumu, jo ar teritorijas plānojumu tiek ierobežota nekustamā īpašuma brīva un netraucēta izmantošana ([ST, 2014-04-03](#)).

2. Satversmes tiesas piemērotie pārbaudes testi

Kritēriji, pēc kuriem vērtējama tiesību normas atbilstība pamattiesībām, var atšķirties atkarībā no tā, vai konkrētā norma ierobežo personai piešķirtās tiesības vai arī nosaka valsts pozitīvo pienākumu izpildi ([ST, 2004-21-01](#); [ST, 2006-10-03](#); [ST, 2009-43-01](#)). Gan no pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, gan arī no ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām valstij izriet pienākums gan ievērot, gan aizsargāt, gan arī nodrošināt personas tiesības:

- pienākums **ievērot** pamattiesības nozīmē valsts pienākumu atturēties no iejaukšanās personas tiesībās;
- pienākums **aizsargāt** pamattiesības nozīmē valsts pienākumu aizsargāt personas pamattiesības no citu privātpersonu iejaukšanās tajās;
- pienākums **nodrošināt** pamattiesības nozīmē valsts pienākumu veikt konkrētus pasākumus pamattiesību īstenošanai ([ST, 2007-23-01](#)).

Valsts pienākumi iedalāmi divās grupās: pozitīvajos un negatīvajos pienākumos ([Litvins, 2011](#)). Negatīvais pienākums nozīmē to, ka valsts nedrīkst aizskart privātpersonas tiesības, savukārt pozitīvais pienākums nozīmē to, ka valstij ir pienākums nodrošināt aizsargāto tiesību izmantošanu. Ar pozitīvo pienākumu ir saistīti vairāki valsts darbības virzieni, kuri attiecas gan uz tiesību satura īstenošanu (materiālais aspekts), gan uz efektīvu tiesību aizsardzības līdzekļu izveidi (procesuālais aspekts) ([Litvins, 2011](#)). Satversmē tiesības uz īpašumu (tiesības ar ekonomisko vērtību) izpaužas (konceptualizētas) kā tiesības uz aizsardzību pret valsti – tas nozīmē, ka persona var prasīt no valsts neiejaukšanos tās tiesībās. Savukārt tiesības uz medicīniskās palīdzības minimumu ir aizsargājamas un var kalpot par juridisku pamatu indivīda pozitīvai prasībai pret valsti ([Mits, 2021](#)). Gan tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, gan ekonomiskās tiesības Satversmes tekstā formulētas kā subjektīvas personas tiesību garantijas, kuras nepieciešamības gadījumā var aizstāvēt tiesā ([Pleps u. c., 2021](#)).

2.1. Pamattiesību ierobežojumu izvērtēšana

Pamattiesības, kas ietvertas konstitūcijā, darbojas nepastarpināti. To ierobežošana jebkādā jomā citādi kā vien Satversmē noteiktā kārtībā būtu pretrunā ar šo principu ([ST, 2001-05-03](#)). Pamattiesību ierobežojuma raksturojums:

- personas pamattiesību ierobežojums nozīmē to, ka valsts ar tiesību normu ir sašaurinājusi personai Satversmē noteiktās tiesības ([Balodis, 2015](#));
- cilvēktiesību ierobežojums izriet no pašu šo tiesību būtības. Tās garantē personas brīvību, taču šī brīvība valstij jāgarantē ekskluzīvi nevis vienai konkrētai personai, bet visām personām vienlaikus. Šā iemesla dēļ vienas personas cilvēktiesības ierobežo citas personas cilvēktiesības ([Pleps u. c., 2021](#));
- pamattiesību ierobežošanas klauzulas atspoguļo nacionālo kompromisu starp pamattiesību garantijām un sabiedrības turpmākai pastāvēšanai nepieciešamajiem pamattiesību ierobežojumiem ([Pleps, 2011](#));
- cilvēktiesības nevar tikt izmantotas, lai vērstos pret cilvēktiesības sargājošām demokrātiskās valsts vērtībām ([AT, 2007](#)).

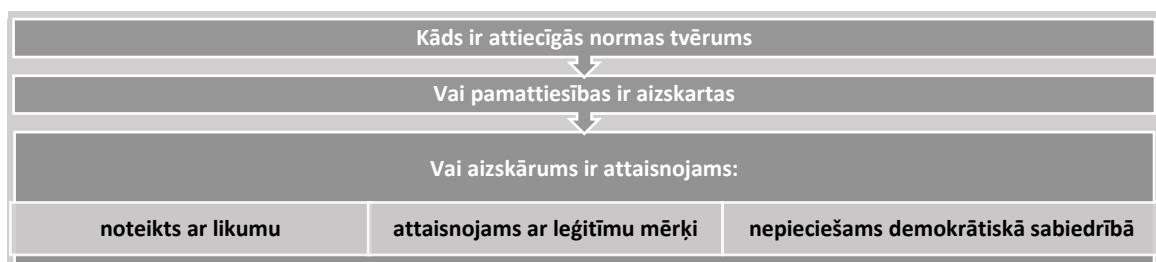
ST atzinusi, ka likumdevējs ir tiesīgs ieviest tādus ierobežojumus, kādus tas uzskata par demokrātiskā sabiedrībā nepieciešamiem, lietderīgiem un samērīgiem ([ST, 2002-18-01](#)). Taču vienlaikus likumdevējam ir jāizvēlas vispiemērotākais un efektīvākais ierobežojums ([ST, 2006-03-0106](#)), proti, tas nedrīkst būt patvaļīgs ([ST, 2012-16-01](#)).

Demokrātiskas tiesiskas valsts likumu galvenais mērķis ir taisnīguma nodrošināšana, savukārt par taisnīgu nevar tikt uzskatīts tāds likums, kas nesamērīgi ierobežo personas pamattiesības (ST, 2006-28-01).

ST kopš 2000. gada savos spriedumos ir veidojusi pamattiesību ierobežojuma konstitucionalitātes izvērtējuma metodoloģiju. **Metodoloģijas mērķis ir noskaidrot, vai apstrīdētā tiesību norma, ar kuru noteikts personas pamattiesību ierobežojums, atbilst Satversmei** (Balodis, 2015). Lai apstrīdētu normu, kurā noteikts personas pamattiesību ierobežojums, atzītu par atbilstošu Satversmei, ir jāpārlicinās, ka ierobežojums atbilst visiem pamattiesību ierobežojuma konstitucionalitātes testa kritērijiem. Ja ST secina, ka ierobežojums neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, apstrīdētā norma ir atzīstama par neatbilstošu Satversmei un attiecīgi sekojošie kritēriji netiek vērtēti (ST, 2008-05-03). ST tiesnešu atsevišķajās domās lietā Nr. 2017-17-01 pausts uzskats, ka pamattiesību ierobežojuma satversmības tests ir komplekss, loģiski secīgs, turklāt katram tā kritērijam ir noteikts mērķis, šie kritēriji papildina cits citu un nav savstarpēji aptveroši (ST, 2018).

ST, vērtējot vides vai veselības intereses (kas tiek aplūkotas šā pētījuma ietvaros), pamattiesību ierobežojuma konstitucionalitātes testu ir piemērojusi lietās, kas saistītas ar komercdarbības ierobežojumiem (ST, 2008-05-03; ST, 2018-17-03 – ar pašvaldības saistošajiem noteikumiem noteikts ierobežojums; ST, 2020-26-0106 – ar likumu noteikts ierobežojums; ST, 2021-24-03 – ar Ministru kabineta (turpmāk arī – MK) noteikumiem noteikts ierobežojums), ar VES (ST, 2010-48-03 – ar pašvaldības saistošajiem noteikumiem noteikts ierobežojums), un ar teritorijas plānošanu saistītās lietās (ST, 2006-38-03; ST, 2012-20-03; ST, 2014-04-03 – ar pašvaldības saistošajiem noteikumiem noteikts ierobežojums).

Lai noskaidrotu, vai tiesību ierobežojums ir attaisnojams, secīgi pārbauda, kāds ir attiecīgās normas tvērums, vai pamattiesības ir aizskartas un vai aizskārums ir attaisnojams (4. attēls). **Noskaidrojot normas tvērumu (“kurš” tiek aizsargāts, un “kas” tiek aizsargāts), ST secīgi pārbauda, vai attiecīgās tiesības ir “aizskartas”.** Par aizskārums uzskatāms jebkurš faktiskais vai tiesisks kavēklis, kas traucē attiecīgās cilvēktiesību normas īstenošanu (Mits, 2021). Konstatējot, ka tiesību norma rada aizskārums, atbilstoši kritērijiem tiek pārbaudīts, vai aizskārums ir attaisnojams (4. attēls).

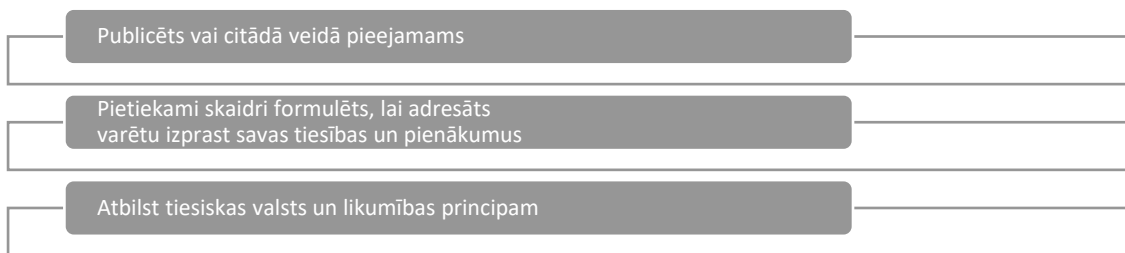

4. attēls. Pamattiesību ierobežojuma konstitucionalitātes testa kritēriji

Avots: ST judikatūra

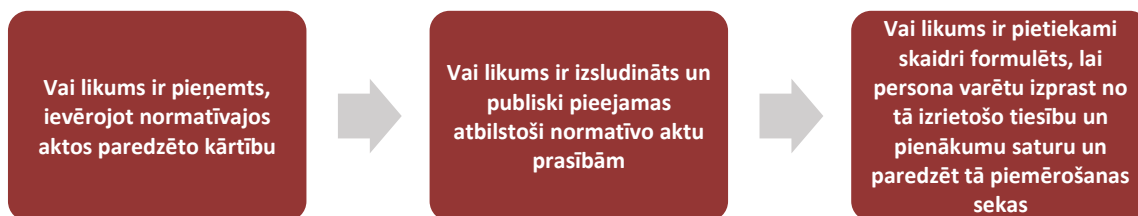
Kritērijs – noteikts ar likumu

ST ir atzinusi, ka “likums” var būt ne tikai parlamenta izdots akts, bet arī cits vispārsaistošs (ārējs) normatīvs akts, ja vien tas atbilst noteiktiem kritērijiem. Piemēram, Satversmes 105. panta trešajā teikumā lietotais termins “likums” nav interpretējams gramatiski un neaprobežojas tikai ar Saeimas izdotajiem likumiem to formālajā nozīmē (ST, 2002-01-03; ST, 2009-09-03; ST, 2018-17-03). **Normatīvajam aktam ir jāatbilst vairākiem ST definētiem kritērijiem, lai tas būtu uzskatāms par likumu** (5. attēls).

5. attēls. ST definētie kritēriji pārbaudei par normatīvā akta atbilstību likumam
Avots: ST judikatūra

Savukārt tad, ja tiesību ierobežojums ir noteikts ar citu vispārējo (ārējo) normatīvo aktu, tam jābūt izdotam, pamatojoties uz likumu (ST, 2012-20-03). Lai konstatētu, vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, ST pārbauda noteiktus kritērijus (6. attēls).

6. attēls. Kritēriji likuma pieņemšanas kārtības pārbaudei
Avots: ST judikatūra

Ja ST, pārbaudot minētos kritērijus, konstatē, ka ir pieļauti būtiski pārkāpumi, tiek uzskatīts, ka ierobežojums nav noteikts ar pienācīgā kārtā pieņemtu likumu, un tādējādi šāds ierobežojums tiek atzīts par neatbilstošu Satversmei. Šādā gadījumā vairs netiek izvērtēti nākamie kritēriji – vai ierobežojuma mērķis ir legītīms, vai tas ir piemērots šā mērķa sasniegšanai un vai tas ir samērīgs (proporcionāls). Kopumā tādu spriedumu, kuros ST secinājusi, ka apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums nav noteikts ar likumu, nav daudz – tie attiecas uz gadījumiem, kad tiesību normas izdevējs ir pārkāpis likumā noteikto pilnvarojumu (jeb rīkojies *ultra vires*) vai kad nav konstatēts legītīms mērķis (ST, 2002-01-03; ST, 2008-48-01; ST, 2013-21-03; ST, 2015-11-03).

Kritērijs – attaisnojams ar legītīmu mērķi

Lai ierobežotu Satversmē noteiktās pamattiesības, ir jāpastāv legītīmam mērķim – kāpēc vispār pamattiesības tiek ierobežotas. Pamattiesību ierobežojumam ir jābūt attaisnojamam ar legītīmu mērķi – citu konstitucionāla ranga vērtību aizsardzību (ST, 2005-19-01; ST, 2011-01-01). Ierobežojuma pamatā jābūt apstākļiem un argumentiem, kādēļ tas ir vajadzīgs (ST, 2002-21-01). Ja legītīms mērķis netiek konstatēts, ierobežojums neatbilst Satversmei (ST, 2008-48-01). Nepietiek tikai ar legītīmā mērķa norādīšanu, ja netiek paskaidrots, kā un ar kādiem līdzekļiem apstrīdētajās normās minētās personas varētu apdraudēt sabiedrības publiskās intereses (Feldhūne un Vildbergs, 2003). Ja tiek pieļauta kādu tiesību ierobežošana, nosakot kādus konkrētus mērķus, piemēram, veselības aizsardzība, tad ierobežojums, kas neatbilst šim mērķim, lai gan pieņemts saskaņā ar likumu, uzskatāms par antikonstitucionālu (Pleps u. c., 2021).

Līdztekus personas pamattiesībām kā nozīmīgai demokrātiskas tiesiskas valsts konstitucionālajai vērtībai Satversmes 116. pantā minētas arī citas konstitucionālās vērtības, kuras tāpat ir aizsargājamas. Proti, Satversmes 116. pantā ir ietverti pieci legītimie mērķi, kuru sasniegšanai valsts ir tiesīga ierobežot personas pamattiesības (7. attēls). Līdz ar to pamattiesībām var tikt noteikti ierobežojumi citu konstitucionālo vērtību aizsardzībai, lai nodrošinātu sabiedrības turpmāku pastāvēšanu.

7. attēls. Satversmes 116. pantā ietvertie legītimie pamattiesību ierobežošanas mērķi

Avots: [Satversmes sapulce, 1922](#)

Likumdevējam ar pamattiesību ierobežojumiem jānodrošina visu personu pamattiesību efektīva un netraucēta īstenošana. Citu personu tiesību un likumīgo interešu aizsardzība var būt legītimis mērķis Satversmē noteikto pamattiesību ierobežošanai. Tā konstatēšanai **visupirms nepieciešams izvērtēt, vai pastāv attiecīgas citu personu tiesības un likumīgās intereses, kuru aizsardzībai noteikts apstrīdētais ierobežojums** ([ST, 2005-16-01](#)). Piemēram, ST spriedumā lietā Nr. 2018-17-03 (par azartspēļu ierobežojumiem vēsturiskajā centrā) par aizsargājamām līdztekus vairākām citām tiesībām un interesēm atzina indivīda tiesības uz dzīvi labvēlīgā vidē, tostarp tiesības uz labvēlīgu kultūrvidi un tiesības uz kultūras mantojumu, kā arī sabiedrības tiesības uz ilgtspējīgu attīstību. Kopumā visas intereses tika aptvertas ar diviem legītimiem mērķiem – citu cilvēku tiesību aizsardzība un sabiedrības labklājības aizsardzība ([ST, 2018-17-03](#)).

ST spriedumā lietā Nr. 2014-11-0103 (vērtējot dabas resursu nodokli regulējošo normu atbilstību Satversmes 105. pantam) atzina, ka dabas resursu nodoklis ir uzskatāms par tā dēvēto vides nodokli. Savukārt vides nodokļu sistēma tiek izmantota cenu korigēšanai tādā veidā, lai būtu nodrošināta videi draudzīga nodokļu maksātāju rīcība, un apstrīdētās normas ir vērstas ne vien uz efektīvāku un atbildīgāku dabas resursu izmantošanu, bet arī uz ienākumu nodrošināšanu valsts budžetā, savukārt šie ienākumi var tikt izmantoti citstarp arī vides stāvokļa uzlabošanas pasākumu finansēšanai ([ST, 2014-11-0103](#)). **Tādējādi apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums ir bijis vērst uz sabiedrības labklājības aizsardzību.** Savukārt lietā Nr. 2013-20-03 (par personu pienākumu nodrošināt piegulošo teritoriju kopšanu un tīrīšanu) ST atzina, ka apstrīdētajās normās noteiktā pamattiesību ierobežojuma mērķis ir ne vien aizsargāt visu pašvaldības iedzīvotāju intereses – dzīvošanu sakoptā vidē –, bet arī nodrošināt, lai nekustamajiem īpašumiem piegulošās publiskā lietošanā esošās teritorijas tiktu koptas sistemātiski un pienācīgi. Piegulošo teritoriju kopšana un tīrīšana sekmē ceļu satiksmes drošību, kā arī dod gājējiem iespēju droši un netraucēti pārvietoties pa ietvēm. Tādējādi par legītimu mērķi tika atzīta sabiedrības labklājības un drošības aizsardzība ([ST, 2013-20-03](#)).

Kritērijs – ierobežojuma nepieciešamība demokrātiskā sabiedrībā

ST savā praksē kritēriju “nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā” ir attīstījis, pārbaudot ierobežojuma samērīgumu (ST, 2002-01-03). Neraugoties uz šā jēdziena formālu izzušanu no ST judikatūras, no spriedumiem joprojām ir izsecināma atbilde uz jautājumu, vai konkrētais pamattiesību ierobežojums ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā (Balodis, 2015). Vērtējot pamattiesību ierobežojumu, nepieciešams ņemt vērā pamattiesību būtības garantiju, proti, neviens ierobežojums nevar iet tik tālu, ka tiktu aizskarta attiecīgo pamattiesību būtība (Levits, 1999). Samērīguma principa un ierobežojuma nepieciešamības izvērtēšanā būtiska nozīme var būt jautājumam, vai konkrētajos apstākļos valsts vispār ir tiesīga iejaukties indivīda rīcības brīvībā un vai valsts tieksme pēc ierobežojumu noteikšanas šķietami leģitīmu mērķu vārdā nepārsniedz nepieciešamās robežas (Pleps u.c., 2021).

Samērīguma princips uzskatāms par vienu no svarīgākajiem demokrātiskas tiesiskas valsts pamatprincipiem.

Samērīguma princips vispārīgā veidā noteic, ka starp valsts varas darbību, kas ierobežo personas tiesības un leģitīmās intereses, un mērķi, ko valsts vara ar šo darbību tiecas sasniegt, ir jābūt saprātīgām attiecībām (Levits, 2000).

Samērīguma princips prasa, lai valsts nospraustais mērķis un personai noteiktais pamattiesību ierobežojums būtu savstarpēji saskaņoti pēc to vērtības, pakāpes, nozīmīguma, svarīguma, kvalitātes un intensitātes (Plakane, 2003). Lai izvērtētu, vai likumdevēja pieņemtajās tiesību normās ietvertie ierobežojumi atbilst samērīguma principam, nepieciešams veikt pārbaudi saskaņā ar noteiktiem kritērijiem (8. attēls).

Piemērotība mērķa sasniegšanai	Nepieciešamība	Atbilstība
<ul style="list-style-type: none"> • Vai ar konkrēto ierobežojumu izvirzītais mērķis ir sasniedzams	<ul style="list-style-type: none"> • Vai konkrētais ierobežojums ir vissaudzīgākais • Vai nepastāv cits, efektīvāks veids mērķa sasniegšanai	<ul style="list-style-type: none"> • Labumam, ko iegūst sabiedrība, nosakot pamattiesību ierobežojumus, ir jābūt lielākam par atsevišķas personas interesēm nodarīto kaitējumu

8. attēls. Kritēriji tiesību normās ietvertu ierobežojumu samērīguma pārbaudei

Avots: [ST, 2012-20-03](#); [ST, 2014-04-03](#)

Ja, izvērtējot tiesību normu, tiek atzīts, ka tā neatbilst kaut vienam no 8. attēlā minētajiem kritērijiem, tad tā neatbilst arī samērīguma principam un ir prettiesiska (ST, 2006-42-01; ST, 2010-50-03). Samērīguma izvērtēšana visciešāk ir saistīta gan ar konkrētu gadījumu, kas atkarīgs no valsts politikas, gan ar vispārējām valsts attīstības tendencēm. Ļoti daudz kas ir atkarīgs arī no tiesību normu interpretācijas un samērīguma svēršanas rezultātiem, kas katrā atsevišķā gadījumā var būt dažādi. Atsevišķos gadījumos mērķa un līdzekļu samērīgums var mainīties vēsturisku apsvērumu dēļ. Ikviens samērīguma jautājums ir izvērtējams konkrētās situācijas un tiesību nozares īpatnību kontekstā (ST, 2005-09-01).

Samērīguma princips tiek vērtēts un piemērots katrā atsevišķā lietā, ņemot vērā izskatāmo jautājumu un novērtējamās faktiskos apstākļus.

Lai noskaidrotu, vai ierobežojums ir samērīgs ar leģitīmo mērķi, kuru valsts, nosakot šo ierobežojumu, vēlējusies sasniegt, nepieciešams pārbaudīt, vai tiek nodrošināts saprātīgs līdzsvars starp personas pamattiesību ierobežojumu un sabiedrības interesēm (ST, 2012-20-03). Galvenokārt ir jāizvērtē likumdevēja izmantoto līdzekļu radītās sekas, t. i., vai tiesību normas

piemērošana nenodara indivīda tiesībām un likumiskajām interesēm lielākus zaudējumus nekā labums, ko iegūst sabiedrība ([ST, 2001-12-01](#)). **Jautājums, vai apstrīdētā norma sasniedz savu leģitīmo mērķi, ir vērtējams kopsakarā ar apstrīdētās normas piemērošanas praksi ([ST, 2011-05-01](#)).**

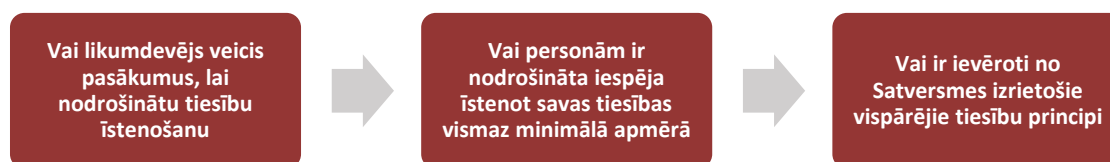
Saudzējošāks līdzeklis, kas skar citu personu tiesības, ir pieļaujams gadījumos, kad saduras divu vai vairāku privātpersonu tiesības. Šādos gadījumos likumdevējam šīs tiesības jālīdzsvaro tā, lai katras personas pamattiesību ierobežojums būtu pēc iespējas mazāks ([ST, 2019](#)). Saudzējošāku līdzekļu esības izvērtējums attiecīgajā gadījumā ir atkarīgs no izskatāmās lietas rakstura. Šāds līdzeklis ir nevis jebkurš cits, bet gan tikai tāds līdzeklis, ar kuru var sasniegt leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē. Savos spriedumos ST uzsvērusi, ka tai nav jāuzskaita iespējamie saudzējošākie līdzekļi un tās kompetencē neietilpst optimālo risinājumu meklēšana, jo tas ir likumdevēja uzdevums. **ST pārbauda, vai likumdevējs, ierobežojot personas tiesības, ir pienācīgi izvērtējis tādu alternatīvu līdzekļu esību, kuri šīs tiesības aizskartu mazāk ([ST, 2009-85-01](#)).**

Konstatējot, ka ir kaut viens mazāk ierobežojošs līdzeklis, ir arī pamats atzīt, ka apstrīdētā norma nesamērīgi ierobežo pamattiesības. Pēdējā samērīguma testa posmā ST apsver tos argumentus, kuri akcentē sabiedrības labumu no pamattiesību ierobežojuma, kā arī izvērtē personai nodarīto zaudējumu jeb kaitējumu ([Balodis, 2015](#)).

Pētījumā iekļautie spriedumi, kuros piemēroti pamattiesību ierobežojuma konstitucionalitātes testa kritēriji, aplūkoti [3.1.](#), [3.3.](#), [5.1.](#) un [5.2.](#) apakšnodaļā.

2.2. No Satversmes pamattiesību daļas izrietošie valsts pozitīvie pienākumi

Valsts pozitīvie pienākumi pamattiesību nodrošināšanā pētījuma ietvaros ir saistīti ar Satversmes 111. un 115. pantā noteikto tiesību nodrošināšanu. Gadījumos, kad ir šaubas, vai valsts izpildījusi pamattiesību nodrošināšanai nepieciešamos pozitīvos pienākumus, ST noskaidro trīs aspektus (9. attēls).

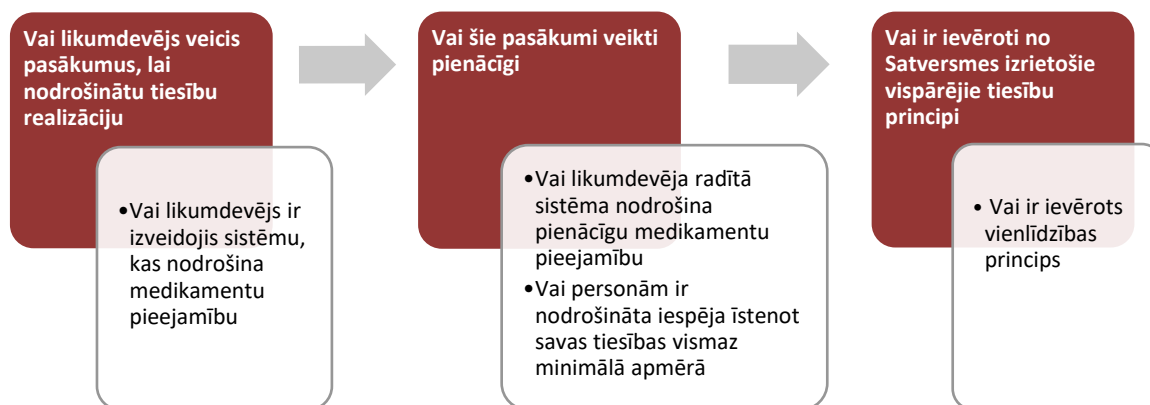
9. attēls. Valsts pozitīvo pienākumu izpildes pārbaudes tests
Avots: ST judikatūra

Par Satversmes 111. pantu

Satversmes 111. pantā noteiktais valsts pienākums aizsargāt sabiedrības veselību ir ļoti ietilpīgs un īstenojams kompleksi, nodrošinot veselu virkni pasākumu šajā pantā ietverto tiesību īstenošanai ([Olsena, 2011](#)). **ST ir atzinusi, ka demokrātiskā tiesiskā valstī pienācīgi veikti pozitīvie pasākumi, kas izriet no personas tiesībām uz veselību un tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē, ir tādi, ka tiesību normas pieņemēja veiktais izvērtējums visupirms ir vērsts uz cilvēka kā augstākās vērtības aizsardzību ([ST, 2008-03-03](#)).**

Valsts pozitīvo pienākumu izpildes pārbaudes tests ir piemērots ST 2013. gada 9. aprīļa lietā Nr. 2012-14-03, vērtējot ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtību reglamentējošo normu atbilstību Satversmes 91. un 111. pantam ([ST, 2012-14-03](#)). Šajā lietā **ST atzina, ka apstrīdētās normas ir vērtējamas kā daļa no mehānisma, ar kura palīdzību valsts izpilda savu Satversmes 111. pantā noteikto pienākumu**

nodrošināt medikamentu pieejamību. ST veica valsts pozitīvo pienākumu izpildes testu (10. attēls).

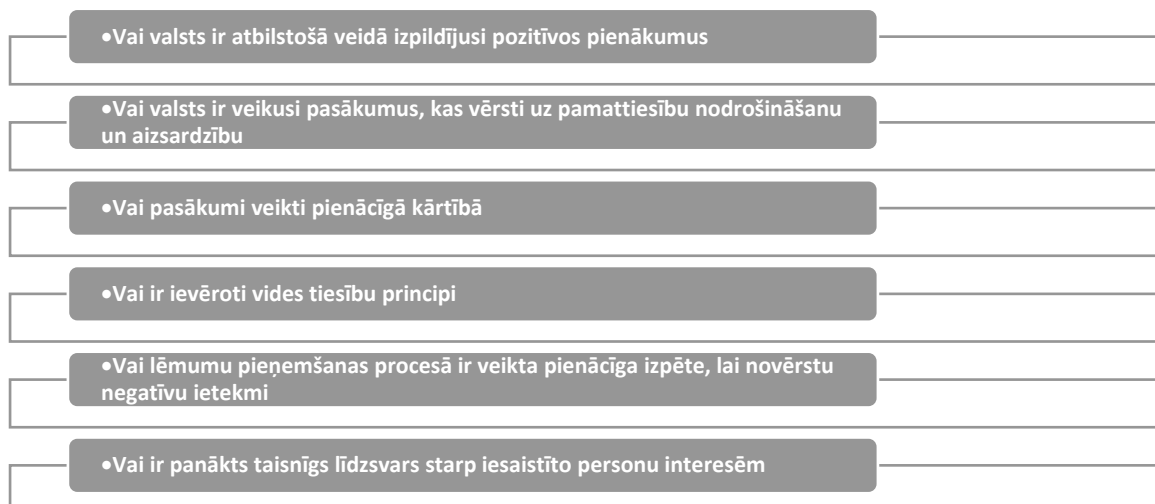

10. attēls. Valsts pozitīvo pienākumu izpildes pārbaudes tests

Avots: [ST, 2012-14-03](#)

Vērtējot tiesību normu atbilstību vienlīdzības principam, ST secināja, ka **pieteikuma iesniedzēja norādītās personu grupas neatrodas vienādos un savstarpēji salīdzināmos apstākļos**, līdz ar to netika atzīts, ka apstrīdētās normas būtu pretrunā ar Satversmes 91. panta pirmajā teikumā nostiprināto vienlīdzības principu. Savukārt ST lietā Nr. 2008-37-03 (saistībā ar kompensējamo medikamentu iegādi) nav vērtēti pamattiesību ierobežojumi vai tiesību nodrošināšana to klasiskajā izpratnē, jo lietā ir skarta Satversmes 91. pantā noteiktā vienlīdzības principa izvērtēšanas metodoloģija ([ST, 2008-37-03](#)). Minētajā lietā ST atzina leģitīmā mērķa un samērīguma principa pārbaudes nepieciešamību, lai secinātu, vai atšķirīgajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats. **Tomēr ST iespējas izvērtēt, vai attiecīgajā gadījumā sabiedrības ieguvums būtu bijis lielāks nekā indivīdam nodarītais kaitējums, bija ierobežotas – šādos gadījumos ST var izvērtēt tikai to, vai noteiktais ierobežojums ir saprātīgi pamatots.**

Būtisks ir ST 2017. gada 19. decembra spriedums lietā Nr. 2017-02-03 (par autosporta un motosporta bāzēs pieļaujamā trokšņa lielumiem). ST atzina, ka **valstij ir pienākums nodrošināt efektīvus tiesību aizsardzības līdzekļus, kas pienācīgi līdzsvaro un pēc iespējas novērš personām trokšņa radītās sekas** ([ST, 2017-02-03](#)). ST vērtēja, vai valsts ir atbilstošā veidā izpildījusi pozitīvos pienākumus, kas tai izriet no Satversmes 111. un 115. panta, un vai valsts ir pienācīgā veidā veikusi minēto pamattiesību nodrošināšanai nepieciešamās darbības (11. attēls).

11. attēls. Pārbaude, vai valsts ir pienācīgā veidā veikusi pamattiesību nodrošināšanai nepieciešamās darbības

Avots: [ST, 2017-02-03](#)

ST secināja, ka “pienācīgā kārtībā veikti personas tiesības uz veselību un tiesības dzīvot labvēlīgā vidē nodrošinoši un aizsargājoši pasākumi ir tādi, kas ietver ne tikai cilvēka cieņai un piesardzības principam atbilstošu preventīvu MK izvērtējumu, kas vērsts uz kaitīgu seku paredzēšanu un iespējamu to mazināšanu, bet arī uz iesaistīto personu interešu taisnīgu līdzsvarošanu”. Lietā šāda izvērtējuma nebija, līdz ar to personu interešu taisnīga līdzsvarošana netika nodrošināta un ST atzina, ka tā “nevar atzīt, ka Ministru kabinets būtu pienācīgā kārtībā veicis pasākumus, kas nepieciešami, lai nodrošinātu un aizsargātu personas tiesības uz veselību un tiesības dzīvot labvēlīgā vidē” ([ST, 2017-02-03](#)).

Savukārt lietās par komercdarbības ierobežojumiem Covid-19 pandēmijas laikā sabiedrības tiesības uz veselības aizsardzību ir atzītas par leģitīmu tiesību uz īpašumu ierobežojumu mērķi ([ST, 2021-24-03](#); [ST, 2020-26-0106](#)). Lietā Nr. 2021-24-03 ST konstatēja, ka valsts ir veikusi pozitīvos pienākumus, kas tai izriet no Satversmes 111. panta, lai aizsargātu cilvēku veselību.

Lietā Nr. 2010-48-03 ST atzina, ka tiesību normām atbilstošs VES izvietojums, kas konkretizējams detālplānojumā, nav pretrunā ar valsts pienākumiem personu dzīvības un veselības aizsardzības jomā ([ST, 2010-48-03](#)).

Par Satversmes 115. pantu

Satversmes 115. panta kontekstā ST ir vērtējusi teritorijas plānojumu tiesiskumu, pārbaudījusi, vai teritorijas plānojumu izstrādē ir ievērotas procesuālās prasības, un vērtējusi pašvaldības rīcības brīvības robežas. Piemēram, spriedumā lietā Nr. 2010-56-03 ST atzina, ka pašvaldībai bija jānosaka tāds teritorijas plānotās (atļautās) izmantošanas veids, kas aizsargātu tās īpašo ekosistēmu, un jāvērtē plānotās (atļautās) izmantošanas ietekme uz aizsargājamām teritorijām (ievērojot pašvaldībai piešķirtās rīcības brīvības robežas) ([ST, 2010-56-03](#)). **ST vērtēja teritorijas plānojuma tiesiskumu** (12. attēls).

• Vai ir ievērota normatīvajos aktos noteiktā teritorijas plānojuma izstrādes un pieņemšanas kārtība (procesuālais aspekts):
- vai un kā ir veikts stratēģiskais novērtējums
- vai ir notikusi sabiedriskā apspriešana
- vai ir saņemti nepieciešamie atzinumi no attiecīgajām institūcijām

• Vai atbilstoši normatīvajos aktos reglamentētajam teritorijas plānošanas līmenim un veidam ir noteikta teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana un tās aprobežojumi

12. attēls. Teritorijas plānojuma tiesiskuma pārbaude

Avots: [ST, 2007-11-03](#); [ST, 2010-54-03](#); [ST, 2010-56-03](#); [ST, 2013-19-03](#);

2008. gada 17. janvāra spriedumā lietā Nr. 2007-11-03 ST atzina: lai secinātu, vai valsts ir izpildījusi tai no Satversmes 115. panta izrietošos pozitīvos pienākumus, **jāvērtē, vai valsts ir veikusi pozitīvo pienākumu nodrošināt sabiedrībai pieeju administratīvajai vai tiesas procedūrai**, lai tā varētu apstrīdēt valsts iestāžu lēmumus un rīcību, kas sabiedrības tiesības ierobežo, un **vai ir līdzsvarota sabiedrības ieinteresētība dzīvot labvēlīgā vidē**, no vienas puses, un saimnieciskās attīstības veicināšana, no otras puses ([ST, 2007-11-03](#)). Tas panākams, izstrādājot teritorijas plānojumu normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

Tāpat ST ir atzinusi, ka **lēmumam, kas saistīts ar vides izmantošanu, jābūt pieņemtam un īstenotam efektīvas vides aizsardzības (pārvaldības) sistēmas ietvaros**. Šādos gadījumos ir pārbaudāms, vai teritorijas plānošanas procesā **nav pieļauti būtiski pārkāpumi un vai ir ievērota normatīvajos aktos noteiktā teritorijas plānojuma pieņemšanas kārtība** ([ST, 2016-24-03](#)).

Savukārt spriedumā Nr. 2010-48-03 (VES jautājumā) ST atzina, ka **“vēja enerģijas ražošanas attīstība ir vērsta uz valsts pozitīvo no Satversmes 115. panta izrietošo pienākumu izpildi – vides stāvokļa uzlabošanu, proti, uz sabiedrības labklājību un tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē” (ST, 2010-48-03).**

Pētījumā aptvertie spriedumi, kuros vērtēta valsts pozitīvo pienākumu izpilde, aplūkoti 4. nodaļā un 3.2., 3.3. un 5.3. apakšnodaļā.

3. Ekonomiskās un vides intereses

ST, pārbaudot pamattiesību ierobežojumu atbilstību Satversmei un Satversmē noteiktās tiesības uz īpašumu un tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, ir vērtējusi tiesību normu satversmību lietās, kas saistītas ar teritorijas plānošanu. ST ir atzinusi, ka teritorijas plānojumu var uzskatīt par īpašuma lietošanas tiesību aprobežojumu, jo ar teritorijas plānojumu tiek ierobežota nekustamā īpašuma brīva un netraucēta izmantošana ([ST, 2006-38-03](#)). **Teritorijas plānošanas process iekļauj principus un pašvaldības pienākumus teritorijas plānošanas jautājumos (piemēram, sabiedriskā apspriešana), kas nodrošina minēto interešu līdzsvarošanu. Tieši pašvaldībai ir tiesības un vienlaikus arī pienākums, ņemot vērā visas līdzsvarojamās intereses, ar savu rīcību sasniegt ilgtspējīgu, kā arī teritorijas plānošanas principiem un faktiskajai situācijai atbilstošāko risinājumu** ([ST, 2014-04-03](#)).

Līdzšinējos ST spriedumos ir nostiprināta zināma prakse, izvērtējot teritorijas plānojuma atbilstību Satversmes 115. pantam pēc tādiem pieteikumiem, kuru iesniedzēji vērsušies pret teritorijas plānojumu, kas atļauj saimniecisku darbību, un izvērtējot teritorijas plānojuma atbilstību Satversmes 105. pantam pēc tādiem pieteikumiem, kuru iesniedzēji vērsušies pret teritorijas plānojumu, kas liedz saimniecisku darbību (13. attēls).

13. attēls. Teritorijas plānojuma atbilstības izvērtēšana

Avots: ST judikatūra ([ST, 2007-11-03](#); [ST, 2008-05-03](#); [ST, 2010-48-03](#); [ST, 2010-54-03](#))

Atbilstība Satversmes 105. un 115. pantam kopumā ir skatīta divās lietās, kas saistītas ar vēja enerģijas zonas noteikšanu ([ST, 2010-48-03](#); [ST, 2010-54-03](#)) un ierosinātas pēc fizisko personu konstitucionālajām sūdzībām. Šīs lietas aplūkotas [3.3.](#) apakšnodaļā.

3.1. Teritorijas plānojuma atbilstība Satversmes 105. pantam

ST spriedumos, kuros vērtēta ar teritorijas plānojumu noteiktu īpašuma tiesību ierobežojumu atbilstība Satversmes 105. pantam, **par leģitīmo mērķi ir atzīta citu personu tiesību aizsardzība**. Atsevišķos spriedumos ir tieši minētas citu personu tiesības dzīvot labvēlīgā vidē ([ST, 2008-05-03](#); [ST, 2014-04-03](#); [ST, 2018-17-03](#)). Pētījumā aptverti seši ST spriedumi lietās, kurās **vērtēta ar teritorijas plānošanu saistītu ierobežojumu atbilstība Satversmes 105. pantam – visās lietās ST ir piemērojusi pamattiesību ierobežojumu pārbaudes metodoloģiju** (1. tabula).

ST spriedumi lietās, kurās vērtēti ar teritorijas plānošanu saistītu ierobežojumu atbilstība Satversmes 105. pantam

Avots: [ST, 2006-38-03](#); [ST, 2008-05-03](#); [ST, 2009-09-03](#); [ST, 2012-20-03](#); [ST, 2014-04-03](#); [ST, 2018-17-03](#)

Lietas Nr.	Kritērijs "noteikts ar likumu"	Leģitīms mērķis	Samērīguma kritērijs
2006-38-03	<ul style="list-style-type: none"> Vai ierobežojums ir atzīstams par noteiktu ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu? Vai teritorijas plānošanas procesā nav pieļauti būtiski pārkāpumi? 	Citu cilvēku (sabiedrības) intereses	ST apsvēra, vai apstrīdētais plānojums nenodara personas tiesībām un likumiskajām interesēm lielākus zaudējumus nekā tie labumi, kurus iegūst sabiedrība.
2008-05-03	<ul style="list-style-type: none"> Vai apstrīdētās normas ir sagatavotas un pieņemtas pienācīgā kārtībā? Vai pašvaldība ir nodrošinājusi sabiedrisko apspriešanu? Vai sabiedrībai tika dota iespēja iepazīties ar pašvaldības lēmumu un izteikt par to savu viedokli? Vai teritorijas plānojums ir pieņemts un izsludināts normatīvajos aktos noteiktā kārtībā? 	<ul style="list-style-type: none"> Satversmes 115. pants Citu cilvēku tiesību aizsardzība 	<ul style="list-style-type: none"> Pašvaldība nebija izraudzījusies saudzējošāko līdzekli leģitīmā mērķa sasniegšanai, un apstrīdētajās normās ietvertie ierobežojumi neatbilda vienam no samērīguma principa kritērijiem. Tikai pēc zinātniski pamatotas izpētes pašvaldība varētu apgalvot, ka nepastāv tāds līdzeklis, kas mazāk ierobežotu pieteikuma iesniedzējas (sabiedrība ar ierobežotu atbildību) īpašuma tiesības.
2009-09-03	<ul style="list-style-type: none"> Vai pašvaldība teritorijas plānošanas procesā ir pieļāvusi būtiskus pārkāpumus? Vai sabiedrības iesaistīšana ir veikta atbilstoši normatīvo aktu prasībām? 	Pašvaldības administratīvās teritorijas ilgtspējīgas attīstības intereses	ST pārbaudīja, vai pašvaldība atļauto izmantošanu ir mainījusi pamatoti.
2012-20-03	<ul style="list-style-type: none"> Pamattiesību ierobežošana uz pašvaldības saistošo noteikumu pamata Vai tiesības uz īpašumu noteiktas saskaņā ar likumu? 	<ul style="list-style-type: none"> Citu personu tiesību aizsardzība Leģitīmais mērķis izriet no pašvaldības pienākuma izstrādāt teritorijas plānojumu, kas teritorijas ilgtspējības interesēs paredz nekustamā īpašuma atļautās izmantošanas priekšnoteikumus. 	<ul style="list-style-type: none"> ST noteica, ka, pārbaudot samērīgumu, ir vērtējama apstrīdēto normu atbilstība konstitucionālajā sūdzībā minētajiem teritorijas plānošanas principiem – pēctecības principam, vienlīdzīgu iespēju principam, savstarpējās saskaņotības principam. ST atzina, ka apstrīdētās normas neskar un nepārkāpj minētos tiesību principus.

Lietas Nr.	Kritērijs "noteikts ar likumu"	Leģitīms mērķis	Samērīguma kritērijs
2014-04-03	ST izvērtēja lokālpārveidošanas pieņemšanas procedūras tiesiskumu – vai teritorijas pārveidošanas procesā nav pieļauti būtiski pārkāpumi?	<ul style="list-style-type: none"> Satversmes 115. pants Citu cilvēku tiesību aizsardzība 	<ul style="list-style-type: none"> ST atzina, ka lēmējinstītūcija, pieņemot lokālpārveidojumu, ir vērtējusi lietderības apsvērumus, lai noteiktu, kurai no iepriekš minētajām interesēm dodama priekšroka. ST attiecīgo ierobežojumu varētu atzīt par nesamērīgu vienīgi tad, ja tas būtu acīmredzami nepiemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai. ST konkrētajā gadījumā piekrita tam, ka sabiedrības ieguvums ir lielāks par pieteikuma iesniedzēja (sabiedrība ar ierobežotu atbildību) interesēm nodarīto kaitējumu.
2018-17-03	<ul style="list-style-type: none"> Vai plānojums ir izstrādāts un apstiprināts teritorijas attīstības plānošanu regulējošos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā? Vai tas ir publicēts vai citādā veidā pieejams? Vai pašvaldība ir apstrīdēto normu izdevusi, pamatojoties uz likumā noteiktu pilnvarojumu? Vai norma nav pretrunā ar likumiem un MK noteikumiem? Vai norma ir pietiekami skaidra, lai adresāts varētu izprast savas tiesības un pienākumus? Vai teritorijas plānošanas procesā nav pieļauti būtiski pārkāpumi? 	<p>Apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums tika noteikts vairāku aizsargājamo tiesību un interešu (tostarp indivīda tiesības uz dzīvi labvēlīgā vidē) dēļ, un visas šīs tiesības un intereses aptver divi leģitīmi mērķi:</p> <ul style="list-style-type: none"> citū cilvēku tiesību aizsardzība un sabiedrības labklājības aizsardzība. 	<ul style="list-style-type: none"> Pašvaldība kā lēmējinstītūcija, pieņemot plānojumu, ir vērtējusi lietderības apsvērumus par to, kurām no iepriekš minētajām interesēm dodama priekšroka. ST lietā noteica, ka tā attiecīgo ierobežojumu varētu atzīt par nesamērīgu vienīgi tad, ja tas nebūtu atbilstošs leģitīmā mērķa sasniegšanai. ST secināja, ka sabiedrības ieguvums no apstrīdētajā normā noteiktā pamattiesību ierobežojuma ir lielāks par nelabvēlīgajām sekām, ko šā ierobežojuma dēļ cieš atsevišķa persona. Ierobežojums skar atsevišķus komersantus, bet ar leģitīmo mērķi aizsargātās tiesības un intereses attiecas uz daudz plašāku personu loku, un labumu no šā ierobežojuma gūst visa sabiedrība.

3.1.1. Spriedums lietā Nr. 2006-38-03

ST 2007. gada 26. aprīļa spriedums lietā Nr. 2006-38-03, ierosinātā pēc fiziskās personas konstitucionālās sūdzības, “Par Limbažu pilsētas domes 2006. gada 25. janvāra saistošo noteikumu Nr.4 “Limbažu pilsētas teritorijas plānojuma grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi” plānojuma, ar kuru zemes gabals Cēsu ielā 24 iekļauts Limbažu pilsētas teritorijas izmantošanas un nekustamo īpašumu lietošanas mērķu grupas dabas pamatnes teritorijas vai brīvās izbūves teritorijas mežaparku un parku teritorijā, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam” ([ST, 2006-38-03](#))

Pieteikuma iesniedzēja tiesības uz īpašumu tika ierobežotas, lai teritorijas plānojumā skvēru līdz ar tajā ietilpstošo nekustamo īpašumu pilnveidotu. Saskaņā ar pašvaldības sniegto pamatojumu skvērs radot pirmo iespaidu par pilsētu, veicinot gaisa attīrīšanu un nākotnē nodrošināšot tuvāko māju iedzīvotājiem iespējas izmantot šo skvēru kā atpūtas vietu.

Tā kā īpašuma tiesību ierobežojums var būt noteikts ar vietējās pašvaldības saistošajiem noteikumiem, ST vērtēja, vai ierobežojums ir atzīstams par noteiktu ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu – proti, vai teritorijas plānošanas procesā nav pieļauti būtiski pārkāpumi.

Par būtiskiem pārkāpumiem ST atzīst:

- pārkāpumus, kuru rezultātā pieņemts citāds, nevis tāds lēmums, kāds būtu pieņemts, ja procedūra tiktu ievērota;
- pārkāpumus, ar kuriem ir būtiski pārkāptas sabiedrības tiesības izteikt savu viedokli par iespējamo teritorijas plānojumu;
- pieļautus citus teritorijas plānošanas principu pārkāpumus.

Lietā ST vērtēja, vai plānošanas procesā nav pieļauti būtiski pārkāpumi, vai ir ņemts vērā interešu saskaņotības princips un vai pašvaldība ir vērtējusi lietderības apsvērumus (2. tabula).

2. tabula

Lietā vērtētie principi un apsvērumi

Avots: [ST, 2006-38-03](#)

Ko lietā vērtēja?	Raksturojums	ST secinājumi
Interešu saskaņotības princips	Princips prasa, lai teritorijas plānojuma izstrādāšanas gaitā tiktu saskaņotas valsts, plānošanas reģionu un privātpersonu intereses . Šajā saskaņošanas procesā nepieciešams izvērtēt sabiedrības intereses un to personu viedokli, kuru nekustamajiem īpašumiem tiek noteikti īpašuma tiesību ierobežojumi.	Pašvaldība uz priekšlikumiem atbildes nesniedza normatīvajos tiesību aktos noteiktajā termiņā. Atbildes nesniegšana noteiktajā termiņā var būt par pamatu tam, ka amatpersonai par likuma pārkāpumu tiek uzlikts sods, bet ne teritorijas plānojuma atcelšanai. Teritorijas plānošanas ietvaros svarīgi ir tas, ka pašvaldība iepazinās ar pieteikuma iesniedzēja viedokli un izvērtēja to, nosakot nekustamā īpašuma atļauto (paredzēto) izmantošanas veidu.
Lietderības apsvērumi	Personu ierosinājumi ir rūpīgi jāizvērtē, vadoties no lietderības apsvērumiem. Ir jāapsver šo ierosinājumu piemērotība, vajadzība un atbilstība konkrētā plānojuma izstrādāšanas mērķim.	No vienas puses, pašvaldība ir tiesīga noraidīt atsevišķu institūciju, personu vai ieinteresētās sabiedrības viedokli, paredzot citu, lietderīgāku rezultātu, kas kopumā vairāk atbilst sākotnējam plānojuma izstrādāšanas mērķim. Taču, no otras puses, šādam noraidījumam ir jābūt pietiekami argumentētam – noraidot sabiedrības izteikto viedokli, pašvaldībai jāsniedz šā noraidījuma pamatojums (sk. arī ST, 2003-16-05).

Izvērtējot teritorijas plānošanas procesu, ST nekonstatēja būtiskus pārkāpumus, kas liegtu atzīt to, ka teritorijas plānojums ir izstrādāts pienācīgā kārtībā. Līdz ar to ST atzina, ka **ierobežojums ir noteikts ar likumu**. Nosakot sabiedrības intereses, ST atzina, ka pieteikuma iesniedzēja īpašuma tiesību ierobežojums noteikts citu cilvēku (sabiedrības) interesēs. **Pašvaldība ir ne vien noteikusi personas tiesību ierobežojumus, bet arī izstrādājusi vīziju par attiecīgās teritorijas attīstīšanu visas sabiedrības interesēs.**

Nemot vērā to, ka publiskā vara ir ierobežojusi personas tiesības un likumiskās intereses, ST piemēroja samērīguma principu un vērtēja, vai ir ievērots saprātīgs līdzsvars starp sabiedrības un personas interesēm. Pārbaudot apstrīdētā plānojuma atbilstību samērīguma principam, ST izvērtēja, **vai apstrīdētais plānojums nenodarīja personas tiesībām un likumiskajām interesēm lielākus zaudējumus par tiem labumiem, ko iegūst sabiedrība.**

Vērtējot pieteikuma iesniedzēja situāciju, ST atzina, ka samērīguma aspektā ir būtiski šādi faktori:

- nekustamais īpašums tika iegādāts laikā, kad bija spēkā cits ģenerālpilāns;
- pieteikuma iesniedzējs iegādājās nekustamo īpašumu jau ar teritorijas plānojumā noteiktu izmantošanas aprobežojumu;
- pieteikuma iesniedzējam noteiktais īpašuma lietošanas aprobežojums tika saglabāts, nevis noteikts no jauna.

Līdz ar to ST atzina, ka pašvaldības rīcība, pieņemot apstrīdēto plānojumu, atbilst samērīguma principam un apstrīdētās tiesību normas atbilst Satversmes 105. pantam.

3.1.2. Spriedums lietā Nr. 2008-05-03

ST 2008. gada 12. novembra spriedums lietā Nr. 2008-05-03, ierosinātā pēc sabiedrības ar ierobežotu atbildību (turpmāk – SIA) konstitucionālās sūdzības, “Par Lažas pagasta padomes saistošo noteikumu Nr.6 “Liepājas rajona Lažas pagasta teritorijas plānojums 2007.–2019. gadam” Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu 3.2.8. punkta piektās daļas “d” apakšpunkta un 3.10.6. punkta piektās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam” ([ST, 2008-05-03](#))

Šajā lietā pieteicēja nevarēja veikt cūku fermu paplašināšanu, apbūvējot transformētos 20 hektārus tam piederošajos nekustamajos īpašumos.

ST vērtēja, vai pagasta padome ir pieļāvusi tādus būtiskus pārkāpumus, kas ļautu secināt, ka īpašuma tiesību ierobežojumi nav noteikti saskaņā ar likumu. Lai arī teritorijas plānošanā normatīvie akti pašvaldībai piešķir lielu rīcības brīvību (diskrecionāro varu), pašvaldības rīcības brīvība ir ierobežota ar ārējām robežām. **Teritorijas plānošanas procesā pašvaldībai ir jāizvērtē visi apstākļi, tostarp sabiedrības intereses, indivīdu tiesības, ekonomiskās attīstības perspektīvas un vides prasības.**

Vērtējot, vai apstrīdētās normas ir sagatavotas un pieņemtas pienācīgā kārtībā, ST pārbaudīja vairākus aspektus un izdarīja secinājumus (14. attēls).

Vai pašvaldība ir nodrošinājusi sabiedrisko apspriešanos

- Pat ja normatīvie akti neaizliedza reglamentēt būvniecību un paplašināšanu, pagasta padomei bija pienākums minēto jautājumu nodot sabiedriskajai apspriešanai

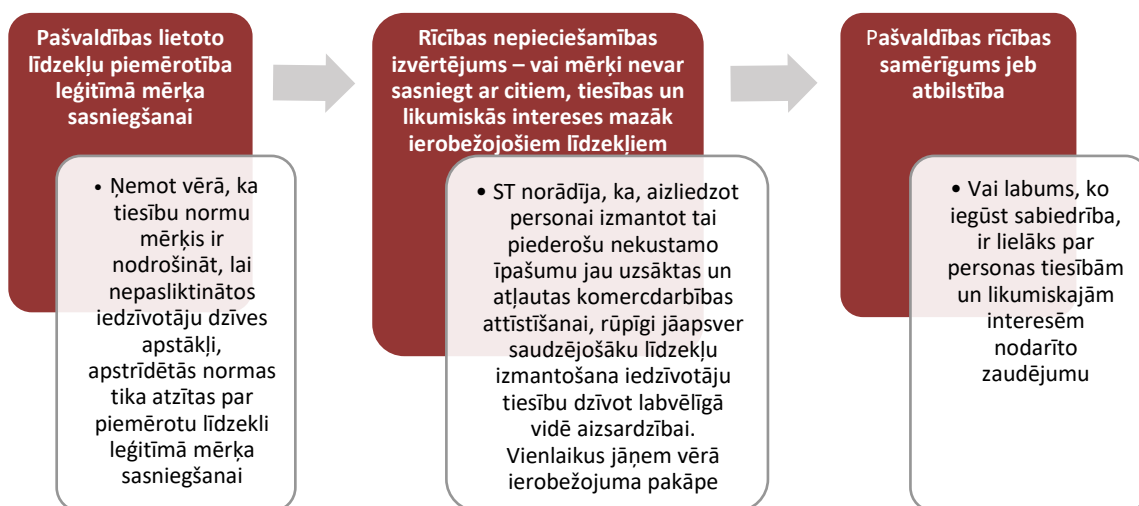
Vai sabiedrībai tika dota iespēja iepazīties ar pašvaldības lēmumu un izteikt par to savu viedokli

- Vai tika rīkoti sabiedriskās apspriešanas posmi
- Tā kā arī pēc 2007. gada 14. februāra, kad Lažas pagasta padome pieņēma minēto lēmumu, tika rīkots trešais un ceturtais sabiedriskās apspriešanas posms, pagasta iedzīvotājiem un citiem sabiedrības pārstāvjiem tika dota iespēja iepazīties ar minētā lēmuma būtību un izteikt savu viedokli par to

14. attēls. ST pārbaude un secinājumi lietā Nr. 2008-05-03

Avots: [ST, 2008-05-03](#)

ST izvērtējot, vai apstrīdētajās normās ietvertie ierobežojumi atbilst samērīguma principam, izmantoja noteiktus kritērijus (15. attēls).

15. attēls. Samērīguma principa izvērtējums lietā Nr. 2008-05-03

Avots: [ST, 2008-05-03](#)

ST lietā Nr. 2008-05-03 secināja, ka ierobežojuma pakāpe ir jāņem vērā, izvērtējot īpašuma tiesību ierobežojuma atbilstību samērīguma principam. Lietā būtisks bija fakts, ka Lažas pagasta padome, teritorijas plānojumā nosakot maksimālo cūku dzīvmasu uz konkrētu apbūves gabalu, bija ierobežojusi turpmāku cūku fermu paplašināšanu, nevis jau esošo cūku audzēšanas kompleksu darbību. Tādējādi ST izvērtēja, vai aizliegums paplašināt esošās un celt jaunas lopkopības fermas un cūku skaita ierobežojums atbilst samērīguma principam.

ST atzina, ka apstrīdētās normas ir piemērots līdzeklis leģitīmā mērķa sasniegšanai. Pārbaudot, vai mērķi nevar sasniegt ar citiem, tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, ST ņēma vērā, ka **ierobežojums ir samērīgs vienīgi tad, ja nav nekādu citu līdzekļu, kuri būtu tikpat iedarbīgi un kurus izvēloties pamattiesības tiktu ierobežotas mazāk jūtami** (sk. arī [ST, 2004-18-0106](#)). ST ir atzinusi, ka tā nevar stāties pašvaldības vietā un izvērtēt, kā labāk būtu risināmi vietēja rakstura jautājumi, ciktāl pašvaldības rīcība nav acīmredzami ļaunprātīga un tās pieņemtais normatīvais akts pēc sava satura atbilst tiesību normām ([ST, 2008-03-03](#)). Aizliedzot personai izmantot tai piederošu nekustamo īpašumu jau uzsāktas un atļautas komercdarbības attīstīšanai, kā arī nosakot tādu maksimāli atļauto cūku dzīvmasu uz vienu hektāru, kas faktiski personai liedz paplašināt savu komercdarbību, Lažas pagasta padomei

bija rūpīgi jāapsver, vai nepastāv saudzējošāki līdzekļi, ko varētu izmantot, lai aizsargātu pagasta iedzīvotāju tiesības dzīvot labvēlīgā vidē. Turklāt apstrīdētā norma vispār aizliedza jebkādu jaunu lopkopības fermu būvniecību un esošo fermu paplašināšanu pagastā.

Būtiskākie ST secinājumi attiecībā uz izpēti un nepieciešamību iegūt informāciju:

- pašvaldībai (pagasta padomei) bija pienākums veikt izpēti, lai noskaidrotu lopkopības fermu darbības ietekmi uz vidi. Piesardzības pasākumi jāveic un paredzētā darbība nepieciešamības gadījumā jāaizliedz tad, ja aizdomas par šīs darbības iespējamo negatīvo ietekmi uz vidi ir pamatotas;
- konkrētajā gadījumā Lažas pagasta padomei visupirms bija **jāpārlicinās par savu aizdomu pamatotību, iegūstot nepieciešamo informāciju**. Tikai pēc tam, ja tas būtu nepieciešams, tā varēja aizliegt jaunu lopkopības fermu celtniecību un esošo fermu paplašināšanu (**piesardzības un preventīvās darbības principi**). Jaunu fermu būvniecība vai esošo paplašināšana automātiski nenozīmē vides stāvokļa pasliktināšanos.

Būtiskākie ST secinājumi, kas tika izdarīti, vērtējot pagasta padomes darbības, lai noskaidrotu, kādu ietekmi uz vidi atstātu jaunu lopkopības fermu būvniecība un jau esošo fermu paplašināšana:

- pagasta padome ir ņēmusi vērā pagasta iedzīvotāju iesniegumā minētos apgalvojumus, taču nav izvērtējusi vairākos pieteikuma iesniedzējas iesniegumos pausto viedokli, kā arī nav analizējusi faktisko situāciju;
- **pašvaldībai bija jāmeklē risinājumi**, kā aizsargāt pagasta iedzīvotāju tiesības ar tādiem līdzekļiem, kas mazāk aizskartu pieteikuma iesniedzējas īpašuma tiesības;
- pašvaldībai, izstrādājot teritorijas plānojumu un ietverot tajā īpašuma tiesību aprobežojumus, ir jāievēro **tiesiskās paļāvības princips** un tās rīcībai jābūt konsekventai;
- **tikai pēc zinātniski pamatotas izpētes pašvaldība varētu apgalvot, ka nepastāv tāds līdzeklis, kas mazāk ierobežotu pieteikuma iesniedzējas īpašuma tiesības**.

Ņemot vērā to, ka pašvaldība nebija izraudzījusies saudzējošāko līdzekli legītimā mērķa sasniegšanai un apstrīdētajās normās ietvertie ierobežojumi neatbilst vienam no samērīguma kritērijiem, ST turpmāk neizvērtēja, vai labums, ko iegūst sabiedrība no pieteikuma iesniedzējas īpašuma tiesību ierobežojuma, ir lielāks par indivīda tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu. Tika atzīts, ka apstrīdētas normas neatbilst Satversmes 105. pantam.

3.1.3. Spriedums lietā Nr. 2009-09-03

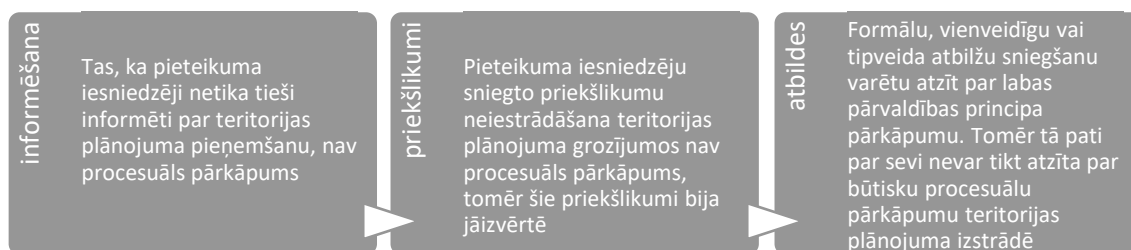
ST 2009. gada 19. novembra spriedums lietā Nr. 2009-09-03, ierosinātā pēc fizisko personu konstitucionālās sūdzības, "Par Rīgas domes 2005. gada 20. decembra saistošo noteikumu Nr. 34 "Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi" grafiskās daļas, kas noteic zemesgabala Kanāla ielā b/n (kadastra numurs 0100 128 2003) atrašanos apstādījumu un dabas teritorijā, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam un Teritorijas plānošanas likuma 3. panta 6. punktam" ([ST, 2009-09-03](#))

Privātpersonu tiesību uz īpašumu ierobežojums (tiešs un noteikts sabiedrības interesēs) tika noteikts ar vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu – teritorijas plānojumā paredzētā zemes gabala izmantošana liedza personām nekustamā īpašuma apbūves tiesības, tādējādi ierobežojot šo personu tiesības gūt visus iespējamus labumus no sava īpašuma.

ST norādīja: "Aizsargjoslu likuma tiesiskais regulējums, kas paredz vietējām pašvaldībām pienākumu teritorijas plānojumos noteikt applūstošajām teritorijām aizsargjoslu, pamatā pilda divas funkcijas – vides aizsardzības, kā arī īpašuma aizsardzības funkciju. Proti, ar aizsargjoslas palīdzību tiek aizsargāts gan attiecīgais ūdensobjekts no iespējamās nelabvēlīgās cilvēku

iedarbības, gan arī personu īpašums no iespējamiem apdraudējumiem, ko var izraisīt attiecīgais ūdensobjekts”.

Vērtējot pašvaldības rīcību – nekustamajam īpašumam iepriekš noteiktās atļautās izmantošanas maiņu –, ST atzina, ka **aizsargjoslu ietveršana teritorijas plānojumā nevar būt patvaļīga. Tiesību ierobežojums ir atbilstošs Satversmei, ja šādas aizsargjoslas noteikšana ir pienācīgi pamatota un balstīta uz objektīvi pārbaudītu informāciju. ST, vērtējot konkrēto ierobežojumu atbilstoši pamattiesību ierobežojuma pārbaudes metodoloģijai, atzina: lai īpašuma tiesību ierobežojumi būtu noteikti saskaņā ar likumu, pašvaldība teritorijas plānošanas procesā nedrīkst pieļaut tāds būtiskus pārkāpumus, kas novestu pie plānojumā noteiktās atļautās nekustamā īpašuma izmantošanas prettiesiskuma.** Būtiski ir tas, lai sabiedrības iesaistīšana būtu veikta atbilstoši normatīvo aktu prasībām un pieteikuma iesniedzējiem tiktu nodrošinātas tiesības piedalīties teritorijas plānojuma izstrādē. ST atzina, ka ne pašvaldības teritorijas plānojuma, ne tā grozījumu izstrādāšanas procesā nav pieļauti tādi procesuāli pārkāpumi, kas novestu pie plānojuma prettiesiskuma. Tātad īpašuma tiesību ierobežojums bija noteikts saskaņā ar likumu. **Par būtiskiem pārkāpumiem minētās lietas ietvaros netika atzīti vairāki apstākļi** (16. attēls).

16. attēls. Apstākļi, kas netika uzskatīti par būtiskiem pārkāpumiem lietā Nr. 2009-09-03

Avots: [ST, 2009-09-03](#)

Kaut arī pašvaldība nebija norādījusi, ST secināja, ka atbilstoši likumam “Par pašvaldībām” un Teritorijas plānošanas likumam, pieteikuma iesniedzēju pamattiesību ierobežojums varētu būt noteikts vietējās pašvaldības administratīvās teritorijas ilgtspējīgas attīstības interesēs. ST norādīja, ka pašvaldībai ir tiesības un vienlaikus arī pienākums, ņemot vērā visas līdzsvarojamās intereses, ar savu rīcību sasniegt ilgtspējīgu, kā arī teritorijas plānošanas principiem un faktiskajai situācijai atbilstošāko risinājumu. **Ilgspējības principa nodrošināšanas labad ST ir norādījusi uz precīzas, pilnīgas un aktuālas informācijas nepieciešamību teritorijas izstrādāšanas procedūras laikā** (17. attēls).

Ilgspējības princips:

teritorijas plānojuma izstrādāšanas procedūra ir reglamentēta ar mērķi nodrošināt to, ka plānošanas rezultātā tiek pieņemts izsvērts lēmums ar pienācīgu pamatojumu

šāda lēmuma pieņemšanai ir nepieciešama precīza, pilnīga un aktuāla informācija

17. attēls. Ilgtspējības principa nodrošināšana

Avots: [ST, 2009-09-03](#)

Minētajā lietā ST atbilstību samērīguma principam pārbaudīja, ņemot vērā nepārtrauktības un pēctecības principus. ST atzina, ka izvērtējums (vai pašvaldība atļauto izmantošanu ir mainījusi pamatoti) kalpo saprātīga līdzsvara noteikšanai starp pieteikuma iesniedzēju īpašuma tiesībām un pašvaldības tiesībām lemt par savas administratīvās teritorijas attīstību. Savukārt pašvaldība norādīja, ka ierobežojumu noteikšanas pamats bija normatīvie akti, kas regulē trokšņa līmeni. Tomēr ST atzina: tas, ka **trokšņa tiesiskais regulējums pamatā pilda cilvēka veselības aizsardzības funkciju, nenozīmē, ka pašvaldībai nebūtu jāsniedz pamatojums tam, kāpēc būvniecība īpašumā liedzama.** Trokšņa līmeni regulējošais normatīvais akts nevarēja būt par pamatu atļautās izmantošanas grozīšanai. ST atzina, ka, pašvaldībai ierobežojot personas pamattiesības, piemēram, pilnībā liedzot īstenot kādu saimniecisko darbību, **visu lietas faktisko apstākļu individuālam izvērtējumam attiecībā uz konkrētas teritorijas applūsuma iespējamību ir piešķirama vēl lielāka nozīme. Tā kā šāds individualizēts, pietiekami rūpīgs izvērtējums uz pietiekamas informācijas pamata netika veikts, ST secināja, ka teritorijas plānojums grozīts bez pamatojuma.**

ST atzina, ka plānotās (atļautās) izmantošanas grozīšana nebija atbilstoša pēctecības un nepārtrauktības principiem un **pašvaldība ir pārkāpusi Satversmes 105. pantu.**

3.1.4. Spriedums lietā Nr. 2012-20-03

ST 2013. gada 5. aprīļa spriedums lietā Nr. 2012-20-03, ierosinātā pēc juridiskas personas konstitucionālās sūdzības, "Par Aizputes novada domes 2012. gada 28. marta saistošo noteikumu Nr. 7 "Aizputes novada teritorijas plānojuma 2012.–2023. gadam grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi" 407.16.3., 434.23. un 572.6. apakšpunkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam" ([ST, 2012-20-03](#))

Šajā lietā ST vērtēja normas, kas paredzēja, ka pirms lielfermas būvniecības lauku teritorijā ir izstrādājams detālpļānojums, un atzina, ka **ST pienākums ir pārbaudīt, vai vietējā pašvaldība, izmantojot savu rīcības brīvību, nav nesamērīgi ierobežojusi Satversmē nostiprinātās personu pamattiesības netraucēti baudīt tiesības uz īpašumu.** Tā kā apstrīdētās normas paredzēja imperatīvu priekšnoteikumu pieteikuma iesniedzēja īpašuma tiesību īstenošanai, apstrīdētās normas uzskatāmas par Satversmes 105. pantā ietverto pamattiesību ierobežojumu.

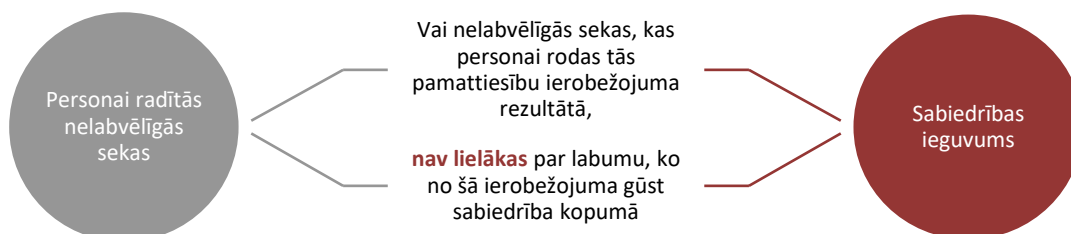
ST, atsaucoties uz savu praksi (sk. arī [ST, 2006-38-03](#); [ST, 2008-05-03](#); [ST, 2009-09-03](#)), atzina, ka vietējai pašvaldībai ir tiesības noteikt teritorijas plānojumā dažādus īpašuma tiesību aprobežojumus saskaņā ar teritorijas plānojumā paredzētajiem teritorijas attīstības virzieniem un sabiedrības vairākuma vēlmēm attiecībā uz teritorijas turpmāko attīstību. Līdz ar to pašvaldība bija tiesīga noteikt īpašuma tiesību ierobežojumus un tie tika noteikti saskaņā ar likumu.

Leģitīmais pamattiesību ierobežošanas mērķis izrietēja no normatīvajiem tiesību aktiem un pašvaldības autonomajām funkcijām, proti, pašvaldības pienākuma izstrādāt teritorijas plānojumu, kas teritorijas ilgtspējības interesēs citstarp paredzētu nekustamā īpašuma atļautās izmantošanas priekšnoteikumus. Līdz ar to tika atzīts, ka apstrīdētās normas atbilst leģitīmajam mērķim – citu personu tiesību aizsardzība. Būtisks ir ST secinājums lietā, ka **prasība izstrādāt detālpļānojumu nodrošina to, ka konkrētas teritorijas izmantošanas noteikšanā publiskās intereses tiek saskaņotas ar atsevišķu nekustamo īpašumu īpašnieku privāttiesiskajām interesēm.**

Vērtējot atbilstību samērīguma kritērijiem, ST atzina, ka **ierobežojums ir samērīgs ar tā leģitīmo mērķi, ja tiek nodrošināts saprātīgs līdzsvars starp personas pamattiesību ierobežojumu un sabiedrības interesēm.** Tāpat tika norādīts: ja ar konkrēto regulējumu leģitīmais mērķis tiek sasniegts, tad ierobežojums atbilst samērīguma principam un izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai.

ST secināja, ka pastāv acīmredzama cēloņsakarība starp apstrīdētajām normām un šo normu legītīmo mērķi – detālpārplānojums ir viens no teritorijas ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanas līdzekļiem. ST, atsaucoties uz savu praksi (sk. arī [ST, 2003-16-05](#)) atzina, ka “teritorijas plānojuma un detālpārplānojuma izstrādāšana ir reglamentēta, lai varētu identificēt un izsvērt dažādas intereses un noteikt, kurām no tām plānojumā dodama prioritāte. Šajā procesā ir jāpanāk visu iesaistīto pušu interešu līdzsvarošana un pēc iespējas plašākas sabiedrības interešu nodrošināšana”. **Detālpārplānojuma sabiedriskās apspriešanas mērķis ir gādāt par to, lai pati ieinteresētā sabiedrība, kurai vislabāk zināmi vietējie apstākļi, palīdz vietējai pašvaldībai atrast risinājumu, kas vislabāk atbilstu teritorijas ilgtspējīgas attīstības interesēm un taisnīgi līdzsvarotu nekustamā īpašuma īpašnieka un sabiedrības intereses.**

Izvērtējot pamattiesību ierobežojuma atbilstību legītīmajam mērķim, ST pārliecinājās, vai “nelabvēlīgās sekas, kas personai rodas tās pamattiesību ierobežojuma rezultātā, nebija lielākas par labumu, ko no šā ierobežojuma guva sabiedrība kopumā”. **ST noskaidroja lietā līdzsvarojamās intereses un to, kurām interesēm piešķirama prioritāte.** ST norādīja, ka lietā pārbaudāms, vai nelabvēlīgās sekas, kas personai rodas tās pamattiesību ierobežojuma rezultātā, **nav lielākas par labumu, ko no šā ierobežojuma gūst sabiedrība kopumā** (18. attēls).

18. attēls. Personai radītās nelabvēlīgās sekas un sabiedrības ieguvums

Avots: [ST, 2012-20-03](#)

ST noteica, ka, pārbaudot atbilstību samērīguma kritērijiem, ir vērtējama apstrīdēto normu atbilstība konstitucionālajā sūdzībā minētajiem teritorijas plānošanas principiem – **pārticības principam, vienlīdzīgu iespēju principam, savstarpējās saskaņotības principam.** ST atzina, ka apstrīdētās normas nepārkāpj un neskar minētos principus (kas noteikti teritorijas plānošanu regulējošos normatīvajos tiesību aktos).

Atzīstot, ka minētie principi nav pārkāpti, ST pārbaudīja, vai vietējā pašvaldība, izmantojot savu rīcības brīvību, nav nesamērīgi ierobežojusi Satversmē nostiprinātās personu pamattiesības netraucēti baudīt tiesības uz īpašumu. **ST secināja:**

- nav iespējams sabiedrības intereses aizsargāt ar citiem, personas tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem;
- apstrīdētajās normās noteiktie ierobežojumi neliedz nekustamo īpašumu īpašniekiem baudīt tiesības uz īpašumu, bet tikai paredz priekšnoteikumu šo tiesību līdzsvarošanai ar citu personu tiesībām;
- **apstrīdētās normas ir nepieciešamas, lai iespēju robežās nodrošinātu līdzsvaru starp vietējās pašvaldības, valsts, ieinteresētās sabiedrības un atsevišķu nekustamo īpašumu īpašnieku interesēm;**
- sabiedrības labums no apstrīdētajām normām ir lielāks par atsevišķa nekustamā īpašuma īpašnieka tiesībām nodarīto kaitējumu.

Līdz ar to apstrīdētās normas tika atzītas par atbilstošām Satversmes 105. pantam.

3.1.5. Spriedums lietā Nr. 2014-04-03

ST 2014. gada 10. oktobra spriedums lietā Nr. 2014-04-03, ierosinātā pēc SIA konstitucionālās sūdzības "Par Rīgas domes 2013. gada 18. jūnija saistošo noteikumu Nr. 221 "Kultūras un atpūtas parka "Mežaparks" teritorijas izmantošanas un apbūves saistošie noteikumi" 55. un 56. punkta, kā arī pielikuma Nr. 1 "Teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana", ciktāl tie attiecas uz nekustamā īpašuma Pāvu ielā 10, Rīgā (kadastra Nr. 0100 095 0003) plānoto (atļauto) izmantošanu, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam" ([ST, 2014-04-03](#))

ST atzina, ka "detālplānojums ir viens no instrumentiem, kas nodrošina sabiedrības un valsts intereses saskaņotību ar nekustamo īpašumu īpašnieku interesēm". Šajā lietā ar lokālplānojumu tika ierobežotas pieteikuma iesniedzējas tiesības uz īpašumu. Lietas ietvaros tika vērtēts jautājums par konkrēta zemes gabala plānoto (atļauto) izmantošanas veidu.

ST izvērtēja lokālplānojuma pieņemšanas procedūras tiesiskumu un norādīja: uzskatīt, ka **apstrīdētais plānojums noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, var tad, ja teritorijas plānošanas procesā nav pieļauti būtiski pārkāpumi.** ST atzina, ka par būtisku teritorijas plānošanas pārkāpumu ir uzskatāms tāds pārkāpums, kam raksturīgas vairākas pazīmes (19. attēls).

Tāds pārkāpums, kura rezultātā pieņemts citāds, nevis tāds lēmums, kāds būtu bijis, ja procedūra tiktu ievērota

- Par būtisku teritorijas plānojuma izstrādes kārtības pārkāpumu nav uzskatāma terminoloģijas kļūda
- Pašvaldība nebija pieļāvusi tādus teritorijas plānošanas procesa pārkāpumus, kuri varētu būtiski ietekmēt lokālplānojuma saturu

Ir būtiski pārkāptas sabiedrības tiesības izteikt savu viedokli par iespējamo teritorijas plānojumu tā publiskās apspriešanas laikā

- Pašvaldībai ir pienākums būt par objektīvu un neitrālu institūciju, kuras uzdevums ir uzklaut un taisnīgi izvērtēt visus ieinteresēto pušu viedokļus par atbilstošāko un piemērotāko konkrētas teritorijas attīstības veidu
- Pašvaldībai nav jāvadās no personu izteiktajiem priekšlikumiem vai iesniegtajiem iebildumiem un nav tie mehāniski jāietver attiecīgajā teritorijas attīstības plānošanas dokumentā
- Pašvaldībai saņemtie priekšlikumi ir rūpīgi jāizvērtē, vadoties no lietderības apsvērumiem, un to noraidīšanas gadījumā jāsniedz pietiekama argumentācija

Pieļauti citi teritorijas plānošanas principu pārkāpumi

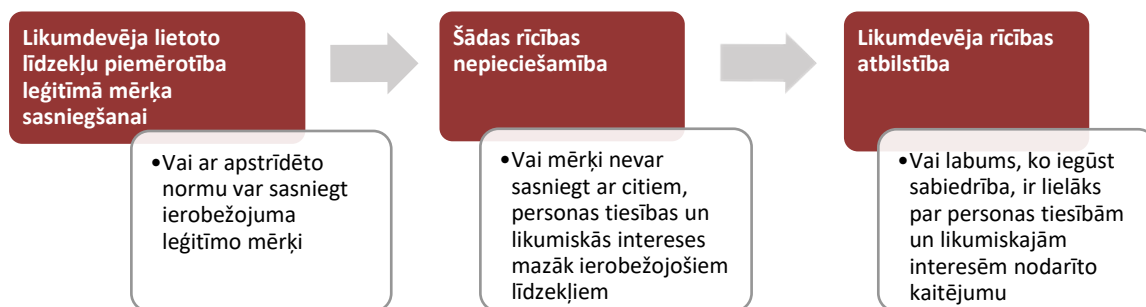
19. attēls. Būtisks teritorijas plānošanas pārkāpums lietā Nr. 2014-04-03

Avots: [ST, 2014-04-03](#)

Tā kā izskatāmajā lietā teritorijas plānošanas process vēl nebija noslēdzies, pieteikuma iesniedzējai, iegādājoties nekustamo īpašumu pirms šā procesa pilnīgas pabeigšanas, nebija pamata paļauties uz to, ka tiks noteikts tai vēlams teritorijas izmantošanas veids. Turklāt **pašvaldība bija ievērojusi teritorijas plānošanas principus**, un tādējādi tika atzīts, ka apstrīdētajās normās ietvertais īpašuma tiesību ierobežojums ir noteikts saskaņā ar likumu.

ST lietā norādīja, ka **"pašvaldībai ir tiesības un vienlaikus arī pienākums, ņemot vērā visas līdzsvarojamās intereses, ar savu rīcību sasniegt ilgtspējīgu, kā arī teritorijas plānošanas principiem un faktiskajai situācijai atbilstošāko risinājumu"**. Plānošanas mērķis ir veidot ilgtspējīgas sabiedrības attīstības nosacījumus, savukārt ilgtspējīgu attīstību raksturo ne tikai kompakta apdzīvoto vietu struktūra, bet arī pilsētu ekosistēmu saglabāšana.

Izvērtējot pamattiesību ierobežojuma samērīgumu ar leģitīmo mērķi, ST pārbaudīja likumdevēja izraudzīto līdzekļu piemērotību leģitīmā mērķa sasniegšanai, attiecīgās rīcības nepieciešamību un likumdevēja rīcības atbilstību (20. attēls).

20. attēls. Pamattiesību ierobežojuma un leģitīmā mērķa samērīguma pārbaude

Avots: [ST, 2014-04-03](#)

ST atzina, ka izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai – “apstrīdētās normas pieļauj tādu publiskās infrastruktūras objektu būvniecību, kuri varētu tikt izmantoti plašākas sabiedrības vajadzību apmierināšanai”, un “šādi tiek risināta publiskās infrastruktūras objektu trūkuma problēma parka teritorijā”.

Izvērtējot, vai izraudzītie līdzekļi ir nepieciešami leģitīmā mērķa sasniegšanai, ST pārbaudīja, vai leģitīmo mērķi nav iespējams sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem. **Vienlaikus ST norādīja, ka tā nevar darboties likumdevēja un valsts pārvaldes vietā** (sk. arī [ST, 2004-18-0106](#)). ST norādīja:

- lietas ietvaros tika vērtēts jautājums par konkrēta zemes gabala plānotās (atļautās) izmantošanas veidu, nevis par to, kur citur Mežaparka teritorijā labāk attīstīt noteikta veida infrastruktūru;
- **pieteikuma iesniedzējas norādītie argumenti, ka parka teritoriju var veidot citās vietās, uzskatāmi par lietderības apsvērumiem, kuru pārvērtēšana nav piekritīga ST;**
- izraudzītie līdzekļi ir nepieciešami leģitīmā mērķa sasniegšanai.

Pārbaudot to, vai pamattiesību ierobežojums atbilst tā leģitīmajam mērķim, **ST izvērtēja, vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu:**

- **ST lietā vērtēja līdzsvaru starp divām konkurējošām vērtībām** – pieteikuma iesniedzējas tiesības gūt pēc iespējas lielāku labumu no sava īpašuma un nepieciešamība aizsargāt sabiedrības tiesības uz dzīvi labvēlīgā vidē;
- apstrīdētajās normās noteiktais ierobežojums nekustamo īpašumu nepadara par bezvērtīgu, bet tikai samazina tā tirgus cenu;
- ST atzina, ka **lēmējinstāncija, pieņemot lokālplānojumu, ir vērtējusi lietderības apsvērumus par to, kurai no iepriekš minētajām interesēm dodama priekšroka;**
- ST attiecīgo **ierobežojumu varētu atzīt par nesamērīgu vienīgi tad, ja tas būtu acīmredzami nepiemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai.**

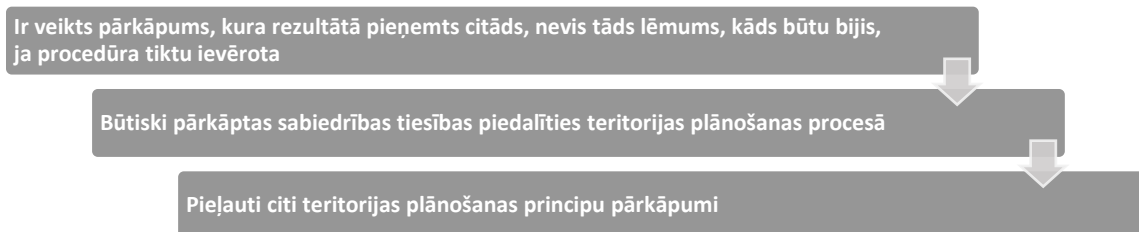
ST konkrētajā gadījumā piekrita tam, ka sabiedrības ieguvums ir lielāks par pieteikuma iesniedzējas interesēm nodarīto kaitējumu. Sabiedrības tiesības uz dzīvi labvēlīgā vidē prasa noteikt ierobežojumus Mežaparka teritorijas izmantošanai. Labumu no šādiem ierobežojumiem gūst visa sabiedrība, bet iespējamā privātmāju apbūve Mežaparka teritorijā dotu labumu vienīgi atsevišķām personām. Līdz ar to tika atzīts, ka pamattiesību ierobežojums atbilst tā leģitīmajam mērķim, kā arī samērīguma principam un līdz ar to atbilst Satversmes 105. pantam.

3.1.6. Spriedums lietā Nr. 2018-17-03

ST 2019. gada 16. maija spriedums lietā Nr. 2018-17-03, ierosinātā pēc Administratīvās rajona tiesas pieteikuma, "Par Rīgas domes 2006. gada 7. februāra saistošo noteikumu Nr. 38 "Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi" 459. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam" ([ST, 2018-17-03](#))

Šajā lietā ar teritorijas plānojumu tika noteikts liegums izveidot pilsētas vēsturiskajā centrā azartspēļu vietas, tādējādi aizskarot tiesības uz Satversmes 105. pantā noteiktajām tiesībām uz īpašumu. Apstrīdētā norma noteica absolūtu aizliegumu.

ST norādīja, ka **par būtiskiem pārkāpumiem teritorijas plānošanas procesā uzskatāmi pārkāpumi**, kuri atbilst vairākām pazīmēm (21. attēls).

21. attēls. Būtiski pārkāpumi teritorijas plānošanas procesā

Avots: [ST, 2018-17-03](#)

Par pašvaldības rīcības brīvību

ST ir secinājusi, ka Satversmes 105. pants, kā arī normatīvie akti teritorijas plānošanas jomā piešķir pašvaldībai rīcības brīvību noteikt tās teritorijas plānojumā darbību prioritāti, attīstības virzienus un sasniedzamos mērķus, kuru labad nepieciešams paredzēt īpašuma tiesību izmantošanas priekšnoteikumus. Šāda rīcības brīvība nav neierobežota. Lietas secinājumos tika norādīts, ka **nemams vērā ir gan vēsturiskā centra aizsardzības tiesiskais regulējums, gan azartspēļu organizēšanas tiesiskais regulējums. Ar Satversmes 105. pantu pašvaldībai piešķirtās rīcības brīvības tiesības nav neierobežotas.**

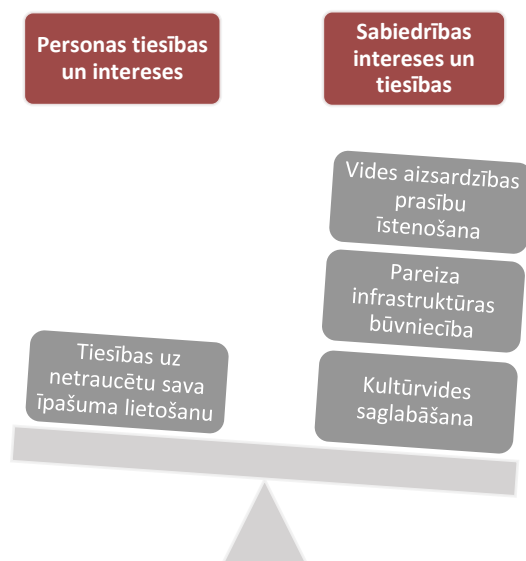
Par vadlīnijām rīcības brīvības pareizai, adekvātai izmantošanai teritorijas plānošanas jomā kalpo:

- vispārējie tiesību principi;
- valsts pārvaldes principi;
- teritorijas plānošanas principi.

ST secināja, ka apstrīdētā norma ir izdota, pamatojoties uz likumdevēja piešķirto pilnvarojumu, un ir pietiekami skaidra un saprotama. Līdz ar to apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums ir noteikts saskaņā ar likumu.

ST secināja, ka **"pilsētvides arhitektoniskā forma nav nošķirama no tās sociālās nozīmes un pielietojuma.** Vēsturiskā centra īpašie saglabāšanas, aizsardzības un attīstīšanas noteikumi attiecināmi ne tikai uz pilsētas un tajā esošo kultūrvēsturisko vērtību vizuāli uztveramo daļu, bet arī uz **to saturisko, nemateriālo aspektu, lai nodrošinātu visaptverošu vēsturiskā centra saglabāšanu, aizsardzību un arī ilgtspējīgu attīstību**". Vienlaikus ST uzsvēra, ka "teritorijas plānojumam piemīt īpašumu ierobežojošs sociāls aspekts, kas nostiprināts Satversmes 105. panta otrajā teikumā un sašaurina īpašuma tiesības".

Atsevišķu personu tiesības uz netraucētu īpašuma lietošanu nav absolūtas. ST šajā lietā atzinusi, ka **pamattiesību ierobežojuma pamatā ir jābūt apstākļiem un argumentiem, kādēļ tas vajadzīgs** (22. attēls).

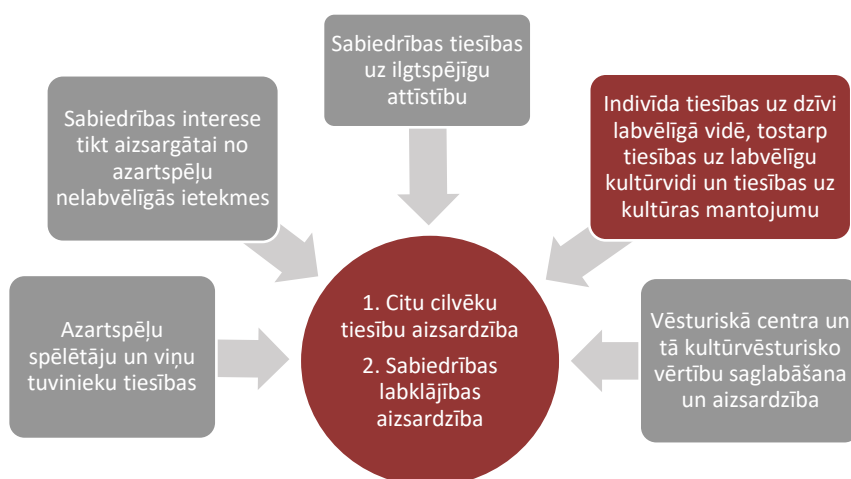

22. attēls. Apstākļi un argumenti pamattiesību ierobežošanai

Avots: [ST, 2018-17-03](#)

ST ir atzinusi, ka ilgtspējīgu attīstību citstarp raksturo arī pilsētu ekosistēmu saglabāšana. Pašvaldības uzdevums ir, izšķiroties par konkrētiem risinājumiem teritorijas plānojumā, nodrošināt indivīdiem labākus dzīves apstākļus pilsētvidē un uzlabot dzīves kvalitāti. Līdz ar to pašvaldībai ir jānodrošina līdzsvars starp azartspēļu kā izklaides pasākumu organizēšanu un sabiedrības interesēm, tostarp personu tiesību aizsardzību (sk. arī [ST, 2009-09-03](#); [ST, 2014-04-03](#)).

ST secināja, ka apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums ir noteikts vairāku tādu aizsargājamo tiesību un interešu dēļ, kuras kopumā var tikt aptvertas ar diviem leģitīmiem mērķiem (23. attēls).

23. attēls. Lietā aizsargājamās tiesības un intereses

Avots: [ST, 2018-17-03](#)

Būtisks ir ST secinājums, ka **aizsargājamās sabiedrības intereses nevar tikt skatītas sašaurināti, attiecinot tikai uz to sabiedrības daļu, kas dzīvo vēsturiskā centra teritorijā**, jo to apmeklē gan citi Rīgas un visas Latvijas iedzīvotāji, gan tūristi, kuru priekšstats par Rīgu un Latviju visupirms veidojas, iepazīstoties ar centrālo pilsētas daļu.

Vērtējot to, vai leģitīmo mērķi var sasniegt arī citādi, ST uzsvēra, ka alternatīvu risinājumu iespējamā eksistence pati par sevi nepadara izvērtējamo normu par tiesiski nepamatotu (sk. arī [ST, 2010-01-01](#); [ST, 2013-19-03](#)). ST atzina, ka “nepastāv tādi alternatīvi līdzekļi, kas ierobežotu personas pamattiesības mazāk nekā apstrīdētajā normā noteiktais ierobežojums un ļautu sasniegt šā ierobežojuma leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē”.

Savukārt noskaidrojot lietā **līdzsvarojamās intereses un to, kurai no šīm interesēm būtu piešķirama prioritāte, ST par salīdzināmām noteica:**

- azartspēļu organizatora tiesības veikt komercdarbību un gūt no tās labumu;
- leģitīmo mērķu aptvertās intereses, tostarp indivīda tiesības uz dzīvi labvēlīgā vidē un sabiedrības tiesības uz ilgtspējīgu attīstību;
- pašvaldība kā **lēmējinstītūcija, pieņemot plānojumu, ir vērtējusi lietderības apsvērumus** par to, kurām no iepriekš minētajām interesēm dodama priekšroka. ST attiecīgo ierobežojumu varētu atzīt par nesamērīgu vienīgi tad, ja tas nebūtu piemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai (sk. arī [ST, 2014-04-03](#)).

Izskatāmajā lietā ST noteica, ka “**liela nozīme ir citu cilvēku tiesībām un sabiedrības labklājības interesēm**. Apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums skar atsevišķus komersantus, bet ar leģitīmo mērķi aizsargātās tiesības un intereses attiecas uz daudz plašāku personu loku un labumu no šā ierobežojuma gūst visa sabiedrība”. ST secināja, ka sabiedrības ieguvums no apstrīdētajā normā noteiktā pamattiesību ierobežojuma ir lielāks par nelabvēlīgajām sekām, ko šā ierobežojuma dēļ cieš atsevišķa persona, un atzina, ka “pašvaldība kā lēmējinstītūcija, pieņemot vēsturiskā centra plānojumu, ir vērtējusi lietderības apsvērumus par to, kurām no iepriekš minētajām interesēm dodama priekšroka. ST attiecīgo ierobežojumu varētu atzīt par nesamērīgu vienīgi tad, ja tas nebūtu atbilstošs leģitīmā mērķa sasniegšanai”.

Līdz ar to apstrīdētā norma tika atzīta par atbilstošu Satversmes 105. panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam.

3.2. Teritorijas plānojuma atbilstība Satversmes 115. pantam

Pētījumā ir aptverti seši ST spriedumi lietās, kurās vērtēta plānojuma atbilstība Satversmes 115. pantam – procesuālās prasības attiecībā uz teritorijas plānojuma izstrādi un materiālo tiesību normās ietvertās prasības attiecībā uz vides aizsardzību (3.tabula).

Lietas, kurās vērtēta teritorijas plānojuma atbilstība Satversmes 115. pantam

Avots: [ST, 2006-09-03](#); [ST, 2007-11-03](#); [ST, 2007-12-03](#); [ST, 2010-56-03](#); [ST, 2013-19-03](#); [ST, 2016-24-03](#)

Lietas numurs	Atbilstība Satversmes 115. pantam	Procesuālās prasības attiecībā uz teritorijas plānojuma izstrādi	Materiālo tiesību normās ietvertās prasības attiecībā uz vides aizsardzību	ST vērtējums
2006-09-03	–	–	Lietā vērtēta plānojuma daļas atbilstība materiālajām tiesību normām.	Teritorijas plānojums, kas paredz apbūvi potenciāli applūstošā teritorijā, neatbilst normatīvajiem tiesību aktiem un Satversmes 115. pantam.
2007-11-03	<ul style="list-style-type: none"> Vai ir ievērota normatīvajos aktos noteiktā teritorijas plānojuma izstrādes un pieņemšanas kārtība? Vai atbilstoši normatīvajos aktos reglamentētajam teritorijas plānošanas līmenim un veidam ir noteikta teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana un tās aprobežojumi? 	<ul style="list-style-type: none"> Vai un kā ir veikts stratēģiskais novērtējums? Vai ir notikusi plānojuma sabiedriskā apspriešana? Vai ir saņemti nepieciešamie atzinumi no attiecīgajām institūcijām? 	–	<ul style="list-style-type: none"> Veicot apstrīdētā plānojuma stratēģisko novērtējumu, ir pieļauts būtisks procesuālais pārkāpums. Pašvaldība bija pārsniegusi savas rīcības brīvības robežas. Nebija ievērota noteikumos paredzētā atzinumu saņemšanas un izvērtēšanas kārtība – tas tika atzīts par būtisku procesuālu pārkāpumu.
2007-12-03	<p>Satversmes 115. pantā noteiktie valsts pienākuma aspekti:</p> <ul style="list-style-type: none"> pienākums rūpēties par vides stāvokļa saglabāšanu; pienākums uzlabot vides stāvokli. 	–	ST skaidroja, vai ir pieļaujama tāda situācija, ka teritorija ar applūdinājuma varbūtību vismaz reizi 100 gados novada teritorijas plānojumā tiek noteikta par pilnībā vai daļēji apbūvējamu.	Teritorijas plānojuma daļa, kas paredzēja Lielā Baltežera teritoriju ar applūdinājuma varbūtību vismaz reizi 100 gados apbūvi, tika atzīta par neatbilstošu Aizsargjoslu likuma 37. panta pirmās daļas 4. punktam un tātad arī Satversmes 115. pantam.
2010-56-03	<ul style="list-style-type: none"> ST uzskatīja, ka Sakas pagasta teritorijas plānojuma izstrādes un apstiprināšanas procesuālie aspekti ir cieši saistīti ar jautājumu par plānojuma atbilstību materiālajām vides tiesību normām. 	<ul style="list-style-type: none"> Vai stratēģiskais novērtējums attiecībā uz plānotās (atļautās) izmantošanas ietekmi uz dabas liegumu bija veikts pienācīgi? Vai sabiedrība bija pienācīgi un saprotamā veidā iepazīstināta ar 	–	Dabas liegumam “Ziemeupe” piegulošā Akmeņraga meža daļās paredzētās apbūves iespējas un to ietekme uz dabas liegumu un vidi kopumā nav izvērtēta ne stratēģiskā novērtējuma veikšanas laikā, ne sabiedriskās apspriešanas ietvaros.

Lietas numurs	Atbilstība Satversmes 115. pantam	Procesuālās prasības attiecībā uz teritorijas plānojuma izstrādi	Materiālo tiesību normās ietvertās prasības attiecībā uz vides aizsardzību	ST vērtējums
	<ul style="list-style-type: none"> Sakas pagasta teritorijas plānojuma atbilstība procesuālajām un materiālajām tiesību normām tika izvērtēta kopsakarā. 	<ul style="list-style-type: none"> risinājumu, kas pieļauj apbūvi dabas liegumā? Vai, lemjot par teritorijas plānojuma apstiprināšanu, pašvaldība nav pārsniegusi tai piešķirtās rīcības brīvības robežas? 		
2013-19-03	<ul style="list-style-type: none"> Vai ir ievērota normatīvajos aktos noteiktā teritorijas plānojuma izstrādes un pieņemšanas kārtība? Vai atbilstoši normatīvajos aktos reglamentētajam teritorijas plānošanas līmenim un veidam ir noteikta teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana un tās aprobežojumi? 	<ul style="list-style-type: none"> Vai vides pārskatā ir noteikta (identificēta) plānojuma iespējamā būtiskā ietekme uz vidi? Vai notikusi apspriešanās ar sabiedrību un plānošanas procesā iesaistītajām iestādēm? Vai pirms teritorijas plānojuma apstiprināšanas pienācīgi izvērtēta apstrīdētajām teritorijām noteiktās plānotās (atļautās) izmantošanas ietekme uz Natura 2000 teritorijām, ievērojot šo teritoriju aizsardzības mērķus? 	–	Pāvilostas novada saistošie noteikumi ir atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 115.pantam.
2016-24-03	Lēmumam, kas saistīts ar vides izmantošanu, jābūt pieņemtam un īstenotam efektīvas vides aizsardzības (pārvaldības) sistēmas ietvaros.	<ul style="list-style-type: none"> Vai teritorijas plānošanas procesā ir pieļauti būtiski pārkāpumi? Vai ir ievērota normatīvajos aktos noteiktā teritorijas plānojuma pieņemšanas kārtība? 	–	Pašvaldība, pieņemot apstrīdēto normu, ir rīkojusies tai likumdevēja piešķirtās rīcības brīvības ietvaros.

3.2.1. Sprieduma lietā Nr. 2006-09-03

ST 2007. gada 8. februāra spriedums lietā Nr. 2006-09-03, ierosinātā pēc fizisko personu konstitucionālajām sūdzībām, "Par Garkalnes pagasta padomes teritorijas plānojuma daļas, kas paredz Lielā Baltezera applūstošās teritorijas apbūvi, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 115. pantam" ([ST, 2006-09-03](#))

Lietā skartas vides intereses – palieņu pļavu nozīme ezera ekosistēmā, pļavu kalpošana par aizsargbarjeru pret ārējo apstākļu kaitīgo iedarbību, ezera degradāciju, plūdu negatīvo seku novēršanas funkcija, kā arī augāju joslas kā starp apbūvi un Lielo Baltezeru esošas buferjoslas nozīme u. c.

Būtiskākie ST secinājumi:

- **Aizsargjoslu likuma 37. panta pirmās daļas 4. punkta izpratne, saskaņā ar kuru ir iespējama applūstošo teritoriju uzbēršana nolūkā celt ēkas un būves, ir pretrunā ar to mērķi, kāds tika izvirzīts, pieņemot šo normu.**
- Pašvaldībai ir jāvadās no apsvēruma, ka veikt applūstošās teritorijas uzbēršanu nolūkā to apbūvēt ir aizliegts (izņemot īslaicīgas lietošanas būves un mazēkas lauku apvidū).
- Norma neliedz veikt applūstošās teritorijas uzbēršanu vai aizsargbūvju celtniecību nolūkā aizsargāt no plūdiem ēkas un būves, kas tur atradās pirms šīs normas spēkā stāšanās. Šajā gadījumā atļaujas teritorijas uzbēršanai vai aizsargbūvju celšanai izsniedzamas tādā veidā, lai ar minētajām darbībām pēc iespējas mazāk tiktu pārveidotas applūstošās teritorijas.

ST atzina, ka Garkalnes pagasta teritorijas plānojums, kas paredz apbūvi potenciāli applūstošā teritorijā, neatbilst Aizsargjoslu likuma 37. panta pirmās daļas 4. punktam un Satversmes 115. pantam.

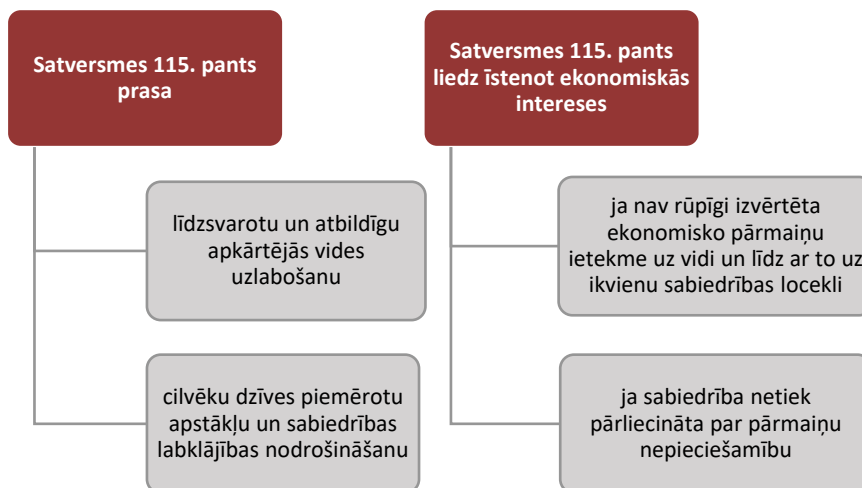
3.2.2. Spriedums lietā Nr. 2007-11-03

ST 2008. gada 17. janvāra spriedums lietā Nr. 2007-11-03, ierosinātā pēc biedrības pieteikuma, "Par Rīgas teritorijas plānojuma daļas 2006.–2018. gadam, kas attiecas uz Rīgas brīvostas teritoriju, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 115. pantam" ([ST, 2007-11-03](#))

Pieteikuma iesniedzēja norādīja, ka teritorijas plānojuma daļa, kas attiecas uz Rīgas brīvostas teritoriju, ir pretrunā ar Satversmes 115. pantu – izstrādājot plānojumu, esot pieļauti vairāki būtiski procesuālo un materiālo tiesību pārkāpumi, un plānojuma piemērošanas rezultātā varot tikt nodarīts neatgriezenisks kaitējums videi. Rīgas brīvostas teritorijā tiek veiktas darbības, kas nav pieļaujamas, kamēr attiecīgajai teritorijai nav veikts stratēģiskais novērtējums normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

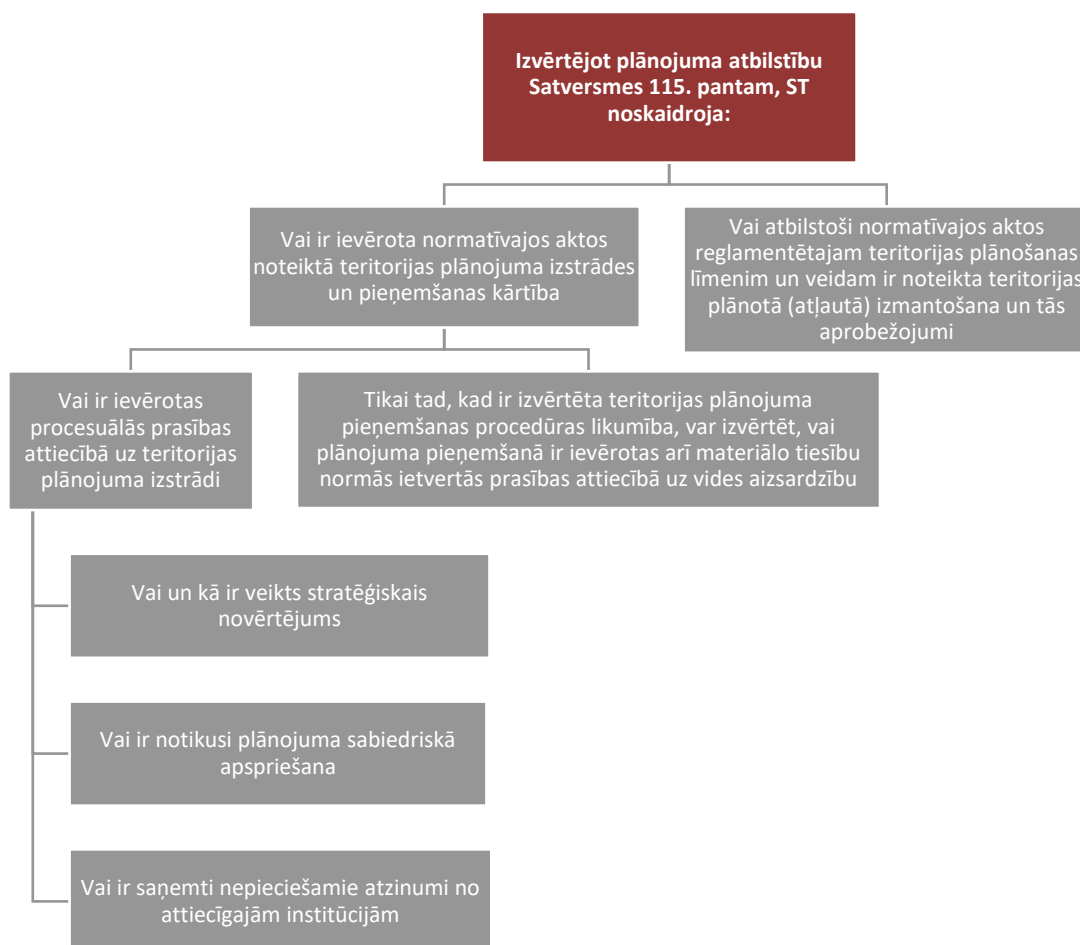
Vērtējot iespējamās Satversmes 115. panta pārkāpumus, jālīdzsvaro sabiedrības ieinteresētība dzīvot labvēlīgā vidē, no vienas puses, un saimnieciskās attīstības veicināšana, no otras puses. ST secināja, ko Satversmes 115. pants prasa un attiecīgi kādos gadījumos liedz īstenot ekonomiskās intereses (24. attēls).

Izvērtējot teritorijas plānojuma tiesiskumu, jāpārlicinās, vai tas ir noteiktā kārtībā izstrādāts un apstiprināts un vai tas atbilst normatīvajiem aktiem. Būtisku pārkāpumu pieļaušana teritorijas plānošanā nozīmē, ka teritorijas plānojums vai tā daļa nav pieņemta pienācīgā kārtībā. Izvērtējot plānojuma atbilstību Satversmes 115. pantam, ST noskaidroja, **vai ir ievērota normatīvajos aktos noteiktā teritorijas plānojuma izstrādes un pieņemšanas kārtība un vai atbilstoši normatīvajos aktos reglamentētajam teritorijas plānošanas līmenim un veidam ir noteikta teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana un tās aprobežojumi** (25. attēls).

24. attēls. Satversmes 115. panta saturs

Avots: [ST, 2007-11-03](#)

25. attēls. Teritorijas plānojuma tiesiskuma pārbaude

Avots: [ST, 2007-11-03](#)

Šajā lietā ST norādīja, ka **stratēģiskā novērtējuma neveikšana vai nepienācīga veikšana** gadījumos, kad šāds novērtējums ir nepieciešama plānošanas dokumenta pieņemšanas procesa sastāvdaļa, **var tikt uzskatīta par būtisku procesuālu pārkāpumu. Ar stratēģiskā novērtējuma starpniecību tiek īstenots viens no vides politikas pamatprincipiem – piesardzības princips.**

Attiecībā uz stratēģisko novērtējumu ST vērtēja:

- vai stratēģiskais novērtējums ir veikts atbilstoši normatīvo aktu prasībām – vai ir apkopota un izvērtēta nepieciešamā un pieejamā informācija, lai prognozētu šā plānošanas dokumenta īstenošanas iespējamo ietekmi uz vidi un varētu noteikt Rīgas brīvo teritorijas plānoto (atļauto) izmantošanu;
- vai normatīvais regulējums ļauj detalizētāku Rīgas brīvo teritorijas stratēģisko novērtējumu veikt Rīgas brīvo teritorijas attīstības programmas izstrādes ietvaros;
- vai šāda rīcība ir pieļaujama, ņemot vērā Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju jeb *Natura 2000* teritoriju esību Rīgas brīvo teritorijā un tai piegulošajās teritorijās.

ST atzina, ka, veicot apstrīdētā plānojuma stratēģisko novērtējumu, ir pieļauts būtisks procesuālais pārkāpums, jo:

- vides pārskatā nebija noteikta, aprakstīta un novērtēta attiecīgajā plānošanas stadijā nepieciešamā informācija;
- apstrīdētā teritorijas plānojuma stratēģiskais novērtējums nebija veikts atbilstoši likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” prasībām.

ST uzsvērusi, ka pilnīga un detalizēta stratēģiskā novērtējuma veikšana attiecībā uz apstrīdēto plānojumu ir īpaši būtiska, ņemot vērā to, ka gandrīz visa teritorija atzīta par ražošanas teritoriju un tajā ietilpst arī divas īpaši aizsargājamas dabas teritorijas. Ja paredzētā darbība vai plānošanas dokumenta īstenošana negatīvi ietekmē *Natura 2000* teritoriju, to īstenot drīkst tikai tādos gadījumos, kad tas ir vienīgais risinājums un nepieciešams sabiedrībai nozīmīgu interešu, arī sociālo vai ekonomisko interešu, apmierināšanai, turklāt, pieļaujot šāda plānošanas dokumenta īstenošanu, jānosaka kompensācijas pasākumi attiecībā uz *Natura 2000* teritorijām. **Fakts, ka *Natura 2000* teritorija atrodas ostas teritorijā vai tai līdzās, neapdraud *Natura 2000* teritoriju, ja tiek ievēroti vides un dabas aizsardzības normatīvie akti, tostarp prasības, kas attiecas uz stratēģiskā novērtējuma un ietekmes uz vidi novērtējuma veikšanu.**

Ja tiek konstatēts, ka plāns var negatīvi ietekmēt šīs teritorijas, “taču alternatīvi risinājumi nav iespējami, jo plāns ir nepieciešams sabiedrības interešu, tostarp ekonomisko interešu, apmierināšanai, tad ir jāizstrādā kompensējošie mehānismi, lai nodrošinātu *Natura 2000* teritoriju aizsardzību, pienācīgi pārliecinoties, ka tas negatīvi neietekmēs attiecīgo teritoriju”.

ST atzina, ka pašvaldība ir pārsniegusi savas rīcības brīvības robežas, jo, pieņemot apstrīdēto plānojumu:

- nebija vērtējusi tā ietekmi uz *Natura 2000* teritorijām;
- nebija ņēmusi vērā to, ka, izstrādājot Rīgas brīvo teritorijas attīstības programmu, vairs nebūs iespējams veikt adekvātu izvērtējumu un paredzēt kompensējošos mehānismus.

Teritorijas plānojuma izstrādes procesa pārkāpums var tikt atzīts par būtisku:

- ja kompetentās institūcijas nav varējušas sniegt atzinumu plānošanas dokumenta izstrādātāja darbības vai bezdarbības dēļ;
- gadījumā, kad atzinums nav sniegts attiecīgās institūcijas bezdarbības dēļ, ir skatāms jautājums par to, vai konkrētā institūcija nav rīkojusies pretēji valsts pārvaldes principiem.

Tieši pašvaldībai ir jāņem vērā attiecīgo kompetento institūciju sniegtie atzinumi par plānojuma izstrādē svarīgiem aspektiem. ST atzina, ka “viens no nozīmīgākajiem pašvaldības uzdevumiem teritorijas plānojuma izstrādes procesā ir pēc iespējas līdzsvarotākas dažādu interešu

īstenošanas nodrošināšana. Tādējādi tieši no pašvaldības un valsts pārvaldes institūciju sadarbības un likumā noteikto funkciju efektīvas un godprātīgas veikšanas ir atkarīgs tas, vai nepilnības teritorijas plānošanas procesā tiks novērstas pēc iespējas agrāk”.

Lietā nebija ievērota noteikumos paredzētā atzinumu saņemšanas un izvērtēšanas kārtība, un tas tika atzīts par būtisku procesuālu pārkāpumu.

ST atzina, ka Rīgas teritorijas plānojuma 2006.–2018. gadam daļa, kas attiecas uz Rīgas brīvostas teritoriju, neatbilst Satversmes 115. pantam.

Lietai pievienotas ST tiesnešu Kaspara Baloža un Viktora Skudras atsevišķās domas ([ST, 2008](#)) 2008. gada 23. janvāra lietā Nr. 2007-11-03, kurās norādīts, ka spriedumā lietotajiem pārbaudes kritērijiem, pēc kuriem vērtēta apstrīdētā plānojuma atbilstība Satversmes 115. pantam, trūkst pietiekamas sasaistes ar Satversmes 115. pantā noteikto tiesību būtību.

Atsevišķajās domās tika pausts viedoklis, ka ST lietā Nr. 2002-14-04 “Par Ministru kabineta 2001. gada 8. augusta rīkojuma Nr. 401 “Par bīstamo atkritumu sadedzināšanas iekārtas izvietošanu Olainē” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 111. un 115. pantam (u. c. normām)” ([ST, 2002-14-04](#)) un šajā lietā ([ST, 2007-11-03](#)) **izveidotā “pārbaudes shēma” nav piemērojama konstitucionālās sūdzības gadījumā.** Uzsvērts, ka juridiskajai personai nav Satversmē noteikto pamattiesību dzīvot labvēlīgā vidē. Tātad pieteikuma iesniedzējai nebija Satversmes 115. pantā noteikto pamattiesību un tā nevarēja iesniegt konstitucionālo sūdzību šo pamattiesību aizskāruma gadījumā.

Satversmes 115. pants dod likumdevējam ļoti plašu rīcības brīvību vides aizsardzības sistēmas veidošanā. ST iejaukšanās šīs brīvības izmantošanā būtu pieļaujama tikai tad, ja vides aizsardzības sistēma acīmredzami neatbilstu no Satversmes 115. panta izrietošo valsts pienākumu izpildei. Izvēle attiecībā uz to, kā izmantot savu īpašumu, visupirms būtu atstājama pašu īpašnieku ziņā. **Pašvaldības noteiktajiem ierobežojumiem jābūt saprātīgi līdzsvarotiem ar īpašnieka interesēm.** Paredzot daudzveidīgus izmantošanas noteikumus teritorijās, kurās tas pieļaujams, tiek radīta iniciatīvai un attīstībai piemērota vide. **Teritorijas paredzamības interese pati par sevi nevar būt pārāka par Satversmē noteiktajām pamattiesībām.**

3.2.3. Spriedums lietā Nr. 2007-12-03

ST 2007. gada 21. decembra spriedums lietā Nr. 2007-12-03, ierosinātā pēc vairāku fizisko personu konstitucionālajām sūdzībām, “Par Ādažu novada teritorijas plānojuma daļas, kas paredz Lielā Baltezera applūstošās teritorijas apbūvi, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 115. pantam” ([ST, 2007-12-03](#))

Šajā lietā ST skaidroja, vai ir pieļaujama tāda situācija, ka teritorija ar applūdinājuma varbūtību vismaz reizi 100 gados novada teritorijas plānojumā tiek noteikta par pilnībā vai daļēji apbūvējamu.

Būtiska ir ST atziņa, ka “spēkā esošajos normatīvajos aktos vietējai pašvaldībai tieši nebija paredzētas tiesības brīvi noteikt aizsargjoslu ap virszemes ūdensobjektiem, nodrošinot to “aizsardzību vismaz minimālā apmērā”. Tieši pretēji – **vides aizsardzību regulējoši normatīvie akti paredz, ka konkrētas darbības veicējam ir pienākums sasniegt pēc iespējas augstāku attiecīgā vides objekta aizsardzības pakāpi,** kā arī iespēju robežās uzlabot esošo situāciju”.

Pašvaldības arguments par to, ka “Lielā Baltezera piekraste jau esot degradēta tiktāl, ka to vairs nevarot atzīt par neskartu un atgriezt iepriekšējā stāvoklī, būtībā nevis rada pamatu attiecīgās teritorijas noteikšanai par apbūvējamu teritoriju, bet norāda tieši uz pretējo. Proti, **atbilstoši Satversmes 115. pantā ietvertajam valsts pienākumam uzlabot vides stāvokli vietējai pašvaldībai ir pienākums savu iespēju robežās gādāt par šādu teritoriju sanāciju**”. ST atzina, ka

“nav nozīmes tam, kādu apbūves veidu vietējā pašvaldība teritorijās ar applūdinājuma varbūtību vismaz reizi 100 gados ir ielplānojusi īstenot. **Jebkurā gadījumā spēkā ir vispārējais princips, ka šajās teritorijās apbūve (arī uzbēršana) nav pieļaujama”.**

Teritorijas plānojuma daļa, kas paredzēja Lielā Baltezera teritoriju ar applūdinājuma varbūtību vismaz reizi 100 gados apbūvi, tika atzīta par neatbilstošu Aizsargjoslu likuma 37. panta pirmās daļas 4. punktam un tātad arī Satversmes 115. pantam.

3.2.4. Spriedums lietā Nr. 2010-56-03

ST 2011. gada 12. maija spriedums lietā Nr. 2010-56-03, ierosinātā pēc biedrības konstitucionālās sūdzības, “Par Pāvilostas novada domes 2009. gada 24. septembra saistošo noteikumu Nr. 9 “Par Pāvilostas novada teritorijas plānojumiem” sadaļas, ko veido Sakas novada domes 2007. gada 27. decembra saistošo noteikumu Nr. 12 “Sakas novada Sakas pagasta teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi” grafiskā daļa “Teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana”, ciktāl tā attiecas uz Zaļkalna meža daļām un dabas liegumam “Ziemeupe” piegulošā Akmeņraga meža daļām, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 115. pantam” ([ST, 2010-56-03](#))

Pieteikuma iesniedzēja lūdza ST izvērtēt Sakas pagasta teritorijas plānojumu attiecībā uz divām apstrīdētajām teritorijām – Zaļkalna meža daļām un dabas liegumam “Ziemeupe” piegulošā Akmeņraga meža daļām.

ST izvērtēja tiesiskumu, ņemot vērā to:

- vai ir ievērota normatīvajos aktos noteiktā teritorijas plānojuma izstrādes un pieņemšanas kārtība (tostarp iespējamus būtiskus pārkāpumus);
- vai atbilstoši normatīvajos aktos reglamentētajam teritorijas plānošanas līmenim un veidam ir noteikta teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana un tās aprobežojumi.

Sakas pagasta teritorijas plānojuma atbilstība procesuālajām un materiālajām tiesību normām tika izvērtēta kopsakarā. ST secināja:

- **apstiprinātais teritorijas plānojums nevar būt par attaisnojumu nelikumīgai būvniecībai krasta kāpu aizsargjoslā vai par pamatu tam, lai neizpildītu rīkojumu par nelikumīgi uzbūvētas būves nojaukšanu;**
- pašvaldības teritorijas plānojumam kā normatīvajam aktam organiski jāiekļaujas normatīvo aktu sistēmā;
- **pašvaldībai ir pienākums ievērot imperatīvas likuma prasības**, un teritorijas plānojumā noteiktās teritorijas plānotās (atļautās) izmantošanas nosacījumiem jāatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normām;
- **pašvaldībai bija jānosaka tāds teritorijas plānotās (atļautās) izmantošanas veids, kas aizsargātu tās īpašo ekosistēmu un viennozīmīgi atbilstu Aizsargjoslu likuma 36. pantā kopsakarā ar 6. pantu noteiktajiem ierobežojumiem**, citstarp attiecībā uz pieļaujamo jaunizveidojamā zemes gabala minimālo platību, apbūves un mežistrādes iespējām.

ST izvērtēja, vai pagasta teritorijas plānojums attiecībā uz apstrīdētajām teritorijām atbilst citām augstāka juridiska spēka vides tiesību normām. **Tā kā lietā abas apstrīdētās teritorijas bija dabas liegumiem piegulošas teritorijas, ST atzina, ka ir jāņem vērā:**

- normatīvais regulējums par vides aizsardzību un īpaši aizsargājamām dabas teritorijām;
- tajā noteiktie principi – ilgtspējīgas attīstības, piesardzības un izvērtēšanas principi.

ST atsaucās uz ES Tiesas praksi, saskaņā ar kuru minētā tiesa ir “norādījusi, ka tieši piesardzības princips ES vides politikā ir viens no augsta līmeņa aizsardzības stūrakmeņiem.

Saskaņā ar šo principu ietekmes uz vidi novērtējums jāveic, ja rodas bažas, ka projekta vai plāna īstenošana var ietekmēt attiecīgo teritoriju” (ES Tiesas spriedums lietā C-180/96 *United Kingdom v. Commission*, 1998). ST uzsvēra citstarp stratēģiskā novērtējuma nozīmi. Veicot novērtējumu un pieļaujot atkāpes no tā pamatprincipiem, var tikt pārkāpts piesardzības princips un līdz ar to arī Satversmes 115. pants (sk. arī [ST, 2010-54-03](#)). **ST atzina, ka, veicot stratēģisko novērtējumu:**

- tiek īstenots **piesardzības princips**, bez kura mūsdienās nav iedomājama efektīva vides aizsardzības sistēma (sk. arī [ST, 2007-11-03](#));
- tas ir viens no mehānismiem, ar kuru palīdzību pašvaldība **īsteno ilgtspējīgas attīstības un izvērtēšanas principus**;
- ietekmes uz vidi izvērtējums veicams pēc iespējas savlaicīgāk, jo tas ļauj konstatēt un novērst plānošanas dokumenta vai paredzētās darbības negatīvo ietekmi uz vidi pēc iespējas agrākā stadijā (sk. arī [ST, 2007-11-03](#)).

Līdz ar to ST izvērtēja:

- vai ir ievēroti stratēģiskā novērtējuma pamatprincipi un pirms Sakas pagasta teritorijas plānojuma apstiprināšanas pienācīgi izvērtēta apstrīdētajām teritorijām noteiktās plānotās (atļautās) izmantošanas ietekme uz *Natura 2000* teritorijām;
- vai, lemjot par teritorijas plānojuma apstiprināšanu, pašvaldība nav pārsniegusi tai piešķirtās rīcības brīvības robežas.

ST būtiskākie secinājumi lietā attiecībā uz teritorijas plānojumu:

- ne vien teritorijas plānojuma izstrādes procesam, bet arī tā rezultātam – teritorijas plānojumam – jābūt skaidram un saprotamam;
- teritorijas plānotajai (atļautajai) izmantošanai teritorijas plānojumā jābūt noteiktai tā, lai ikviens varētu ilgtermiņā plānot savu dzīvi, zinot to, kādam iepriekš skaidri definētam un paredzamam mērķim jebkura vietējās pašvaldības teritorija tiks izmantota;
- teritorijas plānojumā teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana jānosaka tā, lai būtu iespējams pilnvērtīgi veikt šā teritorijas plānojuma stratēģisko novērtējumu;
- tāda plānošanas prakse, ka teritorijai, kurā pastāv atšķirīgi apstākļi, nosaka tikai vienu plānoto (atļauto) izmantošanu, taču paredz daudzus tās izmantošanas nolūkus, tādējādi ievērojami mazinot teritorijas izmantošanas paredzamību, var nonākt pretrunā gan ar teritorijas plānošanas principiem, citstarp atklātības un interešu saskaņotības principiem, gan arī ar vispārējiem tiesību principiem.

ST secināja:

- pašvaldība aprobežojusies vienīgi ar atbildīgo institūciju un ieinteresētās sabiedrības priekšlikumu un iebildumu apzināšanu, taču **rūpīga vides pārskata, institūciju un sabiedrības viedokļu izvērtēšana kopsakarā ar teritorijas plānojuma izstrādāšanas mērķi nav veikta – tas uzskatāms par būtisku pārkāpumu teritorijas plānojuma izstrādes procesā**;
- nav arī veikts izvērtējums, bet secināts, ka Zaļkalna meža apbūvi pieļaujošu teritorijas plānotās (atļautās) izmantošanas veidu noteikšana ir “vienīgais risinājums”, kas nepieciešams sabiedrībai nozīmīgu interešu apmierināšanai *Natura 2000* teritoriju ietvaros;
- ja arī šāds izvērtējums ticis veikts, tad ar to nav iepazīstināta ne sabiedrība, ne valsts institūcijas;
- stratēģiskais novērtējums attiecībā uz Akmeņraga meža daļu plānotās (atļautās) izmantošanas ietekmi uz dabas liegumu “Ziemepe” nav veikts pienācīgi;
- sabiedrība nebija pienācīgi un saprotamā veidā iepazīstināta ar risinājumu, kas pieļauj apbūvi dabas liegumam “Ziemepe” piegulošā Akmeņraga meža daļās;

- tūrisma un rekreācijas teritorijās jaunizveidojamā zemes gabala paredzētā platība pārsniedz normatīvajos tiesību aktos noteikto Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjoslā ārpus pilsētām un ciemiem jaunveidojamā zemes gabala platību.

Dabas liegumam “Ziemepe” piegulošā Akmeņraga meža daļās paredzētās apbūves iespējas un ietekme uz dabas liegumu un vidi kopumā nebija izvērtēta ne stratēģiskā novērtējuma veikšanas laikā, ne sabiedriskās apspriešanas ietvaros, jo pašvaldība nebija sniegusi pilnīgu un precīzu informāciju. Šāda informācija ir viens no priekšnoteikumiem uz ilgtspējīgu attīstību vērsta lēmuma pieņemšanai (sk. arī [ST, 2009-09-03](#)). ST noteica, ka “Sakas pagasta teritorijas plānojuma izstrādes laikā nebija ievērots atklātības princips un izvērtēšanas princips, kas atbilst vienam no stratēģiskā novērtējuma pamatprincipiem – teritorijas plānojuma iespējamo ietekmi uz vidi novērtē tā izstrādes laikā un pirms tā pieņemšanas. Tas uzskatāms par **būtisku pārkāpumu teritorijas plānojuma izstrādes procesā**”.

Apstrīdētās normas tika atzītas par neatbilstošām normatīvajiem tiesību aktiem un tātad arī Satversmes 115. pantam.

3.2.5. Spriedums lietā Nr. 2013-19-03

ST 2014. gada 9. oktobra spriedums lietā Nr. 2013-19-03, ierosinātā pēc biedrības “Zemes draugi” konstitucionālās sūdzības, “Par Pāvilostas novada domes 2013. gada 30. maija saistošo noteikumu Nr. 3 “Par Pāvilostas novada teritorijas plānojumu 2012.–2024. gadam. Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi un Grafiskā daļa”, ciktāl tie attiecas uz dabas liegumam “Pāvilostas pelēkā kāpa” piegulošo Zaļkalna mežu un dabas liegumam “Ziemepe” piegulošo Akmeņraga meža daļu, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 115. pantam” ([ST, 2013-17-01](#))

Šajā lietā ST izvērtēja Pāvilostas novada teritorijas plānojumu attiecībā uz tām dabas liegumiem “Ziemepe” un “Pāvilostas pelēkā kāpa” piegulošā Akmeņraga un Zaļkalna meža daļām, kurās teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana ir meža teritorijas ar īpašiem nosacījumiem. Plānojuma atbilstība Satversmes 115. pantam tika izvērtēta kopsakarā ar vides tiesību normām.

Izvērtējot teritorijas plānojumu tiesiskumu, ST pārliecinās par to:

- vai ir ievērota normatīvajos aktos noteiktā teritorijas plānojuma izstrādes un pieņemšanas kārtība, tostarp pārbaudot, vai nav pieļauti būtiski pārkāpumi;
- vai atbilstoši normatīvajos aktos reglamentētajam teritorijas plānošanas līmenim un veidam ir noteikta teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana un tās aprobežojumi.

Vērtējot, vai Pāvilostas novada teritorijas plānojums ir izstrādāts normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, ST visupirms pārbaudīja, vai tā izstrādē ir ievērotas procesuālās prasības:

- vai un kā ir veikts stratēģiskais novērtējums;
- vai ir notikusi Pāvilostas novada teritorijas plānojuma sabiedriskā apspriešana;
- vai ir saņemti nepieciešamie atzinumi no attiecīgajām institūcijām (sk. arī [ST, 2007-11-03](#)).

ST ir atzinusi, ka “plānošanas lēmuma pieņemējam ne vienmēr jāvadās no personu izteiktajiem priekšlikumiem vai iesniegtajiem iebildumiem, tomēr sabiedrības ierosinājumi ir jāizvērtē un ir jāapsver šo ierosinājumu piemērotība, vajadzība vai atbilstība konkrētā plānojuma izstrādāšanas mērķim. Pašvaldība ir tiesīga noraidīt sabiedrības izteiktos viedokļus, paredzot citu, lietderīgāku rezultātu, taču noraidījumam jābūt pamatotam” (sk. arī [ST, 2003-16-05](#); [ST, 2009-09-03](#)).

Teritorijas plānošanas jautājumos, kuros nepieciešams saskaņot atšķirīgas intereses, vispusīgs izvērtējums ir obligāta plānošanas sastāvdaļa:

- pašvaldības uzdevums šajā situācijā ir izvērtēt un līdzsvarot atšķirīgās intereses, kā arī

- pieņemt tādu lēmumu, kas vislabāk būtu piemērots tai un tās iedzīvotājiem;
- šis izvērtējums veicams, teritorijas plānojuma izstrādes procesā iesaistot ieinteresētās personas, apsverot to izteiktos viedokļus un pamatojot izraudzīto attīstības risinājumu;
- tikai tāds attīstības risinājums, kas ir vispusīgi izvērtēts un pamatots, uzskatāms par ilgtspējīgu.

ST spriedumā secināja, ka stratēģiskā novērtējuma veikšana atbilstoši pamatprincipiem nodrošina piesardzības principa ievērošanu un attiecīgi arī atbilstību Satversmes 115. pantam: “sabiedrības līdzdalība dod iespēju iegūt informāciju par tiem negatīvās ietekmes aspektiem, kuri sabiedrību satrauc visvairāk un kuriem tādēļ būtu jāvelta papildu uzmanība stratēģiskā novērtējuma ietvaros. Stratēģiskais novērtējums kā reglamentēta novērtēšanas procedūra balstāms uz šādiem pamatprincipiem:

- plānojuma iespējamo ietekmi uz vidi novērtē tā izstrādes laikā un pirms tā pieņemšanas;
- plānojuma ietekmes uz vidi novērtēšana ietver vides pārskata sagatavošanu, nosakot (identificējot), aprakstot un novērtējot plānojuma iespējamo būtisko ietekmi uz vidi, kā arī plānojuma alternatīvas, un apspriešanos ar sabiedrību un iestādēm, jo īpaši tām, kuras atbild par vides jautājumiem, un – pārrobežu ietekmes gadījumā – ar citām valstīm;
- vides pārskata secinājumus un apspriešanās rezultātus ņem vērā pirms plānojuma pieņemšanas;
- pēc plānojuma pieņemšanas par to informē iestādes, kuras atbild par vides jautājumiem, kā arī sabiedrību un padara pieejamu visu attiecīgo informāciju;
- pastāvīgi uzrauga plānojuma ietekmes būtiskos aspektus (veic to monitoringu), lai iespējami drīzāk atklātu neparedzētu kaitīgu ietekmi, ja plānojuma īstenošanas gaitā tāda rastos”.

Būtiskākie spriedumā ietvertie ST secinājumi:

- pašvaldība nav pārkāpusi tai ar normatīvajiem aktiem uzlikto pienākumu izvērtēt plānošanas procesā iesaistīto institūciju viedokļus;
- pirms Pāvilostas novada teritorijas plānojuma apstiprināšanas bija pienācīgi izvērtēta apstrīdētajām teritorijām noteiktās plānotās (atļautās) izmantošanas ietekme uz *Natura 2000* teritoriju;
- Pāvilostas novada pašvaldības teritorijas plānojuma stratēģiskais novērtējums ir veikts, un tā apspriešana notikusi atbilstoši normatīvajam regulējumam.

ST atzina apstrīdētās tiesību normas par atbilstošām Satversmes 115. pantam.

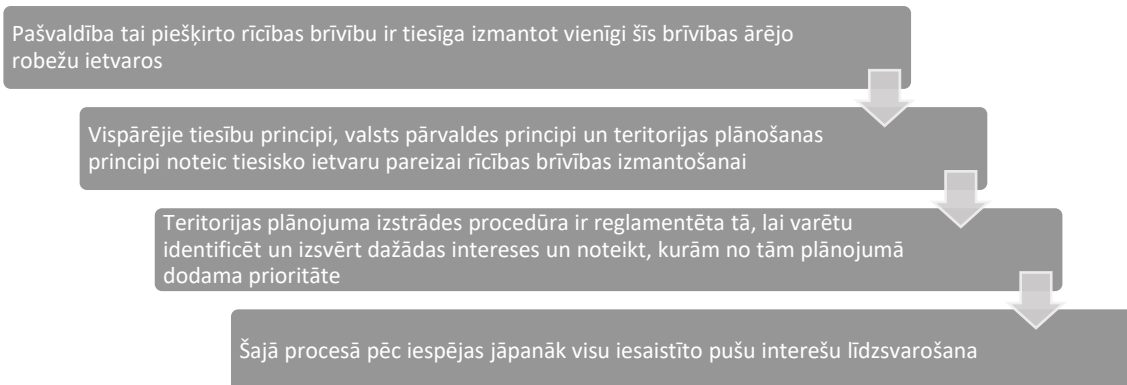
3.2.6. Spriedums lietā Nr. 2016-24-03

ST 2017. gada 6. oktobra spriedums lietā Nr. 2016-24-03, ierosinātā pēc fizisko personu konstitucionālajām sūdzībām, “Par Jūrmalas pilsētas domes 2016. gada 24. marta saistošo noteikumu Nr. 8 “Par Jūrmalas pilsētas Teritorijas plānojuma grozījumu grafiskās daļas, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu apstiprināšanu” “Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu” 2361. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 115. pantam” ([ST, 2016-24-03](#))

Pieteikumu iesniedzēji uzskatīja, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 115. pantam, jo pieļauj apbūvi norādītajā zemes gabalā, kas esot valsts īpašums un atrodas Rīgas jūras līča piekrastes krasta kāpu aizsargjoslā.

ST atzina, ka “**tiesības dzīvot labvēlīgā vidē kā pamattiesības ietver arī indivīda tiesības** uz to, lai ikvienu publiska persona lēmumu, kas saistīts ar vides izmantošanu, pieņemtu un īstenotu efektīvas vides aizsardzības (pārvaldības) sistēmas ietvaros”. **Normatīvie akti piešķir pašvaldībai**

plašu rīcības brīvību teritorijas plānojuma satura noteikšanā, tomēr šādas rīcības rezultātā jāpanāk visu iesaistīto pušu interešu līdzsvarošana (26. attēls).

26. attēls. Pašvaldības rīcības brīvība un iesaistīto pušu interešu līdzsvarošana

Avots: [ST, 2016-24-03](#)

Vispārējie tiesību principi, Satversme, teritorijas plānošanas principi un citas vides tiesību normas pašvaldībai teritorijas plānošanas procesā uzliek vairākus pienākumus, tostarp:

- teritorijas plānojuma pieņemšanas laikā uzklaut un izvērtēt dažādus viedokļus;
- ievērot vides aizsardzības prasības;
- plānojuma izstrādē izmantot precīzu, pilnīgu un aktuālu informāciju.

ST atzina, ka tikai tad, kad ir izvērtēts teritorijas plānojuma pieņemšanas procesa tiesiskums, var vērtēt, vai tā pieņemšanā ir ievērotas arī materiālo tiesību normās ietvertās prasības. **Lai izvērtētu apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 115. pantam, ST visupirms noskaidroja, vai ir ievērota normatīvajos aktos noteiktā teritorijas plānojuma pieņemšanas kārtība, tostarp noskaidroja, vai nav pieļauti būtiski procesuāli pārkāpumi (sk. arī 21. attēlu).**

Par sniegtajiem priekšlikumiem un interešu izvērtēšanu:

- pašvaldības sniegtajām atbildēm uz teritorijas plānojuma izstrādes laikā saņemtajiem priekšlikumiem neatkarīgi no konkrētās atbildes apjoma jābūt tādām, kas ļauj pārliecināties par to, ka attiecīgie priekšlikumi ir izvērtēti;
- pašvaldības izraudzītajam risinājumam ir jābūt argumentētam, bet sabiedrības priekšlikumiem – izvērtētiem;
- priekšlikumi daļēji iekļaujami teritorijas plānojuma galīgajā redakcijā.

ST atzina, ka apstrīdētās normas pieņemšanā bija ievērota normatīvajos aktos noteiktā kārtība un ka **“pašvaldība, nosakot apstrīdētajā normā ietverto attīstības risinājumu konkrētā līmeņa teritorijas plānošanas dokumentā, ir izpildījusi no ilgtspējības un piesardzības principiem izrietošās prasības”**:

- atsevišķas no ilgtspējības un piesardzības principiem izrietošās prasības ir konkretizētas normatīvajos aktos, kas regulē teritorijas plānošanas dokumentu izstrādi, un tās var atšķirties atkarībā no plānošanas dokumenta detalizācijas pakāpes;
- sabiedrība ir piedalījies apstrīdētās normas izstrādē;
- sabiedrības viedoklis ir vērtēts;
- **pašvaldība ir centusies saskaņot dažādas pretējas intereses** attiecībā uz zemes gabala turpmāko izmantošanu;
- 2016. gada teritorijas plānojumam tika piemērota arī stratēģiskā novērtējuma procedūra.

Pašvaldība, pieņemot apstrīdēto normu, ir rīkojusies tai likumdevēja piešķirtās rīcības brīvības ietvaros:

- apstrīdētā norma pieļauj noteikta apjoma apbūvi teritorijā, kas atrodas krasta kāpu aizsargjoslā;
- likumdevējs ar Aizsargjoslu likuma 36. pantu citstarp ir piešķīris pašvaldībai rīcības brīvību paredzēt pašvaldības teritorijas plānojumā jaunu apbūvi pilsētas teritorijā;
- pašvaldības rīcības brīvību lemt par būvniecības pieļaujamību krasta kāpu aizsargjoslā ierobežo šīs aizsargjoslas noteikšanas mērķis;
- ciktāl pašvaldība ņem vērā gan šo mērķi, gan vietējo apstākļu specifiku, tai dotās tiesības izlemt citādi nozīmē tādu rīcību, kas vislabākajā veidā saskaņotu dabas vērtību saglabāšanas un attīstības intereses (sk. arī [ST, 2003-16-05](#));
- pašvaldība, ievērojot krasta kāpu aizsargjoslai un tajā esošajam mežam vides tiesību normās noteiktās aizsardzības prasības, ir tiesīga teritorijas plānojumā ietvert normas, kas par atļauto (plānoto) teritorijas izmantošanu nosaka apbūvi arī tādā zemes gabalā, kurš atrodas krasta kāpu aizsargjoslā un kuru daļēji aizņem mežs.

ST atzina apstrīdēto normu par atbilstošu Satversmes 115. pantam.

3.3. Vēja elektrostacijas

ST praksē ir pieņemti spriedumi divās lietās, kurās vērtēti teritorijas plānošanas dokumentu (plašākā nozīmē) un normatīvo aktu atbilstība Satversmes 105. un 115. pantam jautājumos, kas skar VES. Minētajās lietās **vērtēts, vai un kā valsts veikusi tās pozitīvo pienākumu – aizsargāt tiesības uz dzīvi veselīgā vidē** (4. tabula).

Lietā Nr. 2010-48-03 ST pārbaudīja apstrīdēto aktu atbilstību Satversmes 105. pantam, veicot pamattiesību ierobežojumu izvērtējumu atbilstoši pamattiesību ierobežojumu konstitucionalitātes izvērtējuma metodoloģijai ([ST, 2010-48-03](#)). Pārbaudot to, vai ierobežojums noteikts saskaņā ar likumu, ST vērtēja Satversmes 115. panta procesuālo aspektu.

Lietā Nr. 2010-54-03 vērtēta plānošanas dokumenta pieņemšanas procedūras likumība un atbilstība materiālajām tiesību normām (Aizsargjoslu likuma normām) attiecībā uz Satversmes 115. pantu, kā arī pārbaudīta ierobežojuma atbilstība pamattiesību ierobežojuma konstitucionalitātes izvērtējuma metodoloģijai Satversmes 105. panta ietvaros ([ST, 2010-54-03](#)).

Teritorijas plānošanas dokumentu un normatīvo aktu atbilstības Satversmes 105. un 115. pantam izvērtējums vēja elektrostaciju lietās

Avots: [ST, 2010-48-03](#); [ST, 2010-54-03](#)

Lietas numurs	Satversmes 115. panta ievērošanas izvērtējums	Satversmes 105. pantā paredzētā ierobežojuma izvērtējums Kritērijs "noteikts ar likumu"	Satversmes 105. pantā paredzētā ierobežojuma izvērtējums Kritērijs "lēģitīms mērķis"	Satversmes 105. pantā paredzētā ierobežojuma izvērtējums Kritērijs "samērīgums"
2010-48-03	<p>Jautājums par to, vai tiesības uz īpašumu ir ierobežotas ar pienācīgā procedūrā izstrādātu teritorijas plānojumu, vērtēts, ņemot vērā Satversmes 115. panta procesuālo aspektu:</p> <ul style="list-style-type: none"> vai plānojums ir izstrādāts un apstiprināts noteiktā kārtībā (vai teritorijas plānošanas procesā nav pieļauti būtiski pārkāpumi); vai plānojums atbilst normatīvajiem aktiem (lietā vērtēts, vai ir ievērotas Aizsargjoslu likumā ietvertās materiālās tiesību normas). 	<p>Jautājums par to, vai tiesības uz īpašumu ir ierobežotas ar pienācīgā procedūrā izstrādātu teritorijas plānojumu vai detālplānojumu, risināts, ņemot vērā Satversmes 115. panta procesuālo aspektu.</p>	<p>Citu personu tiesību un sabiedrības labklājības nodrošināšana.</p> <p>Enerģijas izmantošanas attīstība ir vērsta uz Satversmes 115. pantā noteikto valsts pienākumu izpildi vides uzlabošanas jomā. Apstrīdētie akti sekmē enerģētikas sektora attīstību Latvijā un Latvijas enerģētisko neatkarību no ārvalstīm.</p>	<p>Apstrīdētie akti tika atzīti par piemērotiem lēģitīmā mērķa sasniegšanai – VES būvniecības rezultātā ienākumus budžetā gūs arī vietējā pašvaldība, līdz ar to rodot iespēju šos līdzekļus izlietot novada attīstīšanai, citstarp personu sociālo tiesību nodrošināšanai.</p> <p>ST secināja, ka personu tiesībām uz īpašumu noteiktais ierobežojums nav liels un ir mazāks par labumu, ko sabiedrība gūs no lēģitīmā mērķa sasniegšanas un vēja enerģijas ieguves attīstības konkrētā projekta ietvaros.</p>
2010-54-03	<p>Izvērtējot teritorijas plānojuma grozījumu un detālplānojuma atbilstību Satversmes 115. pantam, ST pārbaudīja:</p> <ul style="list-style-type: none"> vai ir ievērota normatīvajos aktos noteiktā teritorijas plānojuma izstrādes un pieņemšanas kārtība; vai atbilstoši normatīvajos aktos reglamentētajam teritorijas plānošanas līmenim un veidam ir noteikta teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana un izmantošanas aprobežojumi. 	<p>Tā kā ST bija atzinusi, ka teritorijas plānojuma grozījumi un detālplānojums atbilst Satversmes 115. pantam, tie tika atzīti par pieņemtiem pienācīgā kārtībā.</p>	<p>Ierobežojuma lēģitīmais mērķis – citu personu tiesību un sabiedrības labklājības nodrošināšana.</p> <p>Apstrīdētie akti sekmēja enerģētikas sektora attīstību Latvijā un Latvijas enerģētisko neatkarību no ārvalstīm.</p>	<p>ST secināja, ka personu tiesībām uz īpašumu noteiktais ierobežojums nav liels un ir mazāks par labumu, ko sabiedrība gūs no lēģitīmā mērķa sasniegšanas un vēja enerģijas ieguves attīstības konkrētā projekta ietvaros.</p>

3.3.1. Spriedums lietā Nr. 2010-48-03

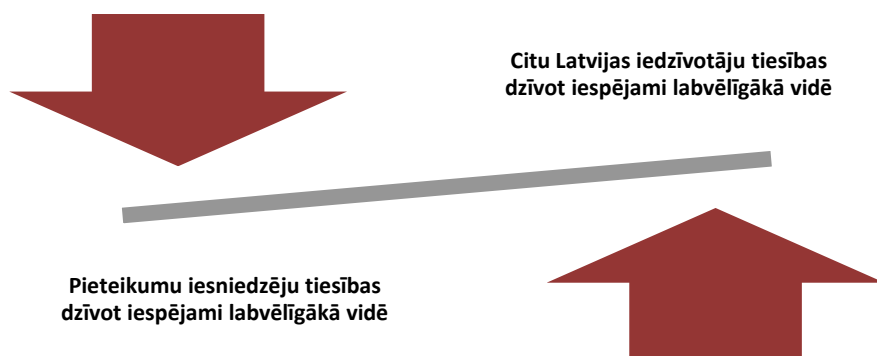
ST 2011. gada 24. februāra spriedums lietā Nr. 2010-48-03, ierosinātā pēc fizisko personu konstitucionālajām sūdzībām, "Par Rucavas novada domes 2009. gada 3. novembra saistošo noteikumu Nr. 27 "Par Rucavas novada teritorijas plānojumiem" daļas par vēja enerģijas zonas noteikšanu Dunikas pagasta teritorijā un 2009. gada 17. decembra saistošo noteikumu Nr. 41 "Detālpārplānojums nekustamajam īpašumam "Šuķi" (kad. Nr. 64520120156, kad. Nr. 64520110012), "Skrandas" (kad. Nr. 64520120007)" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. un 115. pantam" ([ST, 2010-48-03](#))

Šajā lietā pieteikuma iesniedzēji apstrīdēja iepriekš minētos aktus sakarā ar tajos atļauto saimniecisko darbību un lūdza izvērtēt to atbilstību vienlaikus gan Satversmes 115. pantam, gan arī Satversmes 105. pantam.

ST norādīja:

- **"Satversmes 115. pantā paredzētās pamattiesības interpretējamas, ņemot vērā pastāvošās realitātes**, konkrētajā gadījumā to, ka šobrīd civilizācija nav iespējama bez enerģijas ražošanas, savukārt jebkurš enerģijas iegūšanas veids ietekmē vidi. **Vēja enerģijas ražošanas attīstība Satversmes 115. panta ietvaros aplūkojama galvenokārt kā viena no alternatīvām enerģijas ražošanai no fosilajiem enerģijas resursiem un līdz ar to kā uz vides stāvokļa uzlabošanu vērsta pasākumu kopuma sastāvdaļa;**
- tas vien, ka vides uzlabošanas mērķis tiek sasniegts nevis ar administratīvas piespiešanas metodēm, bet gan ar ekonomiskiem līdzekļiem stimulējot uzņēmēju interesi, neizslēdz ar VES attīstību saistītos jautājumus no Satversmes 115. panta tvēruma. Vēja enerģijas ražošanas attīstība ir vērsta uz valsts no Satversmes 115. panta izrietošo pozitīvo pienākumu izpildi – uzlabot vides stāvokli, proti, uz sabiedrības labklājību un tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē;
- Satversmes 115. pantā nostiprinātais valsts pienākums uzlabot vides stāvokli pildāms, ņemot vērā situāciju visā valstī, nevis vienas pašvaldības ietvaros. **Satversmes 115. pants neprasa, lai vienas pašvaldības iedzīvotājiem tiktu saglabāta neskarta vide, kamēr cita pašvaldība būtu spiesta pieciest piesārņojumu, gan ražojot abām pašvaldībām nepieciešamo enerģiju, gan vēl ar finanšu izlīdzināšanas mehānisma starpniecību pārdalot no saimnieciskās darbības gūtos ieņēmumus".**

Lietā izskatītajā situācijā bija samērojamas pieteikumu iesniedzēju un citu Latvijas iedzīvotāju tiesības (27. attēls).

27. attēls. Lietā samērojamas tiesības

Avots: [ST, 2010-48-03](#)

Būtiskākie ST secinājumi:

- teritorijas plānošanas procesā pašvaldībai ir jāievēro ilgtspējības princips, tātad pašvaldībai ir jāapsver arī jautājumi, kas saistīti ar iespējām veicināt enerģijas iegūšanu no atjaunojamiem energoresursiem;
- izstrādājot apstrīdētos aktus, Dunikas pagasta padomei un Rucavas novada domei bija pieejama informācija par VES ietekmi uz cilvēka veselību un vidi un iespēja ņemt to vērā, plānojot VES izvietojumu tā, lai neradītu draudus cilvēku veselībai un videi. Līdz ar to lietas ietvaros netika pārkāpts **piesardzības princips**;
- ar VES ekspluatāciju saistītie riski un iespējamā nelabvēlīgā ietekme pastāv tikai VES tiešā tuvumā un zināmā attālumā no tās;
- ap vēja ģeneratoriem noteiktās drošības aizsargjoslas uzdevums nav risināt jautājumus par troksni, apēnojumu vai iespējamo vibrāciju un elektromagnētisko starojumu, **ciktāl tas rada uztveramas pārmaiņas vidē, taču nav tieši saistīts ar cilvēku un vides drošību**. Tāpat drošības aizsargjoslu uzdevums nav risināt ar minētajām ietekmēm saistītus civiltiesiskus jautājumus;
- **izšķiroša nozīme ir VES novietojumam** – teritorijas plānojums nav pretrunā ar valsts pienākumiem personu dzīvības un veselības aizsardzības jomā, ciktāl tas paredz iespēju attiecīgajā teritorijā iegūt vēja enerģiju, ar tādu nosacījumu, ka katras konkrētas VES atrašanās vieta konkretizējama detālplānojumā, kura izstrādāšanas gaitā tiek nodrošināts tiesību normām atbilstošs VES izvietojums.

Dabiskajai videi piemīt estētiska un garīga vērtība, kas nosaka cilvēka dzīves kvalitāti un personas labklājības nemateriālo aspektu (sk. arī [ST, 2008-38-03](#)). ST secināja, ka **“pārmaiņas, ko vidē rada VES, var ietekmēt šo labklājības aspektu**. Teritorijas plānošanas procesā personas intereses pēc iespējas saglabāt dabisko vidi ir jāņem vērā kā vienas no šajā procesā izvērtējamām un līdzsvarojamām interesēm. **Tomēr Satversmes 115. pants tām paredz mazāku aizsardzības apjomu nekā Satversmes 105. pants**”. Līdz ar to minētajā aspektā ST izvērtēja apstrīdēto aktu atbilstību Satversmes 105. pantam.

ST secināja: “Pieteikumu iesniedzējiem, kuriem pieder nekustamais īpašums, uz kuru attiecas apstrīdētie akti, VES būvniecība var ietekmēt atsevišķus šā īpašuma izmantošanas aspektus un liegt gūt visus iespējamus labumus no sava īpašuma netraucētas izmantošanas sev vēlāmākajā veidā – bez VES radītajām ainavas izmaiņām, apēnojuma un trokšņa.” Savukārt apstrīdētie akti bija vērsti uz to personu īpašuma tiesību īstenošanu, kuras vēlas izmantot savus īpašumus, izvietojot uz tiem VES un gūstot no šīs saimnieciskās darbības peļņu. Tātad VES izvietošana šādos zemes gabalos var ierobežot personu tiesības uz īpašumu. ST izvērtēja tiesību uz īpašumu ierobežojumus atbilstoši pamattiesību ierobežojuma pārbaudes metodoloģijai.

Lietojot kritēriju **“noteikts ar likumu”**, ST vērtēja, vai apstrīdētie akti pieņemti normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, un atzina, ka **jautājums par to, vai tiesības uz īpašumu ierobežotas ar pienācīgā procedūrā izstrādātu teritorijas plānojumu, izvērtējams, ņemot vērā Satversmes 115. panta procesuālo aspektu. Proti, lai teritorijas plānojums būtu tiesisks, tam:**

- jābūt noteiktā kārtībā izstrādātam un apstiprinātam;
- jāatbilst normatīvajiem aktiem (sk. arī [ST, 2003-16-05](#)).

Ņemot vērā lietā noteikto, ka materiālo tiesību normās ietvertās prasības attiecībā uz vides aizsardzību var izvērtēt tad, kad ir izvērtēta plānošanas dokumenta pieņemšanas procedūras likumība, **ST vērtēja, vai teritorijas plānošanas procesā nav pieļauti būtiski pārkāpumi** (28. attēls).

Tāds pārkāpums, kura rezultātā pieņemts citāds, nevis tāds lēmums, kāds būtu bijis, ja procedūra tiktu ievērota

- Izdarot papildinājumu teritorijas plānojumā ar vēja enerģijas ieguves zonu, pašvaldībai bija jāpārlicinās, vai attiecībā uz teritorijas plānojumu nav nepieciešams stratēģiskais novērtējums
- Stratēģiskā novērtējuma neveikšana vai nepienācīga veikšana gadījumos, kad šāds novērtējums ir nepieciešama plānošanas dokumenta pieņemšanas procesa sastāvdaļa, var radīt būtisku procesuālu pārkāpumu
- No procesuālā viedokļa raugoties, pašvaldībai par sava lēmuma pareizību vajadzēja pārlicināties, pieprasot attiecīgu kompetentās iestādes viedokli

Ir būtiski pārkāptas sabiedrības tiesības izteikt savu viedokli par iespējamo teritorijas plānojumu tā publiskās apspriešanas laikā

- Pašvaldībai ir pienākums teritorijas plānojuma (detālplānojuma) izstrādāšanas gaitā būt par objektīvu un neitrālu vidutāju starp pretējām interesēm
- Pašvaldībai ir pienākums uzklaut un objektīvi izvērtēt visus ieinteresēto pušu viedokļus par konkrētās teritorijas atbilstošāko un piemērotāko attīstības veidu
- Pašvaldībai ir pienākums ievērot teritorijas plānošanu reglamentējošu normatīvo aktu prasības
- Lēmumu par to, kuram no pretrunīgajiem viedokļiem dodama priekšroka, dome ir tiesīga pieņemt savas rīcības brīvības ietvaros

Pieļauti citi teritorijas plānošanas principu pārkāpumi

28. attēls. Būtisku pārkāpumu kritēriji lietā Nr.2010-48-03

Avots: [ST, 2010-48-03](#)

ST secināja, ka teritorijas plānojuma grozījumi ir izstrādāti un pieņemti atbilstoši normatīvajam regulējumam un atbilst Satversmes 115. pantam.

Attiecībā uz leģitīmo mērķi ST norādīja, ka **VES izvietojuma rezultātā ieņēmumus budžetā gūs arī vietējā pašvaldība, tādējādi radot iespēju šos līdzekļus izlietot novada attīstībai, tostarp personu sociālo tiesību nodrošināšanai**. Līdz ar to ST atzina, ka pamattiesību, proti, īpašuma tiesību ierobežojumu leģitīmais mērķis ir citu personu tiesību un sabiedrības labklājības nodrošināšana.

Lai izvērtētu, vai ierobežojumi ir samērīgi ar leģitīmo mērķi, ST pārbaudīja, vai tiek nodrošināts saprātīgs līdzsvars starp pieteikumu iesniedzēju interesēm, no vienas puses, un minētajām visas sabiedrības un citu personu interesēm, no otras puses, atbilstoši samērīguma principam. ST atzina, ka, "vērtējot, vai ar VES apbūves zonas noteikšanu ir ierobežotas pieteikumu iesniedzēju tiesības uz īpašumu, jāņem vērā, pirmkārt, pašu īpašuma objektu, jo tā īpatnības lielā mērā noteic, cik tālā sabiedrības intereses var ietekmēt personas tiesības uz īpašumu; otrkārt, to, ka teritorijas plānojumā nosakāmie īpašuma tiesību aprobežojumi neskar visu īpašuma tiesību saturu, bet attiecas vienīgi uz īpašuma lietošanas tiesībām". **Izvērtējot, vai sabiedrības ieguvums atsver pieteikumu iesniedzējiem noteikto ierobežojumu, ST ņēma vērā vairākus aspektus:**

- pirms Dunikas pagasta padomes 2006. gada 10. novembra lēmuma Dunikas pagastam vispār nebija teritorijas plānojuma. Tātad personām nevarēja rasties tiesiska paļāvība uz to, ka pagasta teritorija tiks saglabāta vai attīstīta kādā konkrētā veidā;
- Dunikas pagastam aprēķinātais attīstības indekss bija "-0,325", kas to ierindoja tikai 259. vietā no visiem Latvijas pagastiem. Šādos apstākļos pašvaldības izšķiršanos par teritorijas attīstīšanu, nevis vides nemainības saglabāšanu nevar uzskatīt par nesamērīgu;
- apstrīdētās teritorijas plānojums tiek precizēts detālplānojumos, kuros iespējams paredzēt VES izbūvi pienācīgā attālumā no esošajām dzīvojamām mājām;
- detālplānojums paredzēja VES izbūvi pienācīgā attālumā no pieteikuma iesniedzējas dzīvojamās mājas.

Ievērojot iepriekš minēto, ST secināja, ka pamattiesību ierobežojums ir samērīgs un apstrīdētie akti atbilst Satversmes 105. un 115. pantam.

3.3.2. Spriedums lietā Nr. 2010-54-03

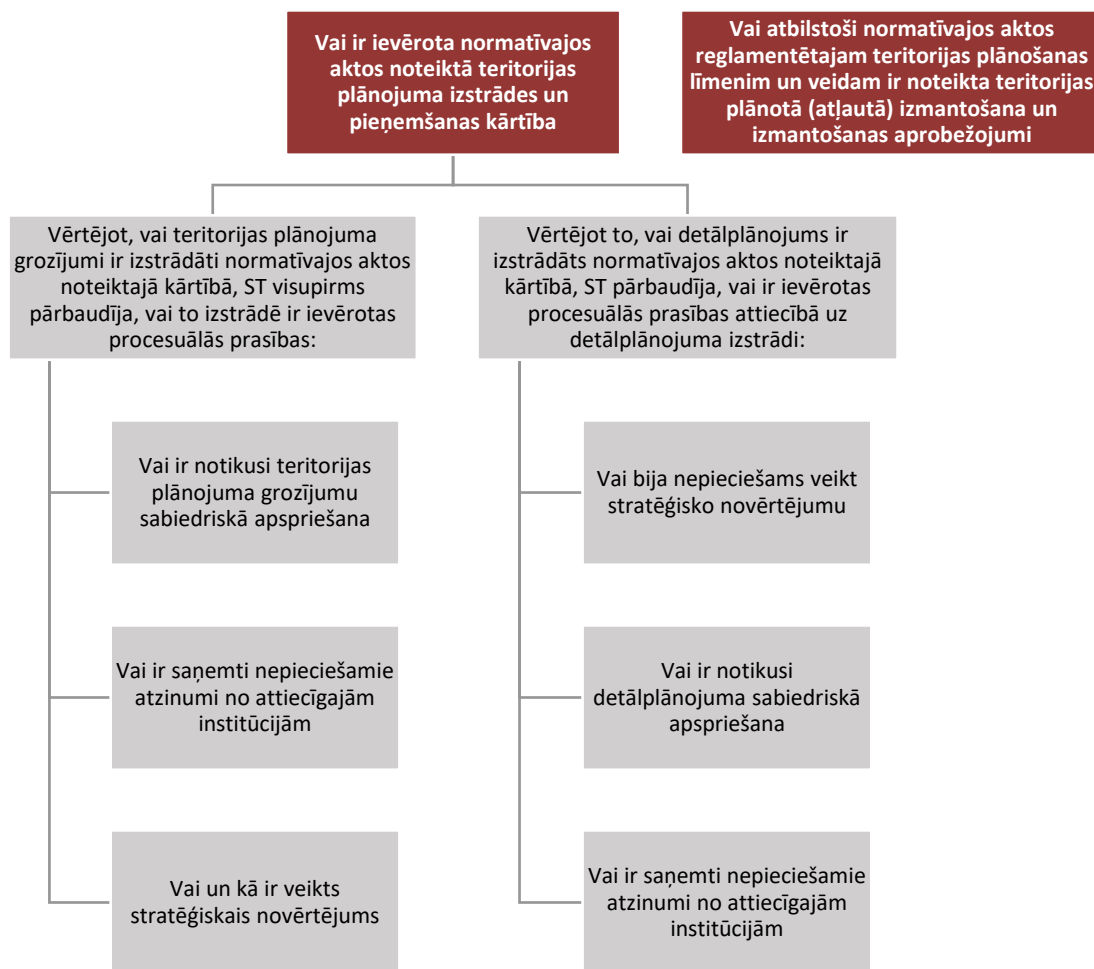
ST 2011. gada 3. maija spriedums lietā Nr. 2010-54-03, ierosinātā pēc fizisko personu konstitucionālām sūdzībām, "Par Grobiņas novada domes 2009. gada 29. septembra saistošo noteikumu Nr. 4 "Par Grobiņas novadā ietilpstošo bijušo pašvaldību teritorijas plānojumu apstiprināšanu", ar kuriem apstiprināti Medzes pagasta padomes 2009. gada 4. jūnija saistošie noteikumi Nr. 3/09 "Medzes pagasta teritorijas plānojuma grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi", daļā par vēja enerģijas zonas noteikšanu Medzes pagasta teritorijā un Grobiņas novada domes 2010. gada 18. februāra saistošo noteikumu Nr. 62 "Detālplānojums īpašumam "Papardes" Medzes pagastā" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. un 115. pantam" ([ST, 2003-16-05](#))

Pieteikumu iesniedzēji lūdza izvērtēt divu savstarpēji saistītu teritorijas plānošanas dokumentu – teritorijas plānojuma grozījumu un detālplānojuma – atbilstību Satversmes 105. un 115. pantam. Pieteikumu iesniedzēji uzskatīja, ka VES apbūves teritoriju noteikšana Medzes pagasta teritorijas plānojumā aizskar viņiem Satversmes 105. pantā noteiktās tiesības uz īpašumu – VES būvniecības rezultātā tiekot ierobežotas personas tiesības brīvi rīkoties ar tai piederošo nekustamo īpašumu. Tādējādi tiekot atbalstīti tie nekustamo īpašumu īpašnieki, kuri plāno attīstīt vēja enerģijas biznesu, savukārt apkārtējo zemes gabalu īpašniekiem tiekot liegts turpmāk attīstīt un likumīgi izmantot savu īpašumu.

ST sākotnēji norādīja: **"pieteikumu iesniedzēji apstrīd teritorijas plānošanas dokumentus sakarā ar tajos atļauto saimniecisko darbību. Līdz ar to apstrīdētie akti visupirms vērtējami Satversmes 115. panta tvērumā.** Ja Satversmes tiesa secinās, ka tie neatbilst Satversmes 115. pantam, tad izvērtēt to atbilstību Satversmes 105. pantam vairs nebūs nepieciešams. Savukārt tad, ja Satversmes 115. pantā ietvertu pamattiesību pārkāpums netiks konstatēts, Satversmes tiesai būs jāpārbauda, vai konkrētās saimnieciskās darbības atļaušana plānošanas dokumentos var radīt Satversmes 105. pantā noteikto tiesību uz īpašumu aizskārumu". ST izvērtēja vēja enerģijas zonas Medzes pagasta teritorijā un detālplānojuma īpašumam "Papardes" atbilstību Satversmes 105. un 115. pantam.

Par tiesībām uz dzīvi labvēlīgā vidē

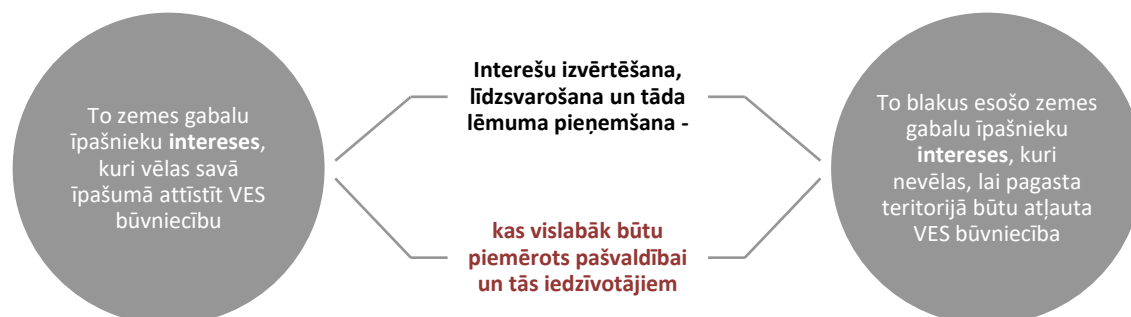
Šajā lietā ST atzina, ka "tikai tad, kad ir izvērtēta plānošanas dokumenta pieņemšanas procedūras likumība, var izvērtēt, vai ir ievērotas arī materiālo tiesību normās ietvertās prasības attiecībā uz vides aizsardzību" (sk. arī ST sprieduma lietā [ST, 2007-11-03](#) 17. punktu). **Izvērtējusi teritorijas plānojuma grozījumu un detālplānojuma atbilstību Satversmes 115. pantam, ST pārbaudīja atbilstību kritērijiem** (29. attēls).

29. attēls. Teritorijas plānojuma grozījumu un detālplānojuma atbilstības Satversmes 115. pantam izvērtējums

Avots: [ST, 2010-54-03](#)

Izspriežamās lietas ietvaros sadūrās divas pretējas intereses. ST atzina, ka tieši pašvaldības uzdevums bija izvērtēt un līdzsvarot intereses un pieņemt lēmumu, kas vislabāk būtu piemērots tai un tās iedzīvotājiem (30. attēls):

30. attēls. Lietā līdzsvarojamās intereses

Avots: [ST, 2010-54-03](#)

Obligāta plānošanas sastāvdaļa ir vispusīgs izvērtējums:

- tas veicams, procesā iesaistot ieinteresētās personas, lai saskaņotu šo personu atšķirīgās intereses, kā arī apsverot to izteiktos viedokļus un pamatojot izraudzīto attīstības risinājumu;
- tikai tāds attīstības risinājums, kas ir vispusīgi izvērtēts un pamatots, uzskatāms par ilgtspējīgu.

Pašvaldība ir tiesīga noraidīt ieinteresētās sabiedrības viedokli, paredzot citu, lietderīgāku rezultātu, kas kopumā vairāk atbilstu plānojuma izstrādāšanas mērķim. No otras puses, šādam noraidījumam ir jābūt pietiekami argumentētam (pašvaldībai ir jāsniedz šā noraidījuma pamatojums). Savukārt tad, "ja stratēģiskais novērtējums veikts, pieļaujot atkāpes no tā pamatprincipiem, var tikt pārkāpts piesardzības princips un līdz ar to arī Satversmes 115. pants". Analizējot teritorijas plānojuma grozījumu un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu grozījumu izstrādes un pieņemšanas procedūru, **ST secināja, ka apstrīdētie akti pieņemti pienācīgā kārtībā un atbilst Satversmes 115. pantam. Arī detālplānojuma izstrādes un pieņemšanas procedūra atbilst Satversmes 115. pantam.**

Par tiesībām uz īpašumu

ST izvērtēja, vai ar VES apbūves zonas noteikšanu ir ierobežotas pieteikumu iesniedzēju tiesības uz īpašumu. **ST ņēma vērā:**

- pašu nekustamā īpašuma objekta raksturojumu, jo tā īpatnības lielā mērā noteic to, ciktāl sabiedrības intereses var ietekmēt personas tiesības uz īpašumu;
- teritorijas plānojumā nosakāmie īpašuma tiesību aprobežojumi neskar visu īpašuma tiesību saturu, bet attiecas vienīgi uz īpašuma lietošanas tiesībām.

Būtiskas ST atziņas attiecībā uz īpašuma tiesību saturu un apmēru:

- **privātpersonai zemes izmantošanas jomā nekad nav piederējušas absolūtas tiesības. Zeme netiek uzskatīta tikai par privāto tiesību objektu, jo tā vienlaikus ir arī dabas resurss un dabas vides elements**, kas mijiedarbojas un ir cieši saistīts ar citām dabas sastāvdaļām. Līdz ar to, mainoties sociālajiem un vides apstākļiem, tostarp pieaugot cilvēku skaitam un vides aizsardzības prasībām, īpašniekam piederošo zemes lietošanas tiesību apjomam ir tendence arvien samazināties;
- **katram zemes īpašniekam piederošā nekustamā īpašuma lietošanas tiesību apjomu**, proti, to, cik lielā mērā zemes īpašnieks varēs izmantot viņam piederošo īpašumu tā, lai gūtu pēc iespējas lielāku ekonomisko labumu, **nosaka plānojumā atļautā izmantošana tai teritorijai, kurā īpašums atrodas.**

Attiecībā uz īpašuma tiesību ierobežojumiem ST atzina, ka tiktāl, ciktāl pieteikumu iesniedzēji ir personas, kurām pieder VES apbūves zonām piegulošie nekustamie īpašumi, VES būvniecība var ietekmēt atsevišķus šo īpašumu izmantošanas aspektus, proti, liegt šiem īpašniekiem gūt visus iespējamus labumus no sava īpašuma netraucētas izmantošanas sev vēlamākajā veidā bez VES radītajām ainavas izmaiņām, apēnojuma un trokšņa. Līdz ar to ST īpašuma tiesību ierobežojumu izvērtēja atbilstoši pamattiesību ierobežojuma konstitucionalitātes vērtēšanas metodoloģijai.

Tā kā ST atzina, ka teritorijas plānojuma grozījumi un detālplānojums atbilst Satversmes 115. pantam, tie tika atzīti par pieņemtiem pienācīgā kārtībā. Attiecībā uz legītīmo mērķi ST atzina, ka **apstrīdētie akti sekmē enerģētikas sektora attīstību Latvijā un Latvijas enerģētisko neatkarību no ārvalstīm, līdz ar to ierobežojumam ir legītīms mērķis – citu personu tiesību un sabiedrības labklājības nodrošināšana.**

Noskaidrojot, **vai tiesību normā ietvertais pamattiesību ierobežojums ir samērīgs, ST izvērtēja vairākus aspektus un izdarīja secinājumus** (31. attēls).

Vai pašvaldības lietotie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai

- Apstrīdētie akti tika atzīti par piemērotiem leģitīmā mērķa sasniegšanai:
- apstrīdētie akti ir vērsti ne tikai uz enerģētikas sektora attīstību Latvijā un Latvijas enerģētisko neatkarību no ārvalstīm, bet arī uz to personu iespējām īstenot savas īpašuma tiesības, kuras vēlas izmantot savus īpašumus, būvējot uz tiem VES un gūstot no šīs saimnieciskās darbības peļņu
- VES būvniecības rezultātā ienākumus budžetā gūs arī vietējā pašvaldība, līdz ar to rodot iespēju šos līdzekļus izlietot novada attīstīšanai, citstarp personu sociālo tiesību nodrošināšanai

Vai šāda rīcība ir nepieciešama – vai mērķi nevar sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem

- Pēc pieteikumu iesniedzēju ieskata, alternatīvs līdzeklis varētu būt VES izvietošana lielākā attālumā no viņu īpašumiem vai mazākas jaudas (līdz 20 kilovatiem) vēja ģeneratoru būvēšana
- Taču šāds risinājums vispār liegtu daudziem īpašniekiem izmantot savus īpašumus vēja enerģijas ieguvei un līdz ar to nesasniegtu leģitīmo mērķi tikpat efektīvi kā apstrīdētie akti

Vai pašvaldības rīcība ir samērīga jeb atbilstoša – vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par personas tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto kaitējumu

- Izvērtējot, vai sabiedrības ieguvums atsvēr pieteikumu iesniedzējiem noteikto ierobežojumu, ST ņēma vērā vairākus aspektus:
- ja nākotnē Medzes pagastā tiks būvētas VES, to īpašniekiem būs jārespektē citu personu īpašuma tiesības tiktāl, ciktāl valsts ir noteikusi īpašuma tiesību aprobežojumus sabiedrības, tostarp citu īpašnieku, interesēs
- ir spēkā normatīvais regulējums, kas nosaka gan trokšņa, gan vibrācijas pieļaujamo robežu. VES izvietošana, kuras rezultātā tiktu pārkāpta šī robeža, nav pieļaujama
- teritorijas plānojums tiek precizēts detālplānojumos, kuros iespējams VES izbūvi ieplānot pienācīgā attālumā no dzīvojamām mājām
- detālplānojums paredz VES izbūvi pienācīgā attālumā no tuvumā esošajām dzīvojamām mājām

31. attēls. Samērīguma izvērtēšana

Avots: [ST, 2010-54-03](#)

ST secināja: “ņemot vērā to, ka teritorijas plānojums tiek precizēts detālplānojumos, kuros iespējams VES izbūvi ieplānot pienācīgā attālumā no dzīvojamām mājām, kā arī to, ka detālplānojums paredz VES izbūvi pienācīgā attālumā no tuvumā esošajām dzīvojamām mājām, **jāsecina, ka personu tiesībām uz īpašumu noteiktais ierobežojums nav liels un ir mazāks par labumu, ko sabiedrība gūs no leģitīmā mērķa sasniegšanas un vēja enerģijas ieguves attīstības konkrētā projekta ietvaros**”.

Tādējādi pamattiesību ierobežojums tika atzīts par samērīgu un apstrīdētie akti – par atbilstošiem gan Satversmes 105., gan arī 115. pantam.

4. Veselības, vides un ekonomiskās intereses

ST praksē ir pieņemts viens spriedums lietā, kurā skartas vides, veselības un ekonomikas intereses. Tā ir lieta Nr. 2017-02-03, kurā vērtēti mototrasēs un autotrasēs pieļaujamie trokšņa robežlielumi u. c. ar Satversmes 111., 105. un 115. pantā minētajām tiesībām saistītie jautājumi. ([ST, 2017-02-03](#)). Minētajā lietā ST atzina: “lai izdarītu secinājumus par to, vai Ministru kabinets ir pienācīgi līdzsvarojis personu intereses, līdzekļiem, ar kuriem tas paredzējis novērst iespējamo negatīvo ietekmi uz personu veselību, ir jābūt efektīviem”.

ST izdarīja secinājumus šādos jautājumos:

- Vai valsts ir veikusi pasākumus, kas vērsti uz Satversmē noteikto pamattiesību nodrošināšanu un aizsardzību?
- Vai pasākumi veikti pienācīgā kārtībā?
- Vai ir ievēroti vides tiesību principi?
- Vai lēmumu pieņemšanas procesā ir veikta pienācīga izpēte, lai novērstu negatīvu ietekmi?
- Vai ir panākts taisnīgs līdzsvars starp iesaistīto personu interesēm?

Vērtējot valsts pieņemtus lēmumus vides jomā, ST norādīja, ka:

- jāvērtē šo lēmumu materiālais aspekts;
- jāvērtē šo lēmumu procesuālais aspekts – vai lēmuma pieņemšanas procesā ir pievērsta pietiekama vērība indivīdu interesēm, un vai lēmuma pieņemšanas procesā sabiedrības dažādās intereses ir taisnīgi samērotas.

Spriedums lietā Nr. 2017-02-03

ST 2017. gada 19. decembra spriedums lietā Nr. 2017-02-03, ierosinātā pēc Administratīvās rajona tiesas un tiesībsarga pieteikumiem, “Par Ministru kabineta 2014. gada 7. janvāra noteikumu Nr. 16 “Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība” 2. pielikuma 2. punkta atbilstību likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7. punktam, 18.¹ panta trešajai daļai un Latvijas Republikas Satversmes 111. un 115. pantam, kā arī šo noteikumu 2.4. apakšpunkta, ciktāl tas attiecas uz publiskiem pasākumiem autosportā un motosportā, kas norisinās apdzīvotā vietā (pilsētā vai ciemā) izvietotā atklātā autosporta un motosporta bāzē un kuriem Publisku izklaides un svētku pasākumu drošības likumā noteiktajā kārtībā ir izsniegta atļauja publisku pasākumu rīkošanai, atbilstību likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7. punktam un Latvijas Republikas Satversmes 111. un 115. pantam” ([ST, 2017-02-03](#))

Pieteikumā norādīts, ka MK noteikumos Nr. 16 ([MK, 2014](#)) noteiktie trokšņa robežlielumi aizskar personu tiesības dzīvot labvēlīgā vidē. Trasē veikto darbību radītais troksnis nelabvēlīgi ietekmējot apkārtējo iedzīvotāju dzīves apstākļus un būtiski aizskarot personu tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, kā arī atstājot kaitīgu ietekmi uz personu veselību.

ST atzina, ka lietā ir skartas šādas tiesības un intereses:

- personas tiesības uz veselīgiem vides apstākļiem ([Satversmes 111. un 115. pants](#));
- valsts pienākums aizsargāt vienu personu grupu no citas personu grupas darbību rezultātā radītas kaitīgas ietekmes uz veselību;
- valsts pienākums aizsargāt personu no citu privātpersonu iejaukšanās tās pamattiesību īstenošanā ([Satversmes 111. pants](#));
- valsts pienākums izveidot un nodrošināt efektīvu vides aizsardzības sistēmu ([Satversmes 115. pants](#)).

ST secināja, ka “Satversmes 115. pants, līdzīgi kā Satversmes 111. pants, noteic valsts pienākumu aizsargāt personas veselību. Troksnis ietekmē vides kvalitāti, un tas, izplatoties apkārtējā vidē, var nodarīt kaitējumu personas veselībai. **Satversmes 111. pants un 115. pants paredz tiesības uz veselīgiem vides apstākļiem, ja ir konstatējama darbība, kas aizskar vai nākotnē var aizskart tiesības uz veselību.** Lai gan šajās normās valsts pienākums personas veselības aizsardzības jomā ir noteikts atšķirīgi, tomēr uz personas veselības aizsardzību no vides piesārņojuma – trokšņa – ir attiecināmas abas šīs pamattiesības”. Līdz ar to apstrīdēto normu satversmība tika izvērtēta, aplūkojot Satversmes 111. un 115. pantu to kopsakarā. **ST vērtēja, vai valsts ir atbilstošā veidā izpildījusi pozitīvos pienākumus, kas tai izriet no minētajām normām, – proti, vai valsts ir pienācīgā veidā veikusi minēto pamattiesību nodrošināšanai nepieciešamās darbības (32. attēls).** **ST secināja, ka vērtējami ir šādi jautājumi: vai valsts ir veikusi pasākumus, kas vērsti uz šo pamattiesību nodrošināšanu un aizsardzību, un vai šie pasākumi veikti pienācīgā kārtībā.**

32. attēls. Valsts pienākums atbilstošā veidā izpildīt savus pozitīvos pienākumus

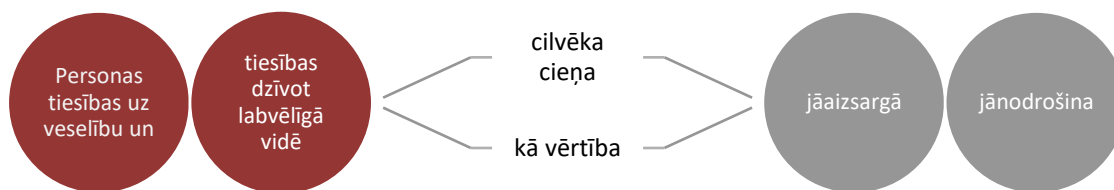
Avots: [ST, 2017-02-03](#)

ST secināja, ka MK ir rīkojies likumdevēja piešķirtā pilnvarojuma ietvaros. Likumdevējs un MK, pieņemot normatīvos tiesību aktus, ir veikuši pasākumus, kas vērsti uz personas tiesību uz veselību un tiesību dzīvot labvēlīgā vidē nodrošināšanu un aizsardzību. Ir noteikta arī pašvaldības kompetence šādu pasākumu īstenošanā.

Izvērtējot, vai pasākumi ir veikti pienācīgā kārtībā, ST noskaidroja, vai, aizsargājot personas tiesības uz veselību, ir ievēroti vides tiesību principi un vai ir panākts taisnīgs līdzsvars starp iesaistīto personu interesēm.

ST norādīja, ka “demokrātiskā tiesiskā valstī pienācīgi veikti pozitīvie pasākumi ir tādi, **kur tiesību normas pieņemēja veiktais izvērtējums visupirms ir vērsts uz cilvēka kā augstākās vērtības aizsardzību** (33. attēls). Tā ietver arī cilvēka cieņu kā vērtību, kas vienlaikus ir gan

jāaizsargā, gan jānodrošina. **Tiesības dzīvot labvēlīgā vidē primāri aizsargā personu, tās iespējas dzīvot tādā vidē, kurā tā var pilnvērtīgi, cilvēka cieņai atbilstoši funkcionēt un attīstīties”.**

33. attēls. **Cilvēka cieņa kā vērtība**

Avots: [ST, 2017-02-03](#)

Lietas ietvaros ST vērtēja apstrīdēto normu atbilstību vienam no vides tiesību principiem – piesardzības principam. ST lietā secināja:

- tas ir piemērojams, lai nodrošinātu iespējami augstu cilvēka veselības un vides drošības līmeni;
- tas noteic, ka valsts nedrīkst izvairīties no tādu efektīvu un samērīgu pasākumu veikšanas, kuri nepieciešami, lai novērstu risku, ka personas veselībai un videi varētu tikt nodarīts smags un neatgriezenisks kaitējums tikai tāpēc, ka attiecīgajā brīdī pieejamā tehniskā un zinātniskā informācija nesniedza noteiktu atbildi uz jautājumu par šāda riska pakāpi;
- tas ir viens no pamatiem ES politikai, kas vērsta uz pastiprinātu vides aizsardzību, un citstarp šis princips tiek piemērots arī lietās, kas saistītas ar personas tiesību uz veselību aizsardzību;
- šis princips demokrātiskā tiesiskā valstī nozīmē, ka nav jāsaņem reāls un faktiskais cilvēka veselībai nodarīts kaitējums, bet pietiek ar pamatotām aizdomām par šāda kaitējuma iespējamību, lai valstij būtu savlaicīgi jāveic efektīvi un samērīgi pasākumi, lai nepieļautu kaitējuma iestāšanos.

Proti, kā atzina ST, “ja pastāv būtisks un nopietns risks, kuram pakļauta sūdzības iesniedzēju veselība un labklājība, tad **valstij ir pozitīvs pienākums veikt saprātīgus un piemērotus pasākumus, lai aizsargātu cilvēka tiesības un vispār veicinātu vides veselību un aizsardzību jau tūlīt, kamēr negatīvās sekas vēl nav radušās. Pienācīgs kaitējuma iespējamības novērtējums citstarp ir nesaraucams saistīts ar valsts pienākumu veikt pienācīgu izpēti un darīt visu iespējamo, lai šo kaitējumu efektīvi novērstu vai iespēju robežās samazinātu jau pirms tā rašanās”.**

Tādējādi ST secināja, ka lēmumu pieņemšanas procesā visupirms ir veicama pienācīga izpēte, kas ļautu:

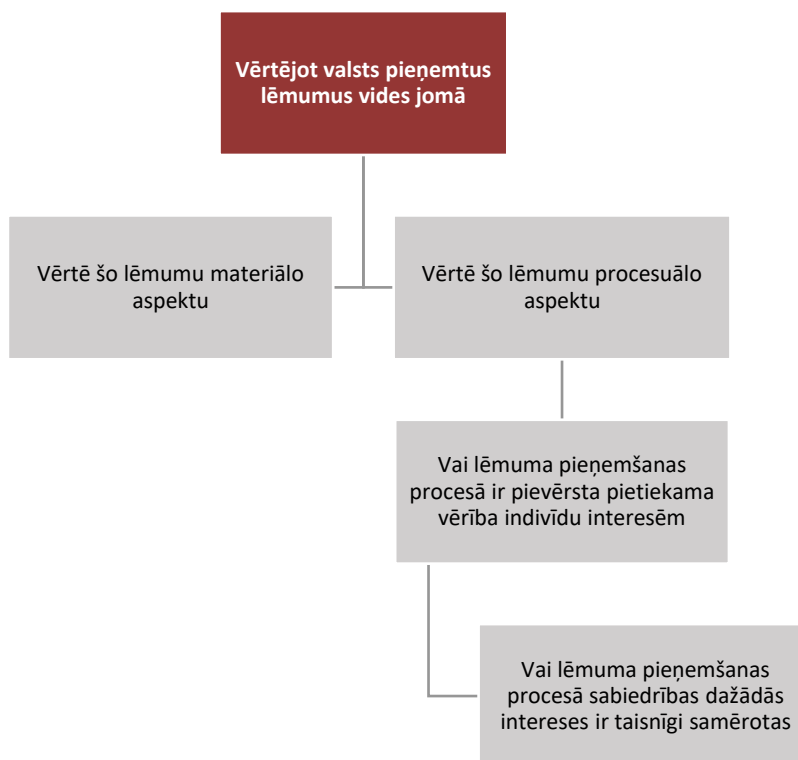
- jau iepriekš izvērtēt iespaidu, ko noteiktas darbības varētu atstāt uz vidi un indivīdu tiesībām;
- novērst nelabvēlīgu ietekmi;
- nodrošināt taisnīgu līdzsvaru starp dažādām konkurējošām interesēm.

ST atzina, ka MK nebija apsvēris iespējamās attiecīgā trokšņa radītās kaitīgās sekas. **MK, izdodot apstrīdētās normas, nav rīkojies atbilstoši piesardzības principam – nodrošinot un aizsargājot cilvēka cieņu kā demokrātiskas tiesiskas valsts augstāko vērtību.** ST, izvērtējot, vai ir panākts taisnīgs līdzsvars starp iesaistīto personu interesēm, norādīja, ka, “**izlemjot jautājumus, kas saistīti ar vides izmantošanu, vienmēr ir jāizvēlas, kurai no interesēm – vides aizsardzībai vai ekonomiskajām interesēm – konkrētajos apstākļos dodama priekšroka** (sk. arī [ST, 2008-38-03](#)). **Pienācīgs un taisnīgs līdzsvars ir panākts tad, ja šīs intereses ir ņemtas vērā ne tikai formāli, bet arī pēc būtības.** Tieši pašvaldībai teritorijas plānošanas procesā ir taisnīgi jālīdzsvaro dažādas – gan autotrašu un mototrašu īpašnieku, gan sporta pasākumu apmeklētāju, gan arī vietējo iedzīvotāju

intereses. Ja pašvaldības rīcībā ir informācija, ka konkrēts infrastruktūras objekts rada paaugstinātu risku, ka var tikt negatīvi ietekmēta vide un cilvēka veselība, vai ja sabiedrības interese par kādu infrastruktūras objektu ir īpaši liela – **pašvaldībai teritorijas plānojuma publiskās apspriešanas gaitā jārikojas proaktīvi**”.

Līdz ar to, vērtējot valsts (plašākā nozīmē) pieņemtus lēmumus vides jomā, ST secināja, ka ir jāņem vērā šo lēmumu materiālais aspekts un procesuālais aspekts (34. attēls).

34. attēls. Vides jomā pieņemtu lēmumu izvērtējums

Avots: [ST, 2017-02-03](#)

ST secināja, ka apstrīdētās normas tika izdotas, tās pielāgojot troksnim, kāds faktiski rodas lielākajā daļā autosporta un motosporta bāzu. Līdz ar to robežlielumi praksē netiek pārsniegti, bet ir tieši pietuvināti maksimāli pieļaujamai trokšņa robežai. **Attiecībā uz pieļaujamiem trokšņa robežlielumiem vērā ņemami trīs aspekti:**

- mototrasēs un autotrasēs pieļaujamie trokšņa robežlielumi ir paaugstināti līdz tādām līmenim, kas rada negatīvu ietekmi;
- trokšņa robežlielumi ir noteikti, lai nodrošinātu iespējas Latvijā rīkot starptautiskas sacīkstes, – treniņi un sacensības autotrasēs un mototrasēs nodrošina ekonomisku ieguvumu sabiedrībai, kā arī infrastruktūras saglabāšanu, turklāt dod iespēju personām, tostarp bērniem, nodarboties ar sportu;
- nepieciešamība atjaunot Kandavas kartodroma darbību.

ST atzina, ka **“pienācīgā kārtībā veikti, personas tiesības uz veselību un tiesības dzīvot labvēlīgā vidē nodrošinoši un aizsargājoši pasākumi ir tādi, kas ietver ne tikai cilvēka cieņai un piesardzības principam atbilstošu preventīvu MK izvērtējumu, kas vērsts uz kaitīgu seku paredzēšanu un iespējamu to mazināšanu, bet arī uz iesaistīto personu interešu taisnīgu līdzsvarotību**. Izdodot tiesību normas, kas var būtiski ietekmēt personas tiesības uz veselību un tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, ir jābūt izsvērtām un līdzsvarotām iesaistīto personu interesēm,

uzlūkojot katru cilvēku kā augstāko vērtību demokrātiskā tiesiskā valstī. **MK ir pienākums atbilstoša procesa ietvaros apsvērt ne tikai ekonomiskās un citas likumiskās intereses, bet arī iespējamo kaitīgo ietekmi uz cilvēka veselību”.**

ST norādīja: “lai izdarītu secinājumus par to, vai MK ir pienācīgi līdzsvarojis personu intereses, līdzekļiem, ar kuriem tas paredzējis novērst iespējamo negatīvo ietekmi uz personu veselību, ir jābūt efektīviem. Trokšņa novērtēšana un pārvaldība ir kompleksi risināmu jautājumu un pasākumu kopums, tomēr tam jābūt tādām, kas pienācīgi līdzsvaro personu intereses un pēc iespējas novērš personām trokšņa radītās kaitīgās sekas. Tas nevar būt vērsts tikai uz vienas personu grupas interešu prevalēšanu”.

ST neatzina, ka MK būtu pienācīgā kārtībā veicis pasākumus, kas nepieciešami, lai nodrošinātu un aizsargātu personas tiesības uz veselību un tiesības dzīvot labvēlīgā vidē. Tādējādi apstrīdētās normas tika atzītas par neatbilstošām Satversmes 111. un 115. pantam.

5. Veselības intereses un ekonomiskās intereses

Veselības interešu un ekonomisko interešu ievērošana vērtēta divos ST spriedumos, kas saistīti ar Covid-19 pandēmijas apstākļiem (5. tabula):

- **lietā Nr. 2021-24-03 ST vērtēja lielo tirdzniecības centru darbības regulējuma satversmību Covid-19 pandēmijas laikā (īpašos apstākļos);**
- **lietā Nr. 2020-26-0106 ST vērtēja tiesību uz īpašumu ierobežojumus ārkārtas situācijas laikā saistībā ar Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanu.**

Veselības interešu un ekonomisko interešu ievērošanas saistībā ar Covid-19 izvērtējums

Avots: [ST, 2021-24-03](#); [ST, 2020-26-0106](#)

Ierobežojuma veids	Atbilstība Satversmes 105. pantam Kritērijs "noteikts ar likumu"	Atbilstība Satversmes 105. pantam Kritērijs "lēģitīms mērķis"	Atbilstība Satversmes 105. pantam Kritērijs "samērīgums"	Atbilstība Satversmes 91. pantam	ST secinājums
Lieta Nr. 2021-24-03					
<i>Aizskartā tirgotāja pamattiesību ierobežojums</i>	<ul style="list-style-type: none"> Vai apstrīdētais regulējums ir izdots, pamatojoties uz likumu un ievērojot normatīvajos aktos paredzēto kārtību? Vai apstrīdētais regulējums ir izsludināts un publiski pieejams atbilstoši normatīvo aktu prasībām? Vai apstrīdētais regulējums ir pietiekami skaidri formulēts, lai persona varētu izprast no tā izrietošo tiesību un pienākumu saturu un paredzēt tā piemērošanas sekas? 	<p>Tiesiskais regulējums ir vērst uz to, lai nodrošinātu personas tiesības uz veselību.</p> <ul style="list-style-type: none"> Citu cilvēku tiesību aizsardzība Sabiedrības labklājības aizsardzība 	<ul style="list-style-type: none"> Vai likumdevēja lietotie līdzekļi ir piemēroti lēģitīmā mērķa sasniegšanai? Vai ar apstrīdēto normu var sasniegt ierobežojuma lēģitīmo mērķi? Vai šāda rīcība ir nepieciešama? Vai mērķi nevar sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem? Vai likumdevēja rīcība ir atbilstoša? Vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par personas tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto kaitējumu? 	Netika vērtēta.	Pastāvēja citi līdzekļi, kuri mazāk ierobežotu aizskartā tirgotāja pamattiesības un ar kuriem varētu sasniegt pamattiesību ierobežojuma lēģitīmos mērķus tādā pašā kvalitātē.
<i>Lielā tirdzniecības centra īpašnieka pamattiesību ierobežojums</i>	Tika atzīts, ka pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu (uz šo lietu tika attiecināti tie paši ST secinājumi, kas tika izdarīti attiecībā uz aizskartā tirgotāja pamattiesību ierobežojumu).	<p>Tiesiskais regulējums ir vērst uz to, lai nodrošinātu personas tiesības uz veselību.</p> <ul style="list-style-type: none"> Citu cilvēku tiesību aizsardzība Sabiedrības labklājības aizsardzība (uz šo lietu tika attiecināti tie paši ST secinājumi, kas tika izdarīti attiecībā uz aizskartā 	<ul style="list-style-type: none"> Izraudzītie līdzekļi bija piemēroti lēģitīmo mērķu sasniegšanai (uz šo lietu tika attiecināti tie paši ST secinājumi, kas tika izdarīti attiecībā uz aizskartā tirgotāja pamattiesību ierobežojumu). Vai šāda rīcība ir nepieciešama? Vai mērķi 	<ul style="list-style-type: none"> Apstrīdētajās normās paredzētā atšķirīgā attieksme pret vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos esošām personu grupām nav attaisnojama ar objektīviem faktiem vai argumentiem. 	<ul style="list-style-type: none"> Izvērtējot līdzsvaru starp komersantu tiesībām un interesēm un sabiedrības veselības aizsardzību citu Covid-19 izplatības ierobežošanai noteiktu pasākumu sakarā, ST atzina: sabiedrības locekļu tiesības un sabiedrības intereses ir būtiskas daudz plašākam

Ierobežojuma veids	Atbilstība Satversmes 105. pantam Kritērijs "noteikts ar likumu"	Atbilstība Satversmes 105. pantam Kritērijs "lēģitīms mērķis"	Atbilstība Satversmes 105. pantam Kritērijs "samērīgums"	Atbilstība Satversmes 91. pantam	ST secinājums
		tirgotāja pamattiesību ierobežojumu).	<p>nevar sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem?</p> <ul style="list-style-type: none"> Vai likumdevēja rīcība ir atbilstoša? Vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par personas tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto kaitējumu? 	<ul style="list-style-type: none"> MK nebija vērtējis no regulējuma izrietošo atšķirīgo attieksmi pret vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos esošām personu grupām. ST nekonstatēja objektīvus faktus vai argumentus, kas ļautu secināt, ka ar apstrīdēto regulējumu radītajai atšķirīgajai attieksmei pret lielā tirdzniecības centra īpašnieku un lielā veikala telpu īpašnieku būtu lēģitīms mērķis. 	<p>personu lokam nekā tikai atsevišķu komersantu tiesības un likumiskās intereses;</p> <ul style="list-style-type: none"> regulējums pasargā gan tieši pašus cilvēkus no saslimšanas, gan arī veselības aprūpes sistēmu no pārslodzes; ņemot vērā Covid-19 izraisošā vīrusa izplatību un tās radītos veselības sistēmas apdraudējumus, atsevišķu komersantu likumiskās intereses nevar tikt stādītas augstāk par visas sabiedrības interesēm.
Lieta Nr. 2020-26-0106					
<i>Interaktīvo azartspēļu ierobežojumi</i>	<ul style="list-style-type: none"> Vai apstrīdētais regulējums ir izdots, pamatojoties uz likumu un ievērojot normatīvajos aktos paredzēto kārtību? Vai apstrīdētais regulējums ir izsludināts un publiski pieejams atbilstoši normatīvo aktu prasībām? Vai apstrīdētais regulējums ir pietiekami skaidri formulēts, lai persona varētu izprast no tā izrietošo tiesību un 	Par lēģitīmo mērķi atzīstama citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība, un no šā mērķa izriet likumdevēja vēlme noteikt pasākumus ar Covid-19 pandēmiju saistīto negatīvo seku, tostarp arī vīrusa izplatības samazināšanas nolūkos noteikto ierobežojumu radīto seku, novēršanai un mazināšanai.	<ul style="list-style-type: none"> Vai ierobežojums ir piemērots lēģitīmā mērķa sasniegšanai? Vai mērķi nav iespējams sasniegt ar citiem, indivīda pamattiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem? Vai labums, ko gūst sabiedrība no noteiktā ierobežojuma, ir lielāks par indivīdam nodarīto kaitējumu? 	Netika vērtēta.	ST atzina, ka pastāv citi, personu tiesības mazāk ierobežojoši līdzekļi.

Ierobežojuma veids	Atbilstība Satversmes 105. pantam Kritērijs "noteikts ar likumu"	Atbilstība Satversmes 105. pantam Kritērijs "lēģitīms mērķis"	Atbilstība Satversmes 105. pantam Kritērijs "samērīgums"	Atbilstība Satversmes 91. pantam	ST secinājums
	<p>pieņākumu saturu un paredzēt tā piemērošanas sekas?</p>				
<p><i>Klātienes azartspēļu ierobežojumi</i></p>			<ul style="list-style-type: none"> • ST noskaidroja līdzsvarojamās intereses un noteica, kurām no tām piešķirama prioritāte. • ST pārbaudīja, vai ar apstrīdēto normu ir panākts taisnīgs līdzsvars starp šīm dažādajām tiesībām un likumiskajām interesēm. • ST vērtēja samērīguma principa ievērošanu – vai likumdevējs, pieņemot apstrīdētās normas, ir ņēmis vērā ar licences izsniegšanu radīto tiesisko paļāvību. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vai un kuras personas (personu grupas) ir salīdzināmas, un vai tās atrodas vienādos vai atšķirīgos apstākļos? • Vai apstrīdētā norma paredz vienādu attieksmi pret atšķirīgos apstākļos esošām personām vai arī atšķirīgu attieksmi pret vienādos apstākļos esošām personām? • Vai šāda attieksme ir noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu? • Vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir lēģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips? 	<p>Ierobežojums tika atzīts par atbilstošu samērīguma principam:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sabiedrības ieguvums apstākļos, kad pastāvēja nepieciešamība aizsargāt sabiedrības veselību, ir lielāks nekā azartspēļu organizatoriem radītās nelabvēlīgās sekas; • sabiedrībai nozīmīgu interešu aizsardzībai var tikt piešķirta prioritāte salīdzinājumā ar tiesiskās paļāvības principu.

5.1. Tiesību uz īpašumu ierobežojumi īpašos (pandēmijas) apstākļos

ST 2022. gada 10. marta spriedums lietā Nr. 2021-24-03, ierosinātā pēc trīs sabiedrību ar ierobežotu atbildību pieteikumiem, "Par Ministru kabineta 2020. gada 9. jūnija noteikumu Nr. 360 "Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai" 24.18. punkta (redakcijā, kas bija spēkā no 2021. gada 7. aprīļa līdz 1. jūnijam) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, kā arī 105. panta pirmajam un trešajam teikumam" ([ST, 2021-24-03](#))

ST vērtēja lielo tirdzniecības centru darbības regulējuma atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, kā arī 105. panta pirmajam un trešajam teikumam Covid-19 pandēmijas laikā – īpašos apstākļos. Minētajā lietā apvienotas vairākas lietas, kas ierosinātas pēc dažādu komercsabiedrību pieteikumiem. ST secināja, ka izskatāmajā lietā apstrīdētā vairāku apstrīdētās normas redakciju satversmība – redakcija, kas bija spēkā no 2021. gada 7. aprīļa līdz 9. aprīlim (Norma 1); redakcija, kas bija spēkā no 2021. gada 10. aprīļa līdz 19. maijam (Norma 2), un redakcija, kas bija spēkā no 2021. gada 20. maija līdz 1. jūnijam (Norma 3).

Īsumā par lietas faktiem:

- SIA "Jysk" nodarbojas ar mājsaimniecības preču mazumtirdzniecību specializētajos veikalos. Vairums šīs komercsabiedrības veikalu atrodas lielo tirdzniecības centru telpās, un šiem veikaliem ir iespējams nodrošināt atsevišķu ārējo piekļuvi. Šī komercsabiedrība norādīja, ka tā ir tirgotājs, kura veikals iekārtots lielā tirdzniecības centra telpās ar iespēju nodrošināt atsevišķu ārējo piekļuvi un uz kura veikalu neattiecas apstrīdētajā normā noteiktie izņēmumi.
- Savukārt SIA "VRPB" un SIA "EFTEN Domina" ir lielo tirdzniecības centru īpašnieces, kas savas komercdarbības ietvaros iznomā telpas tirgotājiem un pakalpojumu sniedzējiem. Šīs komercsabiedrības uzskatīja, ka Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam neatbilst apstrīdētā norma redakcijās, kas bija spēkā no 2021. gada 7. aprīļa līdz 1. jūnijam, jo tā paredzēja, ka lielajā tirdzniecības centrā var darboties vien atsevišķi veikali.
- ST konstatēja, ka SIA "Jysk" pieteikumā sniegti argumenti par aizskartā tirgotāja pamattiesību ierobežojumu, kas izrietēja no Normas 1 un Normas 2, savukārt SIA "VRPB" un SIA "EFTEN Domina" (lielo tirdzniecības centru) pieteikumos sniegti argumenti par lielā tirdzniecības centra īpašnieka pamattiesību ierobežojumu, kas izrietēja no apstrīdētā regulējuma kopumā ([ST, 2022](#)).

ST visupirms izvērtēja apstrīdētā regulējuma atbilstību Satversmes 105. panta pirmajam un trešajam teikumam, pēc tam – atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam. Noskaidrojot, vai personas tiesību uz īpašumu ierobežojums ir attaisnojams, ST vērtēja ierobežojumu atbilstību pamattiesību ierobežojuma konstitucionalitātes pārbaudes metodoloģijai.

ST atsevišķi izvērtēja, vai Satversmes 105. panta pirmajam un trešajam teikumam atbilst:

- no Normas 1 un Normas 2 izrietošais aizskartā tirgotāja pamattiesību ierobežojums;
- no visa apstrīdētā regulējuma izrietošais lielā tirdzniecības centra īpašnieka pamattiesību ierobežojums.

Aizskartā tirgotāja pamattiesību ierobežojums

Vērtējot, vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu, ST norādīja, ka **“pamattiesību ierobežojumam jābūt noteiktam tādā normatīvā tiesību akta izdošanas procesā, kas atbilst labas likumdošanas principam.** Pretējā gadījumā tiesiskā regulējuma izstrādes process nevis veicinātu, bet gan mazinātu personu uzticēšanos valstij un tiesībām”.

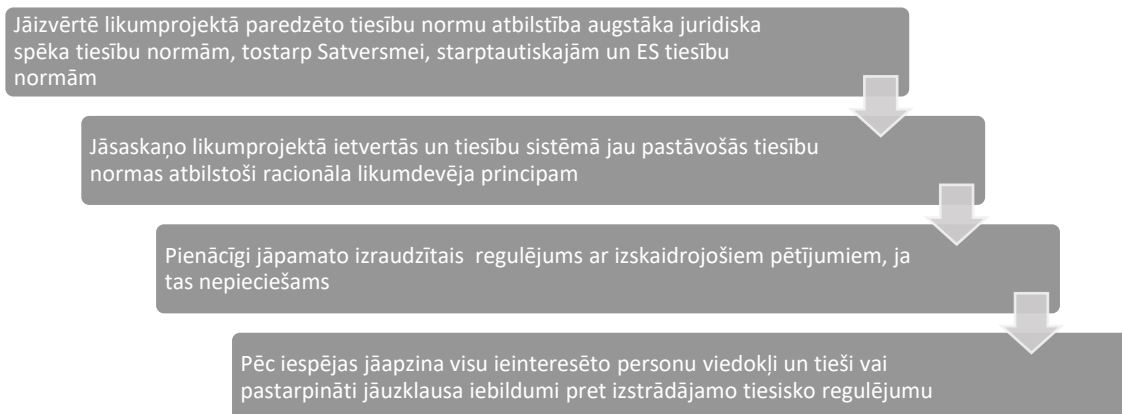
Labas likumdošanas principa ievērošana ikvienam dod pārliecību par to, ka attiecīgais jautājums ir demokrātiski apspriests (ST, 2018-12-01), proti, **“dažādi viedokļi ir pausti un analizēti, un labākais iespējamais līdzsvars starp dažādām konfliktējošām tiesībām un interesēm ir ticis meklēts, ievērojot Satversmē ietvertās vērtības un vispārējos tiesību principus”.** Laba likumdošana nozīmē arī to, ka MK savas kompetences ietvaros var efektīvi lemt par valstij nozīmīgiem jautājumiem, par attiecībām, kas izveidojušās, un par to noregulējumu. Vērtējot, vai ir ievērots labas likumdošanas princips, ir būtiski rast atbildi uz diviem jautājumiem (35. attēls).

35. attēls. Labas likumdošanas principa izvērtējums lietā Nr. 2021-24-03

Avots: [ST, 2021-24-03](#)

ST atzina, ka “saskaņā ar labas likumdošanas principu tiesību normu izdevējam jāveic vairākas darbības” (36. attēls).

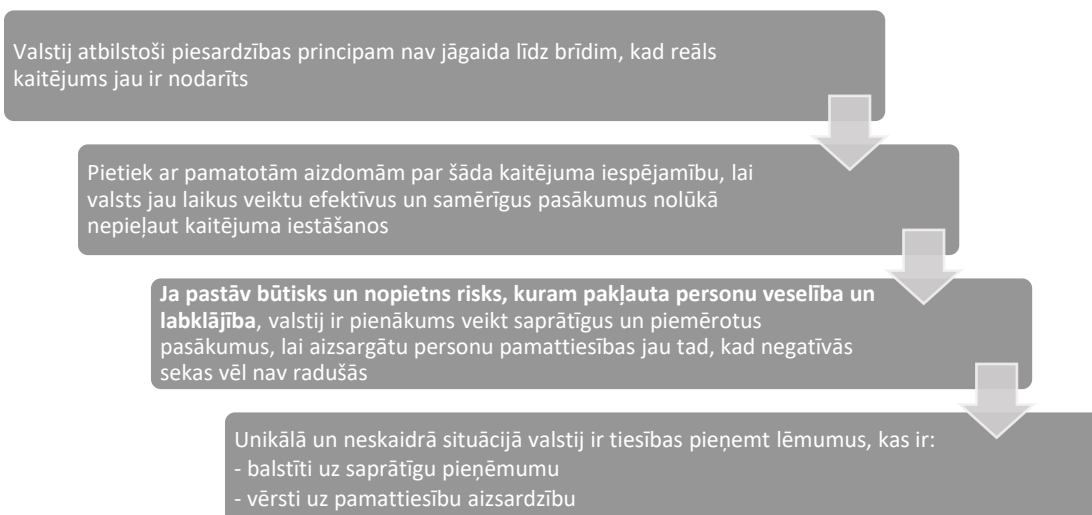

36. attēls. Darbības, kas tiesību normas izdevējam ir jāveic labas likumdošanas principa nodrošināšanai

Avots: [ST, 2021-24-03](#)

ST, atsaucoties uz konstitucionālo tiesu praksi, atzina, ka “tikai būtiski procedūras pārkāpumi ir pamats tam, lai atzītu, ka pieņemtajam aktam nav juridiska spēka (sk. arī [ST, 2021-06-01](#)). **Tomēr, ņemot vērā konkrētos faktiskos un tiesiskos apstākļus, no minētajiem informēšanas un pamatošanas pienākumiem ir pieļaujami izņēmumi, sverot un līdzsvarojot labas likumdošanas principu ar citiem vispārējiem tiesību principiem, tostarp piesardzības principu”.** Konkretizējot piesardzības principa saturu attiecībā uz tiesiskā regulējuma izstrādi Covid-19 pandēmijas apstākļos, ST secināja, ka valstij atbilstoši piesardzības principam nav jāgaida līdz brīdim, kad reāls kaitējums jau ir nodarīts (37. attēls).

37. attēls. Piesardzības princips pandēmijas apstākļos

Avots: [ST, 2021-24-03](#)

ST secināja: “tas vien, ka valstī nav izsludināta ārkārtējā situācija, nenozīmē, ka vairs nepastāvētu tādi būtiski draudi personu veselībai un labklājībai, kuru novēršanai var būt nepieciešama steidzama valsts rīcība. MK ņēma vērā to, ka straujš Covid-19 saslimstības pieaugums var radīt nopietnu slogu ārstniecības iestādēm un apdraudēt sabiedrības veselību kopumā. **Apstākļi, ka apstrīdētās normas izstrādes procesā MK nolūkā operatīvi pieņemt efektīvus lēmumus veica vien pašus nepieciešamākos pētījumus un konsultācijas, nevar būt par pamatu secinājumam, ka būtu pārkāpts labas likumdošanas princips”.**

Tādējādi ST atzina, ka nav konstatējami būtiski pārkāpumi Normas 1 un Normas 2 izstrādes un izdošanas procesā un no šīm normām izrietošais aizskartā tirgotāja pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu.

Lai pārbaudītu, vai konkrētā rīcība patiešām bija nepieciešama, ST noskaidroja, **vai ierobežojumiem ir legītīms mērķis un vai tie ir samērīgi**. ST secināja, ka “strauja, nekontrolēta Covid-19 infekcijas izplatība ir saistīta ar būtiskiem visas sabiedrības apdraudējumiem – nekontrolēta Covid-19 izplatība varēja izraisīt veselības nozares pārslodzi un apdraudēt veselības aprūpes un ārstniecības pakalpojumu nepārtrauktību”. ST atzina, ka **MK izraudzītie līdzekļi ir piemēroti aizskartā tirgotāja pamattiesību ierobežojuma legītīmo mērķu sasniegšanai, jo:**

- ļauj efektīvi samazināt personu risku saslimt ar Covid-19 un pakļaut šādam riskam citas personas;
- nepieļaujot strauju Covid-19 pacientu skaita pieaugumu, tiek mazināts veselības aprūpes sistēmas pārslodzes risks;
- tiek nodrošināta veselības aprūpes sistēmas spēja funkcionēt arī tiem pacientiem, kuriem ir citi veselības traucējumi.

ST, **vērtējot, vai pastāv saudzējošāks līdzeklis**, ar kuru varētu sasniegt legītīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē, **uzsvēra piesardzības principa nozīmi** (38. attēls).

Piesardzības princips	Piesardzības principa nozīme
<ul style="list-style-type: none"> • piemērojams apstākļos, kad pastāv nenoteiktība un ir nepieciešama valsts tūlītēja rīcība • institūcijai šaubu gadījumā jāizvēlas tas risinājums, kas ar augstāku varbūtības pakāpi nodrošinās personu vai sabiedrības tiesību un interešu aizsardzību 	<ul style="list-style-type: none"> • institūcija nav atbrīvota no pienākuma izvērtēt un noskaidrot, vai nepastāv citi, saudzējošāki līdzekļi, kas varētu nodrošināt attiecīgo leģitīmo mērķu sasniegšanu tādā pašā kvalitātē

38. attēls. Piesardzības princips un tā nozīme

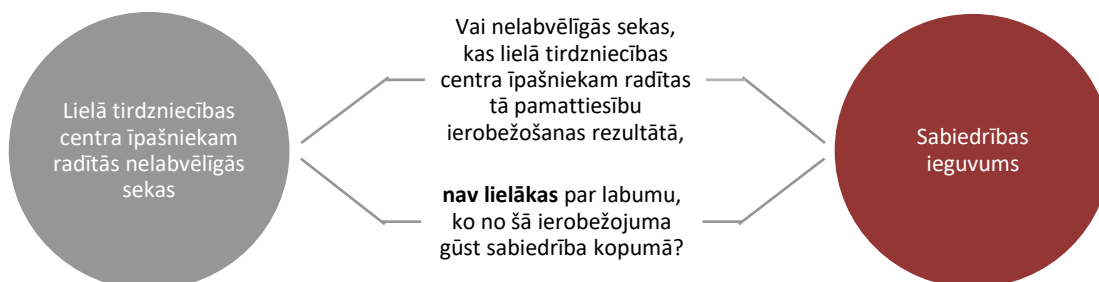
Avots: [ST, 2021-24-03](#)

Konkrētajā lietā ST secināja, ka pastāv citi līdzekļi, kuri mazāk ierobežotu aizskartā tirgotāja pamattiesības un ar kuriem varētu sasniegt šā tirgotāja pamattiesību ierobežojuma leģitīmos mērķus tādā pašā kvalitātē. ST atzina, ka “pamattiesību ierobežojuma leģitīmos mērķus vienlīdz efektīvi sasniegtu tāds tiesiskais regulējums, kas ļautu turpināt darbību arī lielā tirdzniecības centra veikalos, kuri var tikt norobežoti no tirdzniecības centra koplietošanas telpām un kuriem var nodrošināt atsevišķu ārējo piekļuvi. Šāds regulējums mazāk ierobežotu personu pamattiesības, jo ļautu attiecīgajiem tirgotājiem gūt ienākumus no tirdzniecības šajos veikalos”. Līdz ar to ST nelietoja trešo kritēriju – vai ar apstrīdēto regulējumu ir panākts taisnīgs līdzsvars starp sabiedrības ieguvumu no šā regulējuma un lielā tirdzniecības centra īpašnieka tiesībām nodarīto kaitējumu. **Normas, ar kurām ierobežoja aizskarto tirgotāju pamattiesības, tika atzītas par neatbilstošām Satversmes 105. pantam.**

Lielā tirdzniecības centra īpašnieka pamattiesību ierobežojums

ST vērtēja lielā tirdzniecības centra īpašniekam noteikto īpašuma tiesību ierobežojumu, kas izpaudās kā vispārējs lielā tirdzniecības centra veikalu darbības aizliegums ar atsevišķiem izņēmumiem. Tika atzīts, ka pamattiesību ierobežojums lielā tirdzniecības centra īpašniekam noteikts ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu, ka tam ir leģitīms mērķis un ka izraudzītie līdzekļi ir piemēroti šā mērķa sasniegšanai (uz lielā tirdzniecības centra īpašnieka pamattiesību ierobežojumu tika attiecināti tie paši ST secinājumi, kas tika izdarīti attiecībā uz aizskartā tirgotāja pamattiesību ierobežojumu). **ST, atsaucoties uz zinātniskiem pētījumiem,** atzina, ka nav saudzējošāku līdzekļu, ar kuriem no apstrīdētā regulējuma izrietošā lielā tirdzniecības centra īpašnieka pamattiesību ierobežojuma leģitīmos mērķus varētu sasniegt tādā pašā kvalitātē.

Lai noskaidrotu, vai ar apstrīdēto regulējumu ir **panākts taisnīgs līdzsvars starp sabiedrības ieguvumu no šā regulējuma un lielā tirdzniecības centra īpašnieka tiesībām nodarīto kaitējumu,** ST vērtēja nelabvēlīgās sekas (39. attēls):

39. attēls. Taisnīgs līdzsvars

Avots: [ST, 2021-24-03](#)

ST atzina, ka izskatāmajā lietā salīdzināmas ar leģitīmo mērķi aptvertās cilvēku veselības un labklājības intereses, no vienas puses, un lielā tirdzniecības centra īpašnieka tiesības brīvi rīkoties ar savu īpašumu, no otras puses. ST uzsvēra, ka “tiesības uz veselības aizsardzību tieši attiecas uz ikvienu personu un ir būtisks priekšnoteikums jebkuru citu personas pamattiesību īstenošanai”. ST neapšaubīja, **“ka komercdarbība ir svarīga valsts ekonomikas attīstībai un komercdarbības traucējumi nelabvēlīgi ietekmē ne vien pašus tirgotājus un tirdzniecības vietu īpašniekus, bet arī valsts ekonomiku kopumā”.** Tomēr, **izvērtējot līdzsvaru starp komersantu tiesībām un interesēm un sabiedrības veselības aizsardzību citu Covid-19 izplatības ierobežošanai noteiktu pasākumu sakarā, ST atzina:**

- izskatāmajā lietā ir jāņem vērā apstrīdētā regulējuma aizsargāto tiesību un likumisko interešu nozīme;
- tiesības uz veselības aizsardzību tieši attiecas uz ikvienu personu un ir būtisks priekšnoteikums jebkuru citu personas pamattiesību īstenošanai;
- sabiedrības locekļu tiesības un sabiedrības intereses ir būtiskas daudz plašākam personu lokam nekā tikai atsevišķu komersantu tiesības un likumiskās intereses;
- regulējums pasargā gan tieši pašus cilvēkus no saslimšanas, gan arī veselības aprūpes sistēmu no pārslodzes;
- ievērojot Covid-19 izraisošā vīrusa izplatību un tās radītos draudus veselības sistēmai, atsevišķu komersantu likumiskās intereses nevar tikt stādītas augstāk par visas sabiedrības interesēm.

ST secināja, ka MK, pieņemot apstrīdēto regulējumu, nav pārkāpis tiesiskās paļāvības principu, un atzina, ka apstrīdētais regulējums, ciktāl tas attiecas uz lielā tirdzniecības centra īpašnieku, atbilst Satversmes 105. panta pirmajam un trešajam teikumam.

Šajā lietā ST uzskatīja par nepieciešamu “konkrētajā gadījumā izvērtēt, vai tiesiskās vienlīdzības principam atbilst Norma 1 un Norma 2, ciktāl tās attiecas uz aizskarto tirgotāju”. **ST vērtēja apstrīdēto normu atbilstību arī Satversmes 91. pantam:**

- ievērojot Covid-19 izplatības ierobežošanai paredzētā tiesiskā regulējuma būtisko ietekmi uz personu pamattiesībām;
- ar šo regulējumu aizsargāto sabiedrības locekļu tiesību un likumisko interešu nozīmi;
- tiesiskās vienlīdzības principa būtisko nozīmi jebkura tiesiskā regulējuma izstrādē.

ST secināja, ka apstrīdētais regulējums neatbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam:

- “MK nebija apsvēris iespēju, ka konkrētiem lielo tirdzniecības centru veikaliem varētu nodrošināt atsevišķu ārējo piekļuvi, un attiecīgi neizvērtēja arī to, vai ar apstrīdētajām normām ir pamatoti radīta atšķirīga attieksme pret attiecīgajiem tirgotājiem. ST nekonstatēja, **“ka apstrīdētajās normās paredzētā atšķirīgā attieksme pret vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos esošām personu grupām būtu attaisnojama ar objektīviem faktiem vai argumentiem”.** Līdz ar to ST secināja, ka atšķirīgajai attieksmei nav leģitīma mērķa;
- MK nebija vērtējis no regulējuma izrietošo atšķirīgo attieksmi pret vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos esošām personu grupām;
- ST nekonstatēja objektīvus faktus vai argumentus, kas ļautu secināt, ka ar apstrīdēto regulējumu radītajai atšķirīgajai attieksmei pret lielā tirdzniecības centra īpašnieku un lielā veikala telpu īpašnieku būtu leģitīms mērķis”.

ST atzina apstrīdētās normas par neatbilstošām Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, kā arī 105. panta pirmajam un trešajam teikumam.

5.2. Tiesību uz īpašumu ierobežojumi ārkārtējās situācijas laikā

ST 2020. gada 11. decembra spriedums lietā Nr. 2020-26-0106, ierosinātā pēc juridisko personu konstitucionālajām sūdzībām, "Par likuma "Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību" (turpmāk arī – Covid-19 likums) 8. un 9. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un 9. panta atbilstību Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantam" ([ST, 2020-26-0106](#))

Lieta ierosināta pēc konstitucionālajām sūdzībām, kuras iesnieguši pieci komersanti, kas nodarbojas ar azartspēļu organizēšanu. ST vērtēja azartspēļu ierobežojumus pandēmijas – ārkārtējās situācijas – laikā. Covid-19 likuma ([Saeima, 2020](#)) 9. pants aptvēra gan fizisko azartspēļu organizēšanas vietu, gan interaktīvo azartspēļu ierobežojumus, bet 8. pants attiecināms tikai uz klātienē azartspēlēm. Visupirms ST pārbaudīja apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 1. un 105. pantam, bet pēc tam – atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam. Noskaidrojot, vai personas tiesību uz īpašumu ierobežojums ir attaisnojams, ST vērtēja tā atbilstību pamattiesību ierobežojumu konstitucionalitātes pārbaudes metodoloģijai.

Lai izvērtētu to, vai pieteikumu iesniedzēju īpašuma tiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu, ST pārbaudīja:

- vai likums ir pieņemts, ievērojot normatīvajos aktos paredzēto kārtību (ņemot vērā, ka apstrīdētās normas ir pieņemtas ārkārtējās situācijas laikā);
- vai likums ir izsludināts un publiski pieejams atbilstoši normatīvo aktu prasībām;
- vai likums ir pietiekami skaidri formulēts, lai persona varētu izprast no tā izrietošo tiesību un pienākumu saturu un paredzēt tā piemērošanas sekas (sk. arī [ST, 2015-01-01](#)) (normu skaidrība un labas likumdošanas princips).

ST, vērtējot apstrīdēto normu pieņemšanas kārtību ārkārtējās situācijas laikā, atzina, ka:

- pilnvarojums MK ļauj pēc iespējas ātrāk un efektīvāk novērst ārkārtējo situāciju, ņemot vērā tās daudzslāņainību, plašo skarto personu loku, kā arī grūto situācijas attīstības paredzamību;
- normas tika pieņemtas un izsludinātas ārkārtējās situācijas laikā, līdz ar to ir pieļaujami izņēmumi no informēšanas un pamatošanas pienākumiem. **Gadījumā, kad norma ir jāpieņem ļoti īsā laika posmā – un šis nosacījums ir raksturīgs ārkārtējai situācijai –, likumdevējs var pamatoties uz saprātīgu pieņemumu par gaidāmo situācijas attīstību;**
- īpaši jāņem vērā piesardzības princips, kas demokrātiskā tiesiskā valstī nozīmē to, ka nav jāgaida līdz brīdim, kad reāls kaitējums jau ir faktiski nodarīts.

Noskaidrojot ierobežojuma leģitīmo mērķi un samērīgumu, jāizvērtē, vai konkrētā rīcība patiešām bija nepieciešama. Rīcība varētu būt uzskatāma par samērīguma principa pārkāpumu noteiktos gadījumos (40. attēls).

Ja ieinteresēto personu viedoklis netika uzklauts tādēļ, lai pēc iespējas ātrāk pieņemtu lēmumu, un tā rezultātā ir noteikts ierobežojums, kuram bija mazāk ierobežojošas alternatīvas

Tādu padziļinātu pētījumu vai diskusiju trūkums, kas būtu būtiski aizkavējuši lēmuma pieņemšanu un tā efektivitāti, apstrīdēto normu pieņemšanas laikā nevarēja būt par pamatu šo normu atzīšanai par prettiesiskām

40. attēls. Rīcība, kas varētu būt uzskatāma par samērīguma principa pārkāpumu

Avots: [ST, 2020-26-0106](#)

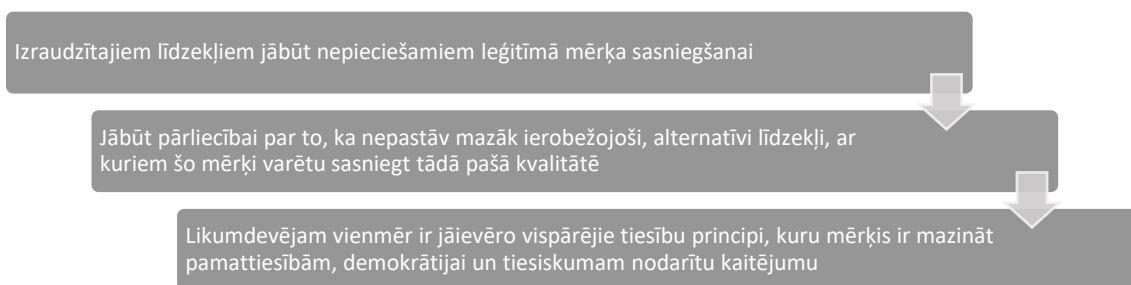
ST secināja, ka par leģitīmu mērķi atzīstama citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība. Savukārt no šā mērķa izriet likumdevēja vēlme noteikt pasākumus ar Covid-19 pandēmiju saistīto negatīvo seku, tostarp arī vīrusa izplatības samazināšanas nolūkos noteikto ierobežojumu radīto seku, novēršanai un mazināšanai.

Attiecībā uz ierobežojumu leģitīmo mērķi ST atzina, ka:

- **attiecībā uz indivīdu veselības aizsardzību** likumdevējs ir rūpējies gan par fizisko veselību, ierobežojot cilvēku savstarpējos kontaktus, gan par garīgo veselību, novēršot atkarību pastiprināšanos;
- personas finanšu līdzekļu izlietojums (personas labklājība) ir būtisks gan no indivīda un attiecīgās mājsaimniecības budžeta viedokļa, gan arī valsts līmenī;
- **jēdziens “sabiedrības labklājība”** līdztekus materiālās labklājības aspektiem **ietver arī nemateriālus aspektus**, kas nepieciešami harmoniskai sabiedrības funkcionēšanai;
- **indivīda un sabiedrības veselība ir vērtība**, kurai ir neapšaubāma loma sabiedrības labklājības nodrošināšanā, turklāt gan tās materiālajā, gan nemateriālajā nozīmē;
- sabiedrības labklājība ir vērtējama gan finansiālā, gan vispārcilvēciskā perspektīvā.

ST, vērtējot nepieciešamību pēc klātienē azartspēļu darbības ierobežojumiem, atzina, ka nepastāv tādi alternatīvi līdzekļi, kas personas pamattiesības ierobežotu mazāk nekā apstrīdētajās normās noteiktie ierobežojumi un ļautu sasniegt šo ierobežojumu leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē. Atsevišķi pārbaudot klātienē azartspēļu un interaktīvo azartspēļu ierobežojumus, ST atzina, ka ierobežojumi ir piemēroti to leģitīmajiem mērķiem.

ST secināja, ka “Covid-19 izplatības apkarošanai noteiktie ierobežojumi bija saistīti ar risku, ka cilvēkiem, kuriem jau ir problēmas ar azartspēlēm, tās vēl vairāk saasināsies. Vienlaikus ar ārkārtējo situāciju saistītās izmaiņas iedzīvotāju ikdienā, kuras radīja gan psiholoģisku, gan materiālu ietekmi, varēja mudināt iesaistīties azartspēlēs un tādējādi atstāt negatīvu ietekmi gan uz viņu garīgo veselību, citstarp potenciāli radot atkarību, gan arī uz viņu finansiālo situāciju, potenciāli radot nekontrolēti lielus tēriņus”. Tomēr ST uzsvēra, ka **“pat tad, ja likumdevēja vēlme noteikt uz piesardzības principu balstītus ierobežojumus, lai novērstu potenciālo kaitējumu sabiedrībai vai tās daļai, ir pietiekami pamatota, attiecīgajiem lēmumiem jāatbilst Satversmei”**. Atbilstība Satversmei izvērtējama pēc trim kritērijiem (41. attēls).

41. attēls. Izraudzīto līdzekļu nepieciešamība, izvērtējot ierobežojumu atbilstību Satversmei

Avots: [ST, 2020-26-0106](#)

ST uzsvēra, ka “pat gadījumos, kad valsts izmanto savas tiesības atkāpties no konkrētām starptautiskajos cilvēktiesību līgumos noteiktajām saistībām, pieņemtajiem lēmumiem ir **jāatbilst samērīguma principam, proti, izraudzītajiem līdzekļiem jābūt vismazāk ierobežojošiem no visiem tiem līdzekļiem, ar kuriem vēlmais rezultāts varētu tikt sasniegts**. Vēl jo vairāk šis pienākums ir ievērojams tad, ja ārkārtējās situācijas laikā pamattiesības tiek ierobežotas parastajā kārtībā”. ST kompetencei raksturīgi vairāki aspekti (42. attēls).

Pārbaudīt, vai likumdevējs, ierobežojot personas pamattiesības, ir **pienācīgi izvērtējis tādu alternatīvu līdzekļu esību**, kuri pamattiesības aizskartu mazāk

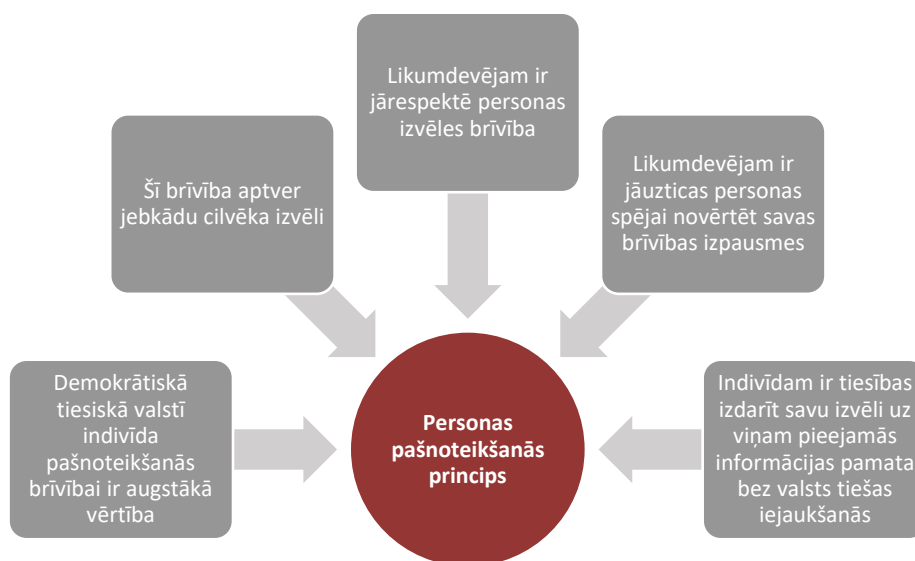
Norādīt, ka šādi alternatīvi līdzekļi pastāv

Konstatējot, ka ir kaut viens mazāk ierobežojošs līdzeklis, ir arī pamats atzīt, ka apstrīdētā norma **nesamērīgi ierobežo pamattiesības**

42. attēls. ST kompetence un mazāk ierobežojošo līdzekļu noteikšana

Avots: [ST, 2020-26-0106](#)

ST secināja, ka “ar Covid-19 likuma 9. pantu tika liegta jebkuras personas pieeja interaktīvajām azartspēlēm neatkarīgi no personas psiholoģiskā vai finansiālā stāvokļa. Proti, pēc būtības tika ierobežotas ne tikai pieteikumu iesniedzēju tiesības, bet arī jebkura indivīda tiesības izvēlēties konkrētu laika pavadīšanas veidu”. **Šajā jautājumā ST ņēma vērā personas pašnoteikšanās principu** (43. attēls). ST uzsvēra, ka minētais princips “attiecināms tikai uz lēmumiem, kas ietekmē tikai personu pašu, ciktāl tā neapdraud citu cilvēku tiesības, konstitucionālo kārtību vai arī citas sabiedrībai būtiskas intereses. Likumdevējam jāuzticas personas spējai novērtēt brīvības izpausmes, varbūt pat potenciāli paškaitējošas darbības sekas, kamēr vien tās ietekmē tikai pašu personu. Indivīdam ir jāuzņemas atbildība par savas brīvības īstenošanas sekām. Savukārt **lēmumu pieņemšana pašu iedzīvotāju vietā nozīmē neproporcionālu paternālistisku iejaukšanos cilvēku tiesībās uz izvēles un pašnoteikšanās brīvību**”.

43. attēls. Personas pašnoteikšanās princips

Avots: [ST, 2020-26-0106](#)

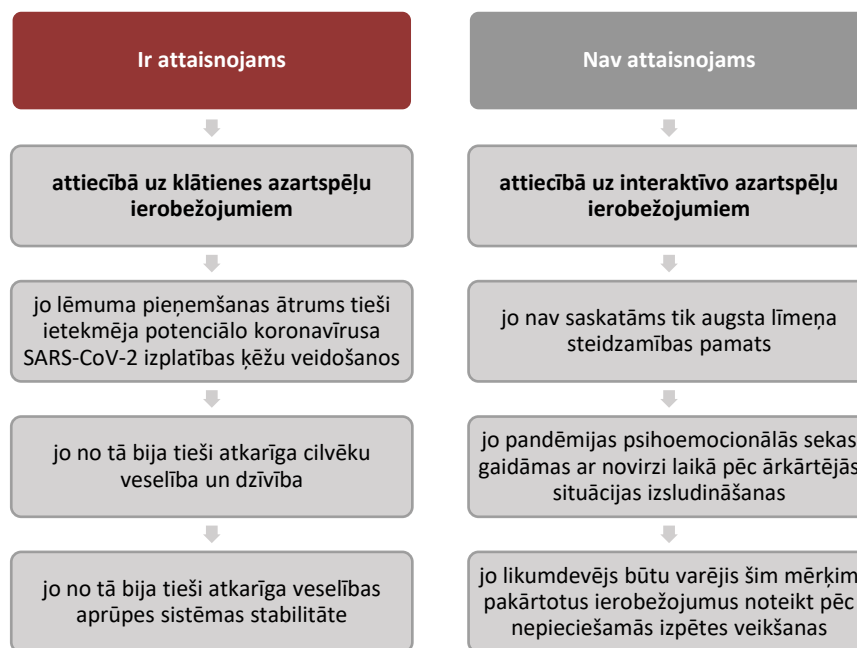
Vērtējot, vai tiesību norma, kas pieņemta ārkārtējās situācijas laikā un paredzēja interaktīvo azartspēļu norises ierobežojumus, bija nepieciešama, ST atzina, ka:

- lai sasniegtu Saeimas norādītos leģitīmos mērķus, nebija nepieciešams noteikt interaktīvo azartspēļu atkarības riska grupā neietilpstošu personu tiesību ierobežojumus visaptveroša aizlieguma formā;
- **pat ārkārtējās situācijas laikā likumdevējs nedrīkst pieņemt tādas normas, kas ir nepamatoti plašas un ierobežo arī to personu tiesības, uz kurām nemaz neattiecas ierobežojuma leģitīmais mērķis;**

→ ja netiktu ierobežotas to personu tiesības, kurām aizsardzība nebija nepieciešama, būtu mazāks arī komersantu tiesību aizskārums.

ST atzina, ka pastāv citi, personu tiesības mazāk ierobežojoši līdzekļi. **“Covid-19 likuma 9. panta pieņemšanas laikā Saeima vispār nebija vērtējusi ietvertā ierobežojuma alternatīvas – netika izvērtēts, vai nav iespējams izmantot citus, mazāk ietekmējošus un mērķētākus ierobežojumus, ņemot vērā gan komersantu intereses, gan arī indivīdu brīvo gribu un tādējādi patiesi nodrošinot aizsardzību personām, kuras ir atkarīgas no azartspēlēm”.**

Padziļināta izpēte un alternatīvu līdzekļu izvērtējums ir būtisks, lai nodrošinātu pamattiesību ierobežojumu atbilstību Satversmei. Tomēr ST ir atzinusi, ka šādu līdzekļu izvērtējums un padziļinātas izpētes trūkums var būt gan attaisnojams, gan arī neattaisnojams (44. attēls).

44. attēls. Padziļinātas izpētes trūkuma vērtējums lietā Nr. 2020-26-0106

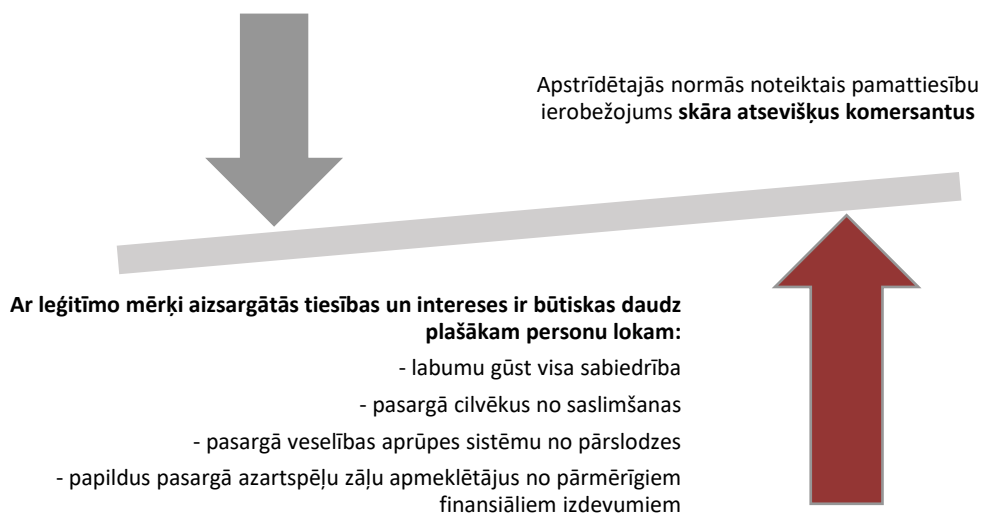
Avots: [ST, 2020-26-0106](#)

Tādējādi **interaktīvo azartspēļu ierobežojums tika atzīts par neatbilstošu samērīguma principam** un līdz ar to Covid-19 likuma ([Saeima, 2020](#)) 9. pants, ciktāl tas noteica Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcijas pienākumu apturēt azartspēļu organizēšanas licences interaktīvajā vidē un (vai) izmantojot elektronisko sakaru pakalpojumu starpniecību, nav atbilstošs Satversmes 1. pantam kopsakarā ar 105. panta pirmo un trešo teikumu.

Attiecībā uz klātienes azartspēļu ierobežojumiem ST izvērtēja to atbilstību Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam. Lai izvērtētu pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, ST pārlicinājās, vai nelabvēlīgās sekas, kas personai rodas tās pamattiesību ierobežošanas rezultātā, nav lielākas par labumu, ko no šā ierobežojuma gūst sabiedrība kopumā. **ST noskaidroja izskatāmajā lietā līdzsvarojamās intereses un vērtēja, kurām no šīm interesēm piešķirama prioritāte.**

ST norādīja: **“lietā bija salīdzināmas komersantu – klātienes azartspēļu organizatoru – tiesības veikt komercdarbību un gūt no tās labumu, no vienas puses, un apstrīdētajās normās noteiktā pamattiesību ierobežojuma legītīmo mērķu aptvertās tiesības un intereses, tostarp sabiedrības fiziskās un garīgās veselības aizsardzība un indivīdu un ģimeņu finansiālās intereses,**

no otras puses”. Līdz ar to ST pārbaudīja, vai ar apstrīdēto normu ir panākts taisnīgs līdzsvars starp šīm dažādajām tiesībām un likumiskajām interesēm (45. attēls).

45. attēls. Lietā skartās tiesības un likumiskās intereses

Avots: [ST, 2020-26-0106](#)

ST secināja:

- ņemot vērā to, ka Saeima kā lēmējinstītūcija ir vērtējusi, kurām no interesēm dodama priekšroka;
- ST ierobežojumu varētu atzīt par nesamērīgu, ja tas nebūtu piemērots leģitīma mērķa sasniegšanai;
- jāņem vērā, ka alternatīvas spēļu zāļu slēgšanai ST jau iepriekš bija atzinusi par nepiemērotām leģitīmo mērķu sasniegšanai;
- **sabiedrības ieguvums apstākļos, kad pastāvēja nepieciešamība aizsargāt sabiedrības veselību, ir lielāks nekā azartspēļu organizatoriem radītās nelabvēlīgās sekas.**

Līdz ar to klātienēs azartspēļu ierobežojums tika atzīts par atbilstošu samērīguma principam, un Covid-19 likuma ([Saeima, 2020](#)) 8. un 9. pants, ciktāl tie nosaka klātienēs azartspēļu zāļu darbības ierobežojumu, atbilst Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam.

ST norādīja, ka lietā ir izvērtējama klātienēs azartspēļu ierobežojuma atbilstība Satversmes 91. panta pirmajam teikumam. Vērtējot iespējamo Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertā vienlīdzības principa aizskārumu, ST atzina, ka vienlīdzības princips liek vienādi izturēties pret tām personām, kuras atrodas **patiešām vienādos un salīdzināmos apstākļos**. Taču ST secināja, ka klātienēs azartspēļu organizatori un VAS “Latvijas Loto” vai citi komersanti neatrodas savstarpēji salīdzināmos apstākļos.

Tādējādi klātienēs azartspēļu ierobežojumi tika atzīti par atbilstošiem Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

5.3. Par veselības aprūpes sistēmas finansēšanu

Ekonomisko interešu un veselības interešu līdzsvarošana un vērtēšana pētījuma ietveros ir veikta divos ST spriedumos, kas saistīti ar zāļu iegādes izdevumu kompensācijas kārtību. Lietā Nr. 2012-14-03 ST vērtēja, **vai valsts ir izpildījusi pozitīvos pienākumus, kas tai izriet no Satversmes 111. panta, citstarp pārbaudot, vai ir ievērots no Satversmes 91. panta pirmajā**

teikumā ietvertais vienlīdzības princips (ST, 2012-14-03). Lietā Nr. 2008-37-03 ST vērtēja apstrīdēto normu **atbilstību Satversmes 91. pantam, kas ietver vienlīdzības principu (ST, 2008-37-03).** Savukārt lietā Nr. 2018-08-03 ST pārbaudīja, vai **valsts ir izveidojusi apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumu sistēmu un, vai likumdevēja izveidotā kārtība atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam (ST, 2018-08-03).**

Vērtējot apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertajam vienlīdzības principam, ST noskaidroja:

- vai un kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos;
- vai apstrīdētās normas paredz vienādu vai atšķirīgu attieksmi pret šīm personām;
- vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir legītīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (ST, 2008-37-03).

Satversmes 91. panta pirmajā teikumā nostiprinātā vienlīdzības principa uzdevums ir nodrošināt:

- lai tiktu īstenota tāda tiesiskas valsts prasība kā likumu aptveroša ietekme uz visām personām;
- lai likums tiktu piemērots bez jebkādam privilēģijām (Levits, 2011).

5.3.1. Spriedums lietā Nr. 2008-37-03

ST 2008. gada 29. decembra spriedums lietā Nr. 2008-37-03, ierosinātā pēc Administratīvās rajona tiesas pieteikuma, "Par Ministru kabineta 2006. gada 31. oktobra noteikumu Nr. 899 "Ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība" 100. un 100.1. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam". Lieta tika ierosināta sakarā ar to, ka pacientei nepieciešamās zāles nebija iekļautas kompensējamo zāļu sarakstā un to iegādes izdevumu kompensācija bija ierobežota līdz 10 000 latu 12 mēnešos (ST, 2008-37-03). ST izvērtēja apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, kas garantē visu personu vienlīdzību likuma un tiesas priekšā. Apstrīdētās normas bija saistītas ar Satversmes 111. pantā nostiprinātajām tiesībām uz veselību.

ST konstatēja, ka MK noteikumu Nr. 899 (MK, 2006) 92. punktā minētās personas un II nodaļā minētās personas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos, bet apstrīdētās normas paredz atšķirīgu attieksmi pret šīm personām. ST norādīja: lai noteiktu, vai atšķirīgajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, jāizvērtē, vai tai ir legītīms mērķis un vai ir ievērots **samērīguma princips. Vērtējot dažādu interešu samērošanu, ir būtiski noteikt, vai atšķirīgajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats. ST pārbaudīja, vai šādai attieksmei ir legītīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (46. attēls).**

46. attēls. **Leģitimā mērķa un samērīguma pārbaude**

Avots: [ST, 2008-37-03](#)

ST norādīja: **“noskaidrojot, vai tiesību normas nav pretrunā ar vienlīdzības principu, ir jāņem vērā tiesību joma, kurā tās ietilpst. Tiesības uz veselības aizsardzību konstitucionālā līmenī ir nostiprinātas Satversmes 111. pantā, kas noteic, ka valsts aizsargā cilvēka veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu. No minētā panta izriet valsts pienākums noteiktos gadījumos un tādā līmenī, kas cieši saistīts ar šīs valsts ekonomiskajām iespējām, veikt pasākumus, lai aizsargātu cilvēku veselību”** (sk. arī [ST, 2002-04-03](#); [ST, 2003-15-0106](#)). Tomēr pienākums nodrošināt pieeju zālēm var būt atkarīgs no valsts rīcībā esošajiem resursiem. Valstij ir liela rīcības brīvība šādu jautājumu izlemšanā, tomēr tā ir ierobežota pienākumos (47. attēls).

47. attēls. **Valsts pienākumi Satversmes 111. panta ietvaros**

Avots: [ST, 2008-37-03](#)

ST secināja, ka **“ierobežotu resursu gadījumā ir nepieciešams tāds mehānisms, kas nodrošina pieejamo resursu optimālu izmantošanu. Tas nozīmē, ka ir jāsabalansē atsevišķu indivīdu un visas sabiedrības intereses, uzmanību pievēršot visas sabiedrības labklājībai – valstij ir pienākums nodrošināt efektīvu resursu izmantošanu un panākt taisnīgu līdzsvaru veselības aprūpei atvēlēto finanšu resursu sadalē, ievērojot atsevišķu pacientu nepieciešamību saņemt dārgus veselības aprūpes pakalpojumus un vispārējo nepieciešamību nodrošināt veselības aprūpes pieejamību pēc iespējas lielākai sabiedrības daļai”**.

ST atzina, ka apstrīdētās normas ir piemērots līdzeklis leģitimā mērķa sasniegšanai:

- zāļu kompensācijas sistēma ir balstīta uz zāļu terapeitiskās un izmaksu efektivitātes izvērtējumu;

- kompensējamo zāļu sarakstā tiek iekļautas tikai tādas zāles, kuru terapeitiskā un izmaksu efektivitāte ir pierādīta;
- paredzot atšķirīgu attieksmi, valsts cenšas panākt tās rīcībā esošo resursu efektīvu izmantošanu zāļu kompensācijas sistēmā un nodrošināt pēc iespējas lielākas sabiedrības daļas tiesības uz veselību.

ST atzina, ka valsts ir izvēlējusies pēc iespējas saudzējošāku līdzekli:

- valstij būtu tiesības nekompensēt tādu zāļu iegādes izdevumus, kuru terapeitiskā un izmaksu efektivitāte nav pietiekama vai nav pierādīta. Zāļu terapeitiskā un izmaksu efektivitāte var būt par pamatu atšķirīgai attieksmei;
- valsts ir izvēlējusies sniegt atbalstu personām, kurām šādas zāles ir nepieciešamas, tiesa gan, sniedzot to ierobežotā apmērā.

ST atzina, ka juridiskās argumentācijas ceļā nav iespējams izvērtēt valsts finansiālās iespējas, ekonomisko situāciju, tiesībspolitikas prioritātes un atsevišķu sociālo grupu īpašās vajadzības. Visi šie apsvērumi ietekmē likumdevēja vai MK izšķiršanos, paredzot noteiktus pakalpojumus un to apmēru. **ST iespējas izvērtēt, vai sabiedrības ieguvums ir lielāks nekā indivīdam nodarītais kaitējums, ir ierobežotas – tiesa var izvērtēt vien to, vai šajā gadījumā noteiktais ierobežojums ir saprātīgi pamatots.**

Veselības ministrija bija norādījusi, ka ar 10 000 latu ir iespējams pilnībā segt zāļu iegādes izdevumus lielākajai individuālo pacientu daļai. Savu secinājumu ministrija pamatojusi ar vidējiem viena individuāla pacienta kompensācijas izdevumiem. Līdz ar to ST atzina, ka **ar apstrīdētajām normām noteiktais ierobežojums ir balstīts uz saprātīgiem apsvērumiem un tādējādi MK ir centies līdzsvarot visas sabiedrības un atsevišķu personu intereses.**

Tādējādi ST secināja, ka **ar apstrīdētajām normām paredzētā atšķirīgā attieksme ir pamatota.** Ņemot vērā minēto, kā arī to, ka valstij ir liela rīcības brīvība veselības aizsardzības jomā, **ST atzina, ka tai nav pamata apšaubīt to, ka sabiedrības un atsevišķu indivīdu intereses ir saprātīgi sabalansētas.** Apstrīdētās normas tika atzītas par atbilstošām Satversmes 91. pantam.

5.3.2. Spriedums lietā Nr. 2012-14-03

ST 2013. gada 9. aprīļa spriedums lietā Nr. 2012-14-03, ierosinātā pēc divdesmit Latvijas Republikas Saeimas deputātu pieteikuma, "Par Ministru kabineta 2006. gada 31. oktobra noteikumu Nr. 899 "Ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība" 84.1. un 89. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 111. pantam" ([ST, 2012-14-03](#))

Pieteikuma iesniedzēji uzskatīja, ka "apstrīdēto normu leģitīmā mērķa (zāļu iegādes izdevumu mazināšana) labad nedrīkstot ierobežot pacientu tiesības izvēlēties citas zāles lētāko references zāļu vietā. Vienlaikus netiekot nodrošināta zāļu pieejamība un pacientu līdzekļu ekonomija un netiekot sasniegts apstrīdēto normu leģitīmais mērķis". **ST atzina, ka "apstrīdētās normas ir vērtējamās kā daļa no mehānisma, ar kura palīdzību valsts izpilda savu Satversmes 111. pantā noteikto pienākumu nodrošināt medikamentu pieejamību.** Valstij ir uzdevums sadalīt resursus un līdz ar to noteikt, kam, kādos apstākļos un kāda veida ārstēšana tiks apmaksāta. Nav universālu kritēriju, pēc kuriem šajā ziņā varētu noteikt prioritātes, tāpēc valstij ir plaša rīcības brīvība šo jautājumu izlemšanā" (sk. [ST, 2000-08-0109](#); [ST, 2008-37-03](#)). ST norādīja: **"Satversmes 111. pants nenoteic, kādā veidā valstij ir jā rūpējas par medikamentu pieejamību, tādēļ likumdevējam ir rīcības brīvība izvēlēties šā pienākuma izpildei piemērotākos līdzekļus".**

Vērtējot, vai valsts ir izpildījusi pozitīvos pienākumus, kas tai izriet no Satversmes 111. panta, ST pārbaudīja atbilstību vairākiem kritērijiem (48. attēls).

Vai likumdevējs veicis pasākumus, lai nodrošinātu tiesību realizāciju	Vai šie pasākumi veikti pienācīgi	Vai ir ievēroti no Satversmes izrietošie vispārējie tiesību principi
<ul style="list-style-type: none"> Nepieciešams izvērtēt, vai likumdevējs ir izveidojis sistēmu, kas nodrošina medikamentu pieejamību 	<ul style="list-style-type: none"> Vai personām ir nodrošināta iespēja īstenot savas tiesības vismaz minimālā apmērā Nepieciešams izvērtēt, vai likumdevēja radītā sistēma nodrošina pienācīgu medikamentu pieejamību Nepieciešams izvērtēt, kā šo sistēmu ietekmē apstrīdētās normas 	<ul style="list-style-type: none"> Lietā vērtēja tiesību normu atbilstību vienlīdzības principam

48. attēls. No Satversmes 111. panta izrietošie valsts pozitīvie pienākumi

Avots: [ST, 2012-14-03](#)

ST atzina, ka apstrīdētās normas nodrošina personu iespējas īstenot Satversmes 111. pantā ietvertās pamattiesības un nodrošina kompensējamo medikamentu pieejamību vismaz minimālā līmenī. Savukārt, vērtējot apstrīdēto normu atbilstību vienlīdzības principam, ST noskaidroja, vai un kuras personu grupas atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. **ST secināja, ka pieteikuma iesniedzēja norādītās personu grupas neatrodas vienādos un savstarpēji salīdzināmos apstākļos,** un līdz ar to netika atzīts, ka apstrīdētās normas būtu pretrunā ar Satversmes 91. panta pirmajā teikumā nostiprināto vienlīdzības principu.

5.3.3. Spriedums lietā Nr. 2014-08-03

ST 2015. gada 12. februāra spriedums lietā Nr. 2014-08-03, ierosinātā pēc tiesībsarga pieteikuma, "Par Ministru kabineta 2013. gada 17. decembra noteikumu Nr. 1529 "Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība" 16. pielikuma "Veselības aprūpes pakalpojumu tarifi par profilakses, diagnostikas, ārstēšanas un rehabilitācijas pakalpojumiem" 555. punkta, ciktāl tas neparedz tarifu par plānotajām ārpusstacionāra dzemdībām, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam" ([ST, 2014-08-03](#))

Pieteikuma iesniedzējs – tiesībsargs – uzskatīja, ka apstrīdētās normas (ciktāl tās neparedz tarifu plānotu ārpusstacionāra dzemdību gadījumā) neatbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam. "Tā kā dažādu veselības aprūpes sistēmas finansēšanas modeļa aspektu satversmības izvērtēšanas pamats ir Satversmes 111. pants, vērtējot apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam", ST ņēma vērā cilvēka tiesības uz veselības aizsardzību. ST secināja, ka "likumdevējs ir izveidojis valsts apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumu sistēmu, kuras ietvaros visām sievietēm ir iespējams saņemt bezmaksas medicīnisko palīdzību plānotu fizioloģisku dzemdību gadījumā". Pārbaudot, vai likumdevēja izveidotā kārtība atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, **ST atzina, ka personu grupas neatrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos un līdz ar to apstrīdētās normas atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.**

Izmantotā literatūra un avoti

- Balodis, K., 2015.** *Pamattiesību ierobežojuma konstitucionalitātes izvērtēšana Satversmes tiesas praksē.* [Tiešsaiste]. Pieejams: <<https://www.satv.tiesa.gov.lv/runas-un-raksti/pamattiesibu-ierobezojuma-konstitucionalitates-izvertesana-satversmes-tiesas-prakse/>> [Sk. internetā 2021. gada 3. novembrī].
- Balodis, R., 2011.** Ievads Latvijas Republikas Satversmes VIII nodaļas komentāriem. No: *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības.* Autoru kolektīvs, zinātniskais vadītājs R. Balodis. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011.
- Balodis, R., 2014.** Latvijas Republikas Satversmes ievads. No: *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Ievads. I nodaļa. Vispārējie noteikumi.* Autoru kolektīvs, zinātniskais vadītājs R. Balodis. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014.
- Bosselmann, K., 2016.** *The Principle of Sustainability. Transforming law and governance (2nd ed.).* Routledge.
- Feldhūne, G., Vildbergs, H., J., 2003.** Atsauces Satversmei. Rīga: Eurofaculty.
- Konstitucionālo tiesību komisija, 2012.** *Viedoklis par Latvijas valsts konstitucionālajiem pamatiem un neaizskaramo Satversmes kodolu.* [Tiešsaiste]. Pieejams: <http://blogi.lu.lv/tzpi/files/2017/03/17092012_Viedoklis_2.pdf> [Sk. internetā 2021. gada 16. decembrī].
- Krūkle, G., 2022.** *Judikatūras maiņa, tiesiskā noteiktība un tiesiskās palāvības princips.* [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.apgads.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/Konferences/2022/juzk-80/juzk_80_32-krukle.pdf> [Sk. internetā 2021. gada 22. decembrī].
- Latvijas Republikas Augstākā tiesa (AT), 2007.** 2007. gada 8. jūnija spriedums lietā Nr. SKA-194/2007. [Tiešsaiste]. Pieejams: <<https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/4894>> [Sk. internetā 2022. gada 3. martā].
- Latvijas Republikas Ministru kabinets (MK), 2006.** *Ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība.* 31.10.2006. [Tiešsaiste]. Pieejams: <<https://likumi.lv/ta/id/147522-ambulatorajai-arstesanai-paredzeto-zalu-un-medicinisko-iericu-iegades-izdevumu-kompensacijas-kartiba>> [Sk. internetā 2022. gada 22. augustā].
- Latvijas Republikas Ministru kabinets (MK), 2014.** *Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība.* 07.01.2014. [Tiešsaiste]. Pieejams: <<https://likumi.lv/ta/id/263882-troksna-novertesanas-un-parvaldibas-kartiba>> [Sk. internetā 2022. gada 21. jūnijā].
- Latvijas Republikas Saeima (Saeima), 1996.** *Satversmes tiesas likums.* 05.06.1996. [Tiešsaiste]. Pieejams: <<https://likumi.lv/ta/id/63354-satversmes-tiesas-likums>> [Sk. internetā 2021. gada 8. decembrī].
- Latvijas Republikas Saeima (Saeima), 2001.** *Likums "Par piesārņojumu".* 15.03.2001. [Tiešsaiste]. Pieejams: <<https://likumi.lv/ta/id/6075-par-piesarnojumu>> [Sk. internetā 2022. gada 12. februārī].
- Latvijas Republikas Saeima (Saeima), 2006.** *Vides aizsardzības likums.* 02.11.2006. [Tiešsaiste]. Pieejams: <<https://likumi.lv/ta/id/147917-vides-aizsardzibas-likums>> [Sk. internetā 2022. gada 6. aprīlī].
- Latvijas Republikas Saeima (Saeima), 2011.** *Teritorijas attīstības plānošanas likums.* 13.10.2011. [Tiešsaiste]. Pieejams: <<https://www.likumi.lv/doc.php?id=238807>> [Sk. internetā 2022. gada 6. maijā].
- Latvijas Republikas Saeima (Saeima), 2020.** *Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību.* 20.03.2020. Zaudējis spēku 10.06.2020. [Tiešsaiste]. Pieejams: <<https://likumi.lv/ta/id/313373-par-valsts-apdraudejuma-un-ta-seku-noversanas-un-parvaresanas-pasakumiem-sakara-ar-covid-19-izplatibu>> [Sk. internetā 2022. gada 6. septembrī].
- Latvijas Republikas Satversmes tiesa (ST), 2008.** *Satversmes tiesas Tiesnešu Kaspars Baloža un Viktora Skudras atsevišķās domas lietā Nr. 2007-11-03.* [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2007-11-03_Atseviskas_domas.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 12. maijā].
- Latvijas Republikas Satversmes tiesa (ST), 2017.** *Pārskats par Satversmes tiesas darbu 2017.* [Tiešsaiste]. Pieejams: <<https://www.satv.tiesa.gov.lv/other/Satversmes-tiesas-parskats-par-darbu-2017-gada.pdf>> [Sk. internetā 2022. gada 17. martā].

Latvijas Republikas Satversmes tiesa (ST), 2018. *Atsevišķās domas Rīgā 2018. gada 26. aprīlī lietā Nr.2017-17-01.* [Tiešsaiste]. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2017/07/2017-17-01_Atseviskas_domas_Kusins.pdf#search=2017-17-01 [Sk. internetā 2022. gada 15. februārī].

Latvijas Republikas Satversmes tiesa (ST), 2019. *Pārskats par Satversmes tiesas darbu 2018.* [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/blog/2019/01/09/parskats-par-satversmes-tiesas-darbu-2018-gada/> [Sk. internetā 2022. gada 18. aprīlī].

Latvijas Republikas Satversmes tiesa (ST), 2020. *Pārskats par Satversmes tiesas darbu 2019.* [Tiešsaiste]. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/other/WEB_2019_Satversmes_tiesas_gada_gramata.pdf [Sk. internetā 2022. gada 7. martā].

Latvijas Republikas Satversmes tiesa (ST), 2022. *Satversmei neatbilst regulējums, kas noteica lielo tirdzniecības centru darbības ierobežojumus Covid-19 pandēmijas apstākļos.* [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/press-release/satversmei-neatbilst-regulejums-kas-noteica-lielo-tirdzniecibas-centru-darbibas-ierobezojumus-covid-19-pandemijas-apstaklos/> [Sk. internetā 2022. gada 7. jūnijā].

Latvijas Satversmes sapulce (Satversmes sapulce), 1922. *Latvijas Republikas Satversme.* [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/57980-latvijas-republikas-satversme> [Sk. internetā 2021. gada 6. novembrī].

Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (VARAM), 2020. *Informatīvais ziņojums par vides trokšņa regulējumu. 02.09.2020.* [Tiešsaiste]. Pieejams: https://tap.mk.gov.lv/doc/2020_09/VARAM_Inf_zin_02092020_Troksn.1240.docx [Sk. internetā 2022. gada 12. jūnijā].

Levits, E., 1999. Piezīmes par Satversmes 8. nodaļu – Cilvēka pamattiesības. *Cilvēktiesību Žurnāls*, Rīga: Latvijas Universitāte, 1999, Nr. 9/12., 17. lpp.

Levits, E., 2000. Samērīguma princips publiskajās tiesībās – jus commune europaeum un Satversmē ietvertais konstitucionāla ranga princips. No: *Likums un Tiesības, 2. sējums*, Nr. 9 (13), 262.–263. lpp.

Levits, E., 2011. Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas. No: *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības.* Autoru kolektīvs, zinātniskais vadītājs R. Balodis. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011.

Levits, E., 2022. *Valsts prezidenta Egila Levīta uzruna Satversmes 100. jubilejas gada atklāšanā Saeimā.* [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.president.lv/lv/jaunums/valsts-prezidenta-egila-levita-uzruna-satversmes-100-jubilejas-gada-atklasana-saeima> [Sk. internetā 2022. gada 18. maijā].

Litvins, G., 2011. *Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un strīdu risināšanu administratīvajā procesā.* *Juridiskā zinātne*, Nr. 2. [Tiešsaiste]. Pieejams:

https://www.journaloftheuniversityoflatvia.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/journaloftheuniversityoflatvia/No2/G_Litvins.pdf [Sk. internetā 2022. gada 8. jūnijā].

Meiere, S., 2019. *Vides tiesību izaicinājumi 21. gadsimtā.* Tiesību zinātnes uzdevumi, nozīme un nākotne tiesību sistēmās: LU Juridiskās fakultātes 7. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. [Tiešsaiste]. Pieejams: https://www.apgads.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/Juriskas-konferences/LUJFZK-7-2019/iscflul-7_2019_Ties-zin-uzd-noz-nak.pdf [Sk. internetā 2022. gada 8. maijā].

Meiere, S., Čepāne, I., 2011. 115. pants. Valsts aizsargā ikdienu tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, sniedzot ziņas par vides stāvokli un rūpējoties par tās saglabāšanu un uzlabošanu. No: *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības.* Autoru kolektīvs, zinātniskais vadītājs R. Balodis. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011.

Miķelsone, G., 2015. *Judikatūras nozīme Latvijā kā demokrātiskas tiesiskas valsts tiesiskajā sistēmā.*

Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, Juridiskā fakultāte. [Tiešsaiste]. Pieejams:

https://www.apgads.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/Juriskas-konferences/LUJFZK-7-2019/iscflul-7_2019_Ties-zin-uzd-noz-nak.pdf [Sk. internetā 2022. gada 8. maijā].

Mits, M., 2021. Solidaritātes tiesības. No: I. Ziemele, red., *Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 136.-138. lpp.

Neimanis, J., 2019. *Satversmes tiesas procesa tiesības*. Rīga: Tiesu nama aģentūra.

Olsena, S., 2011. 111. pants. Valsts aizsargā cilvēku veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu. No: *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības*. Autoru kolektīvs, zinātniskais vadītājs R. Balodis. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011.

Plakane, I., 2003. Pamattiesību ierobežošana Satversmē. *Jurista Vārds*, Nr. 15.

Pleps, J., 2011. 116. pants. Personas tiesības, kas noteiktas Satversmes deviņdesmit sestajā, deviņdesmit septītajā, deviņdesmit astotajā, simtajā, simt otrajā, simt trešajā, simt sestajā un simt astotajā pantā, var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību. Uz šajā pantā minēto nosacījumu pamata var ierobežot arī reliģiskās pārliecības paušanu. No: *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības*. Autoru kolektīvs, zinātniskais vadītājs R. Balodis. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011.

Pleps, J., 2012. *Satversmes iztulkošana*. Rīga: Latvijas Vēstnesis.

Pleps, J., Pastars, E., Plakane, I., 2021. *Konstitucionālās tiesības*. Rīga: Latvijas Vēstnesis.

Reinberga, E., 2002. *Par mūsu kopējo attīstību*. [Tiešsaiste]. Pieejams: <<https://www.vestnesis.lv/ta/id/65591>> [Sk. internetā 2022. gada 18. janvārī].

Rezevska, D., 2015. *Vispārējo tiesību principu nozīme un piemērošana*. Rīga.

Rezevska, D., 2021. *Latvijas tiesiskā sistēma*. [Tiešsaiste]. Pieejams: <<https://enciklopedija.lv/skirklis/25869>> [Sk. internetā 2021. gada 13. novembrī].

Tančevs, E., 2016. *Vēlreiz par aktīvismu konstitucionālajā tiesvedībā*. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/06/ST_gr%C4%81mata_Konstitucion%C4%81%C4%81s_tiesas_akt%C4%ABvisms_demokr%C4%81tisk%C4%81_valst%C4%AB_1_da%C4%Bca_LV-1.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 16. martā].

Ziemele, I., 2017. *Konstitucionālo tiesu loma konstitucionālo principu aizsardzībā un piemērošanā: Latvijas piemērs*. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/runas-un-raksti/satversmes-tiesas-prieksedetajas-inetas-ziemeles-priekslasijums-eiropas-konstitucionalo-tiesu-konferences-xvii-kongresa-batumi-gruzija/#_ftn13> [Sk. internetā 2022. gada 16. aprīlī].

Latvijas Republika Satversmes tiesas spriedumi

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 04-03(99)), Rīgā 1999. gada 9. jūlijā lietā Nr. 04-03(99). [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/04-0399_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 12. jūnijā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2000-08-0109), Rīgā 2001. gada 13. martā lietā Nr. 2000-08-0109. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2000-08-0109_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 13. aprīlī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2001-05-03), Rīgā 2001. gada 19. decembrī lietā Nr. 2001-05-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2001-05-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2021. gada 20. decembrī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2001-07-0103), Rīgā 2001. gada 5. decembrī lietā Nr. 2001-07-0103. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2001-07-0103_Spriedums.pdf#search=2001-07-0103> [Sk. internetā 2022. gada 16. maijā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2001-12-01), Rīgā 2002. gada 19. martā lietā Nr. 2001-12-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2001-12-01_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 3. februārī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2002-01-03), Rīgā 2002. gada 20. maijā lietā Nr. 2002-01-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2002-01-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 18. jūnijā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2002-04-03), Rīgā 2002. gada 22. oktobrī lietā Nr. 2002-04-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2002-04-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 12. maijā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2002-14-04), Rīgā 2003. gada 14. februārī lietā Nr. 2002-14-04. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2002-14-04_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 1. februārī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2002-18-01), Rīgā 2003. gada 5. martā lietā Nr. 2002-18-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2002-18-01_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 28. janvārī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2002-21-01), Rīgā 2003. gada 20. maijā lietā Nr. 2002-21-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2002-21-01_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 17. martā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2003-05-01), Rīgā 2003. gada 29. oktobrī lietā Nr. 2003-05-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2003-05-01_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 11. janvārī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2003-15-0106), Rīgā 2004. gada 23. aprīlī lietā Nr. 2003-15-0106. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2003-15-0106_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2021. gada 17. novembrī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2003-16-05), Rīgā 2003. gada 9. martā lietā Nr. 2003-16-05. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2003-16-05_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 16. janvārī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2004-18-0106), Rīgā 2005. gada 13. maijā lietā Nr. 2004-18-0106. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2004-18-0106_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 16. maijā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2004-21-01), Rīgā 2005. gada 6. aprīlī lietā Nr. 2004-21-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2004-21-01_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2021. gada 29. decembrī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2005-09-01), Rīgā 2005. gada 4. novembrī lietā Nr. 2005-09-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2005-09-01_spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 22. maijā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2005-12-0103), Rīgā 2005. gada 16. decembrī lietā Nr. 2005-12-0103. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2005-12-0103_spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 16. aprīlī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2005-16-01), Rīgā 2006. gada 8. martā lietā Nr. 2005-16-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2005-16-01_spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 3. aprīlī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2005-19-01), Rīgā 2005. gada 22. decembrī lietā Nr. 2005-19-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2005-19-01_spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 25. maijā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2006-03-0106), Rīgā 2006. gada 23. novembrī lietā Nr. 2006-03-0106. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2006-03-0106_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2021. gada 20. novembrī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2006-09-03), Rīgā 2007. gada 8. februārī lietā Nr. 2006-09-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2006-09-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 5. aprīlī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2006-10-03), Rīgā 2006. gada 11. decembrī lietā Nr. 2006-10-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2006-10-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 3. martā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2006-28-01), Rīgā 2007. gada 11. aprīlī lietā Nr. 2006-28-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2006-28-01_Spriedums.pdf#search=> [Sk. internetā 2022. gada 3. maijā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2006-38-03), Rīgā 2007. gada 26. aprīlī lietā Nr. 2006-38-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2006-38-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 28. martā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2006-42-01), Rīgā 2007. gada 16. maijā lietā Nr. 2006-42-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2006-42-01_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 6. februārī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2007-11-03), Rīgā 2008. gada 17. janvārī lietā Nr. 2007-11-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2007-11-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 27. aprīlī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2007-12-03), Rīgā 2007. gada 21. decembrī lietā Nr. 2007-12-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2007-12-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 2. jūnijā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2007-23-01), Rīgā 2008. gada 3. aprīlī lietā Nr. 2007-23-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2007-23-01_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 6. aprīlī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2008-03-03), Rīgā 2008. gada 24. septembrī lietā Nr. 2008-03-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2008-03-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 16. janvārī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2008-05-03), Rīgā 2008. gada 12. novembrī lietā Nr. 2008-05-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2008-05-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 27. maijā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2008-35-01), Rīgā 2009. gada 7. aprīlī lietā Nr. 2008-35-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2008-35-01_Spriedums.pdf#search=2008-35-01> [Sk. internetā 2022. gada 3. martā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2008-37-03), Rīgā 2008. gada 29. decembrī lietā Nr. 2008-37-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2008-37-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 3. aprīlī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2008-38-03), Rīgā 2009. gada 6. jūlijā lietā Nr. 2008-38-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2008-38-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 22. martā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2008-48-01), Rīgā 2009. gada 29. septembrī lietā Nr. 2008-48-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2008-48-01_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2021. gada 12. decembrī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2009-05-01), Rīgā 2009. gada 7. oktobrī lietā Nr. 2009-05-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2009-05-01_Spriedums.pdf#search=2009-05-01> [Sk. internetā 2021. gada 20. novembrī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2009-09-03), Rīgā 2009. gada 19. novembrī lietā Nr. 2009-09-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2009-09-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 2. martā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2009-43-01), Rīgā 2009. gada 12. decembra lietā Nr. 2009-43-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <<https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp->

content/uploads/2015/12/2015-25-01_Spriedums.pdf#search=2009-43-01> [Sk. internetā 2022. gada 22. maijā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2009-85-01), Rīgā 2010. gada 30. martā lietā Nr. 2009-85-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2009-85-01_Spriedums.pdf#search=> [Sk. internetā 2022. gada 13. janvārī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2010-01-01), Rīgā 2010. gada 7. oktobrī lietā Nr. 2010-01-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2010-01-01_Spriedums.pdf#search=> [Sk. internetā 2022. gada 6. februārī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2010-48-03), Rīgā 2011. gada 24. februārī lietā Nr. 2010-48-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2010/07/2010-48-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 2. martā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2010-50-03), Rīgā 2010. gada 18. martā lietā Nr. 2010-50-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2010-50-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2021. gada 20. novembrī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2010-54-03), Rīgā 2011. gada 3. maijā lietā Nr. 2010-54-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2010-54-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 3. janvārī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2010-56-03), Rīgā 2011. gada 12. maijā lietā Nr. 2010-56-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2010-56-03_Spriedums.pdf#search=2010-56-03> [Sk. internetā 2022. gada 20. martā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2010-62-03), Rīgā 2011. gada 14. aprīlī lietā Nr. 2010-62-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2010-62-03_Spriedums.pdf#search=2010-62-03> [Sk. internetā 2022. 29. janvārī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2011-01-01), Rīgā 2011. gada 25. oktobrī lietā Nr. 2011-01-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2011-01-01_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 13. janvārī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2011-05-01), Rīgā 2011. gada 3. novembrī lietā Nr. 2011-05-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2011-05-01_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2021. gada 23. decembrī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2011-14-03), Rīgā 2012. gada 3. maijā lietā Nr. 2011-14-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2011-14-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 5. janvārī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2012-14-03), Rīgā 2013. gada 9. aprīlī lietā Nr. 2012-14-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2012-14-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 21. februārī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2012-16-01), Rīgā 2013. gada 10. maijā lietā Nr. 2012-16-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2012-16-01_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 4. martā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2012-20-03), Rīgā 2013. gada 5. aprīlī lietā Nr. 2012-20-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2012-20-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 6. maijā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2013-17-01), Rīgā 2014. gada 7. jūlijā lietā Nr. 2013-17-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2013-17-01_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 23. martā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2013-19-03), Rīgā 2014. gada 9. oktobrī lietā Nr. 2013-19-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2013-19-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 8. maijā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2013-20-03), Rīgā 2014. gada 6. novembrī lietā Nr. 2013-20-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2013/12/2013-20-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 15. aprīlī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2013-21-03), Rīgā 2014. gada 12. decembrī lietā Nr. 2013-21-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2013-21-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2021. gada 20. novembrī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2014-04-03), Rīgā 2014. gada 10. oktobrī lietā Nr. 2014-04-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2014-04-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 12. janvārī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2014-08-03), Rīgā 2015. gada 12. februārī lietā Nr. 2014-08-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2014-08-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 6. maijā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2014-11-0103), Rīgā 2015. gada 25. martā lietā Nr. 2014-11-0103. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2014-11-0103_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 12. aprīlī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2015-01-01), Rīgā 2015. gada 2. jūlijā lietā Nr. 2015-01-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2015-01-01_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 8. februārī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2015-11-03), Rīgā 2016. gada 2. martā lietā Nr. 2015-11-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <[https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=%5Cwp-content%5Cuploads%5C2015%5C04%5C2015-11-03_Spriedums-1.pdf#search=>](https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=%5Cwp-content%5Cuploads%5C2015%5C04%5C2015-11-03_Spriedums-1.pdf#search=) [Sk. internetā 2022. gada 8. septembrī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2016-24-03), Rīgā 2017. gada 6. oktobrī lietā Nr. 2016-24-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/11/2016-24-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2021. gada 6. decembrī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2017-02-03), Rīgā 2017. gada 19. decembrī lietā Nr. 2017-02-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2017/01/2017-02-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2021. gada 23. novembrī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2017-17-01), Rīgā 2018. gada 12. aprīlī lietā Nr. 2017-17-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <[https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2017/07/2017-17-01_Spriedums.pdf#search=>](https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2017/07/2017-17-01_Spriedums.pdf#search=) [Sk. internetā 2022. gada 6. martā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2018-08-03), Rīgā 2019. gada 5. martā lietā Nr. 2018-08-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <[https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2018/02/2018-08-03_Spriedums.pdf#search=>](https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2018/02/2018-08-03_Spriedums.pdf#search=) [Sk. internetā 2022. gada 21. maijā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2018-17-03), Rīgā 2019. gada 16. maijā lietā Nr. 2018-17-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2018/08/2018-17-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 5. janvārī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2018-17-03), Rīgā 2019. gada 16. maijā lietā Nr. 2018-17-03. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2018/08/2018-17-03_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 23. janvārī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2019-05-01), Rīgā 2020. gada 12. februārī lietā Nr. 2019-05-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2019/03/2019-05-01_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 27. janvārī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2020-08-01), Rīgā 2020. gada 30. decembra lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2020-08-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <<https://likumi.lv/doc.php?id=319935>> [Sk. internetā 2022. gada 18. janvārī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2020-26-0106), Rīgā 2020. gada 11. decembrī lietā Nr. 2020-26-0106. [Tiešsaiste]. Pieejams:

<https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2020/05/2020-26-0106_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2021. gada 16. decembrī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2020-40-01), Rīgā 2021. gada 7. maijā lietā Nr.2020-40-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2020/08/2020-40-01_spriedums.pdf#search=2020-40-01 [Sk. internetā 2022. gada 15. februārī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2020-49-01), Rīgā 2021. gada 27. maijā lietā Nr. 2020-49-01. [Tiešsaiste]. Pieejams:

<https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2020/09/2020_49_01_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2021. gada 12. novembrī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2021-05-01), Rīgā 2021. gada 4. novembrī lietā Nr. 2021-05-01. [Tiešsaiste]. Pieejams: <

https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2021/01/2021-05-01_Spriedums.pdf#search=> [Sk. internetā 2022. gada 7. janvārī].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2021-06-01), Rīgā 2022. gada 7. janvārī lietā Nr. 2021-06-01. [Tiešsaiste]. Pieejams:

<https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2021/02/2021-06-01_Spriedums.pdf> [Sk. internetā 2022. gada 4. maijā].

Satversmes tiesas Spriedums (ST, 2021-24-03), Rīgā 2022. gada 10. martā lietā Nr. 2021-24-03. [Tiešsaiste]. Pieejams:

<https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2021/06/2021_24_03_Spriedums.pdf

Titullapas noformējumam izmantots attēls no tīmekļvietnes:

<https://pixabay.com/photos/legal-right-justice-law-of-nature-5293009/>

Pētījums ir izstrādāts pēc Saeimas Prezidija un Frakciju padomes pieprasījuma.

Pētījuma tēmu pieteikusi Saeimas Mandātu, ētikas un iesniegumu komisija.

Saeimas Analītiskais dienests ir Saeimas pētnieciskā struktūrvienība, kas veic pētniecisko darbu parlamenta vajadzībām. Tas sniedz likumdevējam atbalstu lēmumu pieņemšanas procesā, normatīvā regulējuma pilnveidē un kontrolē pār izpildvaru.

Šis pētījums ir izstrādāts, lai atklātu vides, veselības un ekonomisko interešu saturu un Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumos piemērotos kritērijus minēto interešu līdzsvarošanai.

ISBN 978-9934-598-36-4